

ТРЕНДОВИ

Перформансе пословања привреде
Републике Србије, 2015-2019.

Република Србија
Републички завод за статистику

ISSN 1820-1148

ТРЕНДОВИ

Перформансе пословања привреде
Републике Србије, 2015–2019.

Трендови – Перформансе пословања привреде Републике Србије, 2015–2019.

Издаје и штампа: Републички завод за статистику, Београд, Милана Ракића 5

Одговара: Миладин Ковачевић, директор

Уредник: Катарина Станчић

Рукопис припремили:

Проф. др Едвард Јакопин

Наташа Чокорило

Стручно-техничка подршка:

Драгана Шипић

Лектура: Емилија Бацковић

Дизајн и припрема за штампу: Одељење за развој, припрему и визуелизацију статистичких аутпута

„Масовно предузетништво и иновације могу понудити бескрајни извор креативности и богатства. То би могао бити златни рудник у који бисмо могли да уђемо ... “

(Li Keqiang, премијер Републике Кине, Давос, 2015)

Анализа Перформансе пословања привреде, 2015–2019. (у даљем тексту: Анализа) припремљена је у складу са опредељењем Владе Републике Србије да континуирано прати резултате пословања привреде ради подстицања привредног раста, унапређења пословног амбијента, јачања конкурентности и прилагођавања привредног система све већим глобалним изазовима. Посебан разлог за дубинско сагледавање привредних перформанси и трендова у периоду 2015–2019. јесте суочавање привредног система са надоласком глобалном рецесијом 2020. године, узрокованом још увек непредвидивим последицама ширења COVID-19, као и креирање циљаних пакета мера за одређене привредне секторе, области и групације.

Основни налази у Анализи указују на неопходност убрзавања структурних реформи у функцији привредног раста и побољшања перформанси пословања привреде. **Брзина, посвећеност и капацитет државе у спровођењу структурних реформи представљају примарни предуслов за економско сустизање развијенијих економија и јачања привредне конкурентности.**

Анализа се састоји из седам делова. *Први део* садржи кратку анализу глобалног и регионалног привредног раста и кључних аспеката конкурентности, са посебним акцентом на структурним и институционалним реформама, које представљају највећи изазов и лимитирајући фактор убрзанијем привредном расту. Због непредвидивости негативних ефеката COVID-19, у склопу овог дела дат је кратак приказ ревидираних прогноза привредног раста водећих светских и европских институција. *У другом делу* приказани су кључни макроекономски резултати у периоду привредног опоравка 2015–2019. *Трећи део* анализира основне резултате пословања привреде у 2019. и, посебно, сегмента ММСП и великих предузећа. *У четвртом делу* је детаљно анализирано пословање привреде у периоду 2015–2019. године, а фокус је на анализи квалитативних перформанси привреде и анализи структурних промена. С обзиром на то да је прерађивачка индустрија најбитнији сектор привреде, у *петом делу* су сагледаване њене перформансе пословања по областима, са акцентом на анализи ликвидности, профитабилности и задужености, као и структурним и технолошким променама. *Шести део* приказује основне налазе својинске структуре привреде са детаљним приказом компаративне квалитативне анализе групације предузећа са већинским домаћим и већинским страним капиталом. И, на крају, у *седмом делу*, дат је приказ кључних проблема у пословању привреде.

У Анализи су коришћени годишњи финансијски извештаји привредних друштава Агенције за привредне регистре (коначни финансијски извештаји за период 2015–2018, а за 2019. прелиминарни финансијски извештаји за статистичке потребе), подаци Министарства финансија (МФ), Народне банке Србије (НБС), статистичка истраживања и базе података Републичког завода за статистику.

Увод	3
Методолошке напомене	7
Резиме	9
1. Глобални и регионални контекст: привредни раст и структурне реформе	15
1.1. Глобални и регионални привредни раст, 2015–2019.	15
1.2. Међународна конкурентност привреде Србије и структурне реформе	17
1.3. Институционалне реформе и привредни раст	20
1.4. Прогнозе привредног раста услед COVID-19 за 2020. и 2021.	21
2. Макроекономски биланс, 2015–2019.	23
3. Ефекти пословања привреде, 2019.	24
3.1. Основни резултати пословања привреде	24
3.2. Перформансе пословања великих предузећа	25
3.3. Перформансе пословања сектора ММСП	26
4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.	28
4.1. Привреда нето добиташ	28
4.2. Бруто додата вредност привреде	30
4.3. Запосленост	32
4.4. Квалитативне перформансе пословања привреде	33
4.4.1. Продуктивност	33
4.4.2. Економичност	34
4.4.3. Рентабилност	35
4.4.4. Солвентност	35
4.4.5. Ликвидност	36
4.4.6. Профитабилност	37
4.4.7. Стопа приноса ROA и ROE	40
4.5. Структурне промене у привреди	41
4.5.1. Секторске промене – БДВ и запосленост	42
4.5.2. Секторске промене – ликвидност	43
4.5.3. Секторске промене – ROA и ROE	43

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије	44
5.1. Тренд пословања прерађивачке индустрије	44
5.2. Нето резултат Прерађивачке индустрије по областима	45
5.3. БДВ Прерађивачке индустрије по областима	49
5.4. Квалитативне перформансе прерађивачке индустрије	52
5.4.1. Ликвидност Прерађивачке индустрије по областима	53
5.4.2. Профитабилност Прерађивачке индустрије по областима	54
5.4.3. Задуженост Прерађивачке индустрије по областима	55
5.5. Структурне промене у Прерађивачкој индустрији	56
5.6. Технолошка структура прерађивачке индустрије	58
6. Перформансе својинске структуре привреде	60
6.1. Перформансе својинске структуре привреде 2015–2019.	60
6.2. Нето резултат својинске структуре привреде	62
6.3. БДВ својинске структуре привреде 2015–2019.	64
6.4. Перформансе запослености својинске структуре привреде	66
6.5. Квалитативне перформансе својинске структуре привреде	67
7. Проблеми у пословању привреде	69
7.1. Негативни ефекти пословања предузећа са 0 или 1 запосленим	69
7.2. Перформансе пословања микро предузећа	70
7.3. Обавезе и задуженост	71
7.4. Кумулирани губици	72
7.5. Стопа изгубљеног капитала	73
7.6. Спољни дуг	74
Препоруке	75

Показатељ	Опис
Бруто додата вредност (БДВ)	Разлика између аутпута (производње) и међуфазне потрошње
Број запослених у привреди	Просечан годишњи број запослених на основу стања крајем сваког месеца
Укупне обавезе	Сума дугорочних резервисања и обавеза, одложених пореских обавеза и краткорочних обавеза
Укупни извори финансирања	Капитал и укупне обавезе
EBIT (пословни резултат)	Разлика пословног прихода и пословног расхода
Нето финансијски резултат	Разлика агрегираних нето добити и нето губитака на нивоу привреде, сектора, области, по величини и својини. На нивоу предузећа, исказана је или нето добит или нето губитак.
Продуктивност	Однос БДВ-а и броја запослених
Економичност	Однос укупног прихода и укупног расхода
Рентабилност	Однос између нето резултата и капитала
Солвентност	Однос пословне имовине и укупних обавеза
Општи рацио ликвидности	Однос обртних средстава и краткорочних обавеза
Редуцирани рацио ликвидности	Однос обртних средстава умањених за залихе и краткорочних обавеза
Стопа нето добити	Однос нето добити и прихода од продаје (робе, производа и услуга)
Стопа пословне добити	Однос пословне добити и прихода од продаје (робе, производа и услуга)
ROA (<i>Return on Assets</i>) – стопа приноса на пословну имовину	Однос нето резултата увећаног за трошкове камата према просечној пословној имовини
ROE (<i>Return on Equity</i>) – стопа приноса на сопствени капитал	Однос нето резултата и просечног сопственог капитала
Сопствени капитал	Капитал умањен за уписани а неуплаћени капитал и губитак изнад висине капитала
Стопа нето губитка	Однос нето губитка и укупног прихода
Задуженост 1.	Однос укупних обавеза и укупних извора финансирања
Задуженост 2.	Однос укупних обавеза и капитала
Стопа изгубљеног капитала	Однос кумулираног губитка и збира кумулираног губитка и сопственог капитала
Сектори привреде и области прерађивачке индустрије	Према Класификацији делатности 2010 (NACE, Rev. 2)
Критеријум за разврставање привредних друштава по величини	Према броју запослених: микро (0–9), мала (10–49), средња (50–249) и велика (250 и више)
ММСП	Микро, мала и средња предузећа

Методолошке напомене

Показатељ	Опис
Методологија разврставања привредних друштава према власништву	Према институционалним секторима – <i>Секторска класификација институционалних јединица (пословних субјеката)</i>
Методологија разврставања приватних привредних друштава на домаћа и страна	Према структури основног капитала и SBS-у (истраживање Сектора за пословне статистике, РЗС)
Реалне стопе раста/пада вредности показатеља	Израчунате на основу сталних цена 2019. (индекс потрошачких цена – крај периода), претварање динарске вредности у евре на основу званичног курса НБС (крај периода)
Технолошка структура прерађивачке индустрије (методологија Еуростата)	Груписање области према технолошкој сложености (КД 2010): - <i>Низа (Low Tech)</i> – области са ознакама 10–18, 31–32 - <i>Средња низа (Medium-Low Tech)</i> – области 19, 22–25, 33 - <i>Средња виша (Medium/High Tech)</i> – области 20, 27–30 - <i>Виша (High Tech)</i> – области 21, 26

- Глобална конјунктура у периоду 2015–2018. године допринела је убрзању раста, али су се већ 2019. појавили први сигнали успоравања раста, глобални раст БДП-а од 2,9% је најнижи од глобалне финансијске кризе. Глобална стагнација 2019. највише је погодила најразвијеније економије (САД и Еврозону), нешто мање азијске развијене економије, пре свега, због успоравања индустријске производње услед слабије спољне тражње, трговинских тензија и повећања несигурности у погледу поверења и улагања. Економије Европске уније (у даљем тексту: ЕУ) и Еврозоне бележиле су просечан раст већи од 2%, све до 2019. (осим Италије и Француске), када су се појавили рецесиони сигнали (прво у Немачкој, затим у Италији и Француској). **Државе нашег региона су у периоду 2015–2019. имале просечне стопе привредног раста изнад 3% (осим Хрватске), најбржи раст је остварила Румунија (просечно годишње око 5%), али је, такође, и код њих приметно успоравање раста у 2019. години. Србија је задржала високи раст БДП-а (4,2%).**
- Прогнозе глобалног БДП-а за 2020. су ревидиране наниже услед економског шока изазваног пандемијом COVID-19, **а ревидиране прогнозе ММФ-а процењују глобални пад од око 5%, већи у развијеним економијама (од око -8%), мањи у земљама у развоју (-3%). Глобални опоравак би уследио 2021. (раст од 6%). Ревидиране прогнозе Европске комисије (јули 2020) за најразвијеније државе ЕУ су доста суморне и показују двоцифрени пад БДП-а најразвијенијих држава ЕУ (Италије, Шпаније и Француске), да би у 2021. био остварен раст од 6–7%. Пројекције раста за 2020. за државе региона знатно су ревидиране, а очекује се да ће рецесиони пад највише захватити државе које највећи део свог привредног раста базирају на туризму (Хрватска, Црна Гора и Албанија) и на значајном индустријском извозном сектору (Мађарска, Румунија). Ревидиране прогнозе показују да ће најмањи пад у 2020. бити у Северној Македонији (-3,9%) и Србији (-4,1%). Прогнозе привредног раста за земље региона у 2021. су оптимистичне, и за Србију се предвиђа раст од 6,1%;**
- С обзиром на то да се комплетно подручје Југоисточне Европе (у даљем тексту: ЈИЕ), по свим репрезентативним економским показатељима, налази на економској периферији Европе, **брзина, посвећеност и капацитет државе у спровођењу структурних реформи представљају примарни предуслов за економско сустизање и јачање привредне конкурентности.** Због реформског заостатка у појединим областима, привреда Србије је према Индексу глобалне конкурентности (GCI) у 2019. назадовала за 7 места и рангирана је на 72. место у свету (од 141 државе). Од транзиционих држава региона испред Србије се налазе привреде Словеније (35), Мађарске (47), Бугарске (49), Румуније (51) и Хрватске (65). Од 12 стубова конкурентности, највећи проблеми са којима се земље ЈИЕ суочавају односе се на: **развијеност и квалитет институција, примену информационо-комуникационих технологија (ИКТ), развој финансијског тржишта, здравство и величину тржишта.** Са аспекта регулаторних реформи услова пословања, које су круцијалне за привлачење страних директних инвестиција (СДИ), Србија је постигла значајан напредак – према композитном индексу Услови пословања Светске банке за 2020. (Doing business 2020) рангирана је на 44. позицију (од 190 држава). На основу најпрестижнијег инструментаријума за мерење одрживости привредног раста (транзициони индикатори EBRD), **Србија највише заостаје у областима управљања и реструктурирања јавних предузећа, спровођења политике конкурентности, решавања еколошких проблема и инклузије.** Побољшање реформи у управљању јавним предузећима и корпоративном управљању донело би додатних 1% економског раста годишње. Препреке са којима се Србија суочава укључују неадекватну образовну структуру радне снаге и недостатак компетенција за рад. Напредак у свим релевантним реформским областима примарно зависи од институционалних реформи. **Посткризни процес спровођења институционалних реформи у Србији испољио је највише проблема у две реформске области: Владавина права и Контрола корупције (индикатори се још налазе у негативној зони).** Институционалне реформе и у остале четири области праћења (Слобода говора и одговорност, Политичка стабилност, Ефикасност владе и Квалитет регулативе) стагнирају у периоду 2015–2018, што указује да је утицај институција на транзициони привредни раст у Србији занемарљив;
- Глобална конјунктура и примена новог модела раста на темељу спроведене фискалне консолидације рефлектовали су се **на кумулативни привредни раст у периоду 2015–2019. од 14,6% (просечна стопа 3,5%).** Највећи допринос расту дали су инвестиције и лична потрошња. **Инвестиције су повећаване просечно за 11,5% годишње, а лична потрошња за 2,4%. Смањене су унутрашње и спољне макроекономске неравнотеже – по први пут од 2005. забележен је фискални суфицит у 2017. (1,1% БДП-а), а у 2018. и 2019. фискални резултат је био избаланасиран. Дефицит текућег**

рачуна платног биланса је у 2019. повећан услед раста спољнотрговинског дефицита (6,9% БДП-а). **Просечан нето прилив СДИ у периоду 2015–2019. износио је 2,6 млрд. евра**, што је обезбеђивало покривеност дефицита текућег рачуна платног биланса. **Фискална дисциплина и избалансиране јавне финансије допринеле су смањењу јавног дуга** (52% БДП-а крајем 2019). **Повећан је број запослених, смањена је стопа незапослености** (са 17,7% у 2015. на 10,4% у 2019), а **просечан раст нето зарада у периоду 2015–2019. био је 4,0%**;

- **Позитивне перформансе пословања привреде у периоду 2015–2019. највећим делом су резултат ефикаснијег пословања предузећа у основној делатности, али и једним делом екстерним ефектима** (конјунктура на глобалним тржиштима, пад каматних стопа, политика девизног курса и апрецијација динара). **Кључне перформансе пословања привреде су позитивне: раст бруто додате вредности (БДВ), запослености, нето добит 2,4 пута већа од нето губитка, реални пад кумулираног губитка.** Нето добит је остварило 60% предузећа у којима је запослено 84% (980 хиљ.) радника у привреди, нето губитак је исказан код 25% предузећа са 190 хиљ. запослених, док је 15% предузећа са 2,5 хиљ. запослених приказало нулти финансијски резултат. Перформансе пословања великих предузећа показују раст броја великих предузећа, раст запослености и укупног прихода и смањење кумулираног губитка. Сектор ММСП је у овом периоду повећао своју отпорност, посебно средња предузећа у свим сегментима: раст у броју предузећа, запослености, позитивном финансијском резултату, расту БДВ-а и капитала и смањењу укупних обавеза;
- Привреда је у читавом транзиционом периоду до 2015. пословала са нето добитком само у три наврата, у 2006, 2007. и 2011. **Први пут је, за две деценије транзиције, привреда четири године узастопце нето добиташ (2015–2019), што је резултанта континуираног привредног раста и побољшања макро и микро перформанси пословања.** Нето финансијски резултат је порастао за 6 пута (у еврима), односно реално за 5,4 пута;
- Привреда Србије је у периоду 2015–2019. произвела 85,8 млрд. евра нове вредности, односно БДВ привреде је реално порасла за 35,3%, са просечном годишњом стопом од 7,8%;
- **Квалитативне економско-финансијске перформансе пословања привреде показују позитиван тренд у периоду привредног опоравка 2015–2019.** Побољшане су продуктивност (14,4%), економичност и солвентност, знатно је повећана рентабилност (5 пута), незнатно је побољшана ликвидност, стопа нето добити је повећана 4,5 пута (стопа пословне добити незнатно), а стопа нето губитка је скоро преполовљена. Најзначајније је то што је стопа приноса на пословну имовину (ROA – Return on Assets) повећана двоструко, а стопа приноса на сопствени капитал (ROE – Return on Equity) чак 4,2 пута;
- Основни налази анализе перформанси пословања предузећа по величини:
 - Распони у продуктивности између сектора ММСП и сектора великих предузећа нису се током читавог периода променили – продуктивност великих предузећа континуирано је већа за 1/3 од продуктивности сектора ММСП;
 - Економичност микро предузећа је константно испод просека привреде, економичност пословања великих предузећа је константно била виша од економичности сектора ММСП;
 - Сектор ММСП је, осим у 2016. години, константно испод просечне рентабилности, пре свега због нерентабилности микро предузећа;
 - Велика предузећа су најсолвентнија, док је сектор ММСП константно исподпросечно солвентан, искључиво због ниске солвентности микро предузећа;
 - Микро предузећа имају хроничан проблем ликвидности, средња предузећа су најликвиднији део привреде, док велика имају изражен проблем ликвидности;
 - Микро предузећа су константно пословала непрофитабилно у зони дубоког негативног финансијског леверица. Мала предузећа су пословала најпрофитабилније, и то у зони позитивног финансијског леверица (стопа приноса на сопствени капитал је константно двоструко виша од стопе приноса на пословну имовину). Средња предузећа су пословала профитабилно, са позитивним финансијским леверицом, али са непромењеним ROA и ROE у периоду 2016–2019. Велика предузећа су пословала просечно профитабилно, са оштрим падом у 2019.

- Структурна анализа показала је да је у структури БДВ-а привреде, поред наставка тренда јачања услужног сектора, запажен раст сектора Грађевинарства, док је у структури запослених приметан раст запослених у Прерађивачкој индустрији и у неким услужним делатностима (Туризам, Стручне, научне и иновационе услуге и Административне услуге). Евидентан је структурни пад сектора Саобраћаја, Пољопривреде, шумарства и водопривреде, Рударства и Снабдевања електричном енергијом;
- Секторска анализа ликвидности показује да су најликвиднији сектори: Рударство (општи рацио ликвидности је 1,46 и редуцирани рацио је 0,75), Прерађивачка индустрија (1,04 и 0,63) и Трговина (1,11 и 0,68), док су најнеликвиднији сектори привреде Саобраћај (0,75 и 0,66), Електрична енергија (0,82 и 0,62) и Грађевинарство (0,94 и 0,60);
- Секторска анализа профитабилности сигнализира: да је Трговина константно имала високу пословну профитабилност, Прерађивачка индустрија је у периоду 2016–2019. остварила високе стопе приноса на сопствени капитал, односно пословну профитабилност, Грађевинарство из године у годину побољшава перформансе и укупне и пословне профитабилности, али још је испод просека привреде. Сектори Електричне енергије, Пољопривреде и Снабдевања водом су пословали у зони ниске профитабилности и негативног финансијског левериџа. Сектор Саобраћаја показује волатилност;
- Кључна полуга у новом моделу привредног раста базира се на побољшању перформанси и структурним променама Прерађивачке индустрије. У периоду опоравка привреде 2015–2019. године, број предузећа у Прерађивачкој индустрији је повећан за 5,1%, број запослених за 27,2%, приход за 17,9%, нето резултат за 35,4%, БДВ за 16,8%, капитал за 32,7%, а кумулиран губитак је смањен (-18,6%), као и укупне обавезе (-1,7%). Анализа указује на следеће:
 - Прерађивачка индустрија је из позиције нето губитника 2015. године у периоду 2016–2019. ушла у позитивну зону нето добиташа, нето резултат је 2019. износио 940 мил. евра, односно 28% нето резултата привреде. Области Метални производи, Неметали, Фармација, Пиће, Дуванска индустрија, Папир и производи од папира, Машине и опрема и Дрвна индустрија константно су нето добиташи, без већих осцилација; област Гуме и пластика забележила је рекордно висок нето резултат у 2019. години (282 мил. евра, 30% Прерађивачке индустрије), а константни нето губитници су области Кокс и деривати нафте и Индустрија метала;
 - У већини области Прерађивачке индустрије пословна добит је већа од нето добити, што је углавном последица негативног финансијског резултата (већи финансијски расходи од финансијских прихода). Највећи диспаритети нето резултата и пословне добити су регистровани код Прехрамбене индустрије. Значајни диспаритети добити из основне делатности (core business-a) и укупног пословања у корист добити из основне делатности регистровани су у областима: Пиће, Одевни предмети, Хемијска индустрија, Папир и производи од папира, Неметали, Метални производи, Електрична опрема, Машине и опрема;
 - Прерађивачка индустрија Србије је у периоду 2015–2019. произвела 24,8 млрд. евра нове вредности, односно БДВ Прерађивачке индустрије је реално порасла за 16,8%, са просечном годишњом стопом од 4%. Највећи допринос расту БДВ-а дале су области: Индустрија неметала (10% просечан годишњи раст), Рачунари и електрична опрема (11,8%), Дрвна индустрија (Прерада дрвета 7,6% и Намештај 17,9%), Електрична опрема (9,4%), Машине и опрема (9,8%), док су највише подбациле Прехрамбена индустрија (2,7%), Хемијска индустрија (2,6%) и Фармација (1,2%);
 - **Квалитативне економско-финансијске перформансе пословања Прерађивачке индустрије показују позитиван тренд у периоду 2016–2019, уз доста осцилација.** Побољшане су солвентност и рентабилност, стопе нето и пословне добити, док стопе приноса на пословну имовину (ROA) и стопа приноса на капитал (ROE) показују осцилације. Оно што је најпозитивније јесте пад задужености, посебно однос укупних обавеза и капитала. Најликвидније области Прерађивачке индустрије су: Фармација, Гума и пластика, Индустрија папира, Дуван, Кожа, Одећа, Прехрамбена индустрија и Рачунари и електрична опрема. Највеће проблеме са ликвидношћу имају Индустрија моторних возила, Саобраћајна средства, Машине и опрема, Кокс и нафта и Индустрија метала. **Најпрофитабилније области Прерађивачке индустрије су: Фармација, Гума и пластика, Машине и опрема,**

Индустрија папира и Дуванска индустрија. Највеће стопе ROA имају Фармација, Гума и пластика, Индустрија папира и Дуванска индустрија, док највеће стопе приноса на капитал имају, поред поменутих области, Машине и опрема и Индустрија неметала;

- У структури БДВ-а Прерађивачке индустрије у периоду 2015–2019. опало је учешће Прехрамбеног сектора, Хемије и Фармације, док је забележен структурни раст сектора Машине и опреме, Електронске индустрије, Гуме и пластике, Неметала, Дрвне и Текстилне индустрије. У структури запослених, приметан је знатан структурни пад Прехрамбеног сектора, с једне стране, и значајан структурни раст у секторима Моторна возила и саобраћајна средства и Електронска индустрија, с друге стране;
- Технолошка структура прерађивачке индустрије је константно неповољна и доминантно је учешће грана ниске технолошке сложености. Мада је приметно побољшање технолошке структуре у High-tech гранама у периоду 2017–2019. – раст учешћа у структури БДВ-а са 4,7% на 5,5% – **у 2019. години, у више од 80% предузећа ради 73,4% радника у областима ниске и средње ниске технолошке интензивности и ствара 73% БДВ-а прерађивачке индустрије;**
- Перформансе својинске структуре привреде показују тренд јачања утицаја компанија са већинским страним капиталом на пословање привреде. Стране приватне компаније константно повећавају допринос привредном расту, повећале су запосленост за више од 50%, натпросечно су им расли приход, БДВ и капитал, али и кумулирани губитак и обавезе. Домаћи приватни сектор је побољшао своје перформансе пословања, остварио је значајан нето резултат и смањio губитке. Државни сектор је смањio број запослених за 1/5, као и губитке и обавезе, али је и пословао са губитком. **Учешће компанија у већинском страном власништву (страна приватна предузећа) у БДП-у се константно повећава, са 12,3% у 2015. на 15,9% у 2019. Учешће домаћих приватних предузећа у БДП-у се повећало са 17,5% на 21,4%, док је истовремено учешће државних предузећа опало са 8,3% на 7,3%.** Раст броја страних приватних компанија у периоду 2015–2019. износио је 8,1%; раст броја запослених у привреди од 18,3% највише је лоциран у страним компанијама (раст од 53,1%), у којима данас ради око 300.000 радника. Стране приватне компаније повећале су новостворену вредност за 50%, што је значајно више од домаћег приватног сектора (41,1%). Такође, страна приватна предузећа су повећала капитал двоструко више од раста капитала у домаћем приватном сектору (55% наспрот 27,8%). Сенка над пословањем предузећа са већинским страним капиталом је раст кумулираног губитка (25,6%, у домаћем приватном сектору је смањење од -6,6%) и укупних обавеза (31,5%), што је три пута више од раста обавеза у домаћем приватном сектору (10,9%). **Квалитативне перформансе пословања својинске структуре привреде показују да су све квалитативне перформансе пословања страних приватних компанија на вишем нивоу од перформанси пословања домаћег приватног сектора.** Продуктивност страних приватних компанија је константно виша од домаћих приватних компанија, економичност је незнатно виша код страних предузећа, рентабилност страних компанија је 2015. била 8 пута виша, да би се диспаритети 2019. смањили на 30%. Солвентност приватног страног сектора је константно виша од домаћег приватног сектора. Такође, ликвидност страних компанија је константно на вишем нивоу, посебно ако анализирамо оштрију ликвидност преко редуцираног рачуна ликвидности. Профитабилност пословања страних компанија је већа, и то посебно укупна профитабилност. Диспаритети у приносу на пословну имовину (ROA) страних компанија у односу на домаћа предузећа су се постепено, из године у годину смањивали, али су и даље значајни (5,4% наспрам 4,2%). Нижи су диспаритети у приносу на капитал (ROE). Задуженост страних компанија је, уз незнатне осцилације, на нижем нивоу од задужености домаћег приватног сектора. Државни сектор послује нерентабилно, неликвидно и непрофитабилно;
- Структурна анализа перформанси привреде искристалисала је следеће проблеме:
 - **Ефекти пословања предузећа без запослених или са једним запосленим представљају транзициони раритет, који све више оптерећује пословање привреде.** Наиме, више од 50% предузећа у привреди без запослених или са једним запосленим константно стварају 1/3 текућих и више од 40% кумулираних губитака;
 - **Све квалитативне перформансе пословања скоро 90.000 микро предузећа (предузећа до 9 запослених) испод су просека привреде и њихово пословање је несолвентно, нерентабилно, неликвидно, ниско профитабилно и оптерећено губицима и задуженошћу;**

- **Један од проблема привреде је тренд раста укупних обавеза и висина задужености.** Укупне обавезе привреде су у протеклих пет година реално повећане за 7%, задуженост привреде је и даље висока, и поред релативног смањења због повољних извора финансирања;
 - **Кумулирани губици привреде су високи** – у 2019. износили су скоро 30 млрд. евра. У структури кумулираних губитака, 48,6% је лоцирано у микропредузећима, 10% у малим, 11,9% у средњим и 29,4% у великим предузећима;
 - **Висока стопа изгубљеног капитала у привреди (36,6%).** Проблем је у пословању микро предузећа, која су једино, од свих група предузећа, повећала стопу изгубљеног капитала;
 - **Висина спољног дуга сужава маневарски простор за побољшање перформанси привреде, раст инвестиција и повећање животног стандарда.** Спољни дуг Србије у периоду 2015–2019. је повећан за 2,18 млрд. евра, дуг привреде за 2,44 млрд. евра, јавни сектор је смањио дуг за 1,43 млрд. евра, док је дуг банака порастао за 1,17 млрд. евра;
- Препоруке за побољшање перформанси привреде у сенци су несагледивих негативних последица узрокованих COVID-19. Поред циљаног пакета помоћи привреди и здравственом систему, кључни правци акција усмерени су на институционално-структурне реформе, системске мере за побољшање пословања привреде, унапређење пословног амбијента у циљу растерећења предузетника од административног и финансијског оптерећења и на реформу образовања у складу са потребама привреде.

1. Глобални и регионални контекст: привредни раст и структурне реформе

1.1. Глобални и регионални привредни раст, 2015–2019.

Глобална конјунктурна кретања утицала су на снажан привредни раст у периоду 2015–2018. године, али су се у 2019. појавили први сигнали знатног успоравања привредног раста (2,9% – најнижа стопа раста од глобалне финансијске кризе). Од четири највеће економије (САД, ЕУ, Кина и Јапан) највише су ослабиле привреде Еврозоне и САД. Највећи раст обима економије у том периоду оствариле су Кина (30%) и Индија (37%), чиме су значајно повећале своје учешће у светском БДП-у.

Табела 1. Глобални привредни раст, 2015–2019.

	Међугодишње стопе БДП-а, %				
	2015	2016	2017	2018	2019
Свет	3,5	3,4	3,9	3,6	2,9
Развијене земље	2,3	1,7	2,5	2,2	1,7
САД	2,9	1,6	2,4	2,9	2,3
ЕУ-27	2,3	2,1	2,7	2,1	1,5
Еврозона	2,1	1,9	2,5	1,9	1,3
Јапан	1,2	0,5	2,2	0,3	0,7
Земље у развоју	4,3	4,6	4,8	4,5	3,7
Кина	6,9	6,8	6,9	6,7	6,1
Индија	8,0	8,3	7,0	6,1	4,2
Руска Федерација	-2,0	0,3	1,8	2,5	1,3

Извор: IMF, WEO, април 2020.

Глобална стагнација 2019. највише је погодила најразвијеније економије, а нешто мање азијске развијене економије. Наговештаји рецесије и успоравање привредне активности најизраженији су били на тржиштима у настајању и економијама у развоју, укључујући Бразил, Кину, Индију, Мексико и Русију.

Кључни разлози успоравања раста у 2019. леже у: успоравању индустријске производње услед слабије спољне тражње (укључујући Кину), растућим глобалним последицама трговинских тензија и повећане несигурности у погледу поверења и улагања и приметном успоравању глобалне производње аутомобила, што је било посебно битно за Немачку.

Економије земаља према обиму БДП-а. Највеће светске економије чиниле су у 2019. години 72,8% укупног БДП-а. Великој четворци (САД, ЕУ, Кина и Јапан) придружила се и Индија, са учешћем од 3,3% светског БДП-а, док је привреда Руске Федерације чинила 1,9%.

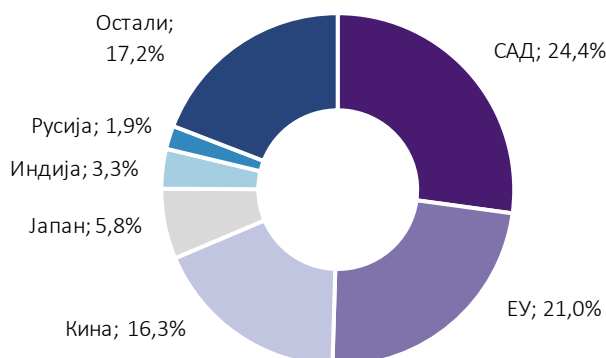
Табела 2. Глобални БДП, 2019. (млрд. америчких долара)

	2015	2016	2017	2018	2019
Свет	75.199	76.336	81.229	86.409	87.752
САД	18.219	18.707	19.485	20.580	21.428
ЕУ-28 ¹	16.476	16.577	17.402	18.793	18.420
Еврозона	11.672	11.965	12.656	13.662	13.336
Кина	11.062	11.233	12.310	13.895	14.343
Јапан	4.389	4.923	4.867	4.955	5.082
Индија	2.104	2.295	2.653	2.713	2.875
Руска Федерација	1.363	1.277	1.574	1.670	1.700

Извор: World Bank, World Development Indicators; ¹ ЕУ са Великом Британијом.

1. Глобални и регионални контекст: привредни раст и структурне реформе

Графикон 1. Структура глобалног БДП-а, 2019.

Извор: World Bank, World Development Indicators; ажурирано 1.07.2020.

Привредни раст у ЕУ. Највеће економије ЕУ, Немачка, Француска, Велика Британија (до 2020), Италија и Шпанија, чиниле су 70% БДП-а ЕУ у 2019. Привредни раст земаља ЕУ и Еврозоне бележио је просечан раст од преко 2% све до 2019. године (осим Италије и Француске), када је почело успоравање привредне активности. Највеће успоравање регистровано је у Немачкој, затим у Италији и Француској. Привредни раст Еврозоне је успорио на 1,3%, а ЕУ на 1,5%.

Табела 3. Стопе раста БДП-а највећих економија ЕУ, 2015–2019. (%)

	2015	2016	2017	2018	2019	
					стопа	млрд. евра
ЕУ-27	2,3	2,1	2,7	2,1	1,5	13.929
Еврозона	2,1	1,9	2,5	1,9	1,3	11.913
Немачка	1,7	2,2	2,5	1,5	0,6	3.435
Француска	1,1	1,1	2,3	1,7	1,3	2.426
Велика Британија	2,4	1,9	1,9	1,3	1,4	2.525
Италија	0,8	1,3	1,7	0,8	0,3	1.788
Шпанија	3,8	3,0	2,9	2,4	2,0	1.245
Пољска	3,8	3,1	4,9	5,3	4,1	529

Извор: Eurostat, EC European Economic Forecast Spring 2020, Summer 2020 (Interim).

БДП у државама региона. Све државе у региону су у периоду 2015–2019. имале просечне стопе привредног раста изнад 3%, осим Хрватске, која је имала нешто нижу стопу. Највише стопе раста бележила је Румунија (просечно годишње око 5%). Међутим, код скоро свих привреда се примећује успоравање раста у 2019. години. Србија је задржала високи раст БДП-а (4,2%).

Табела 4. Стопе раста БДП-а земаља у окружењу (%)

	2015	2016	2017	2018	2019	
					стопа	млрд. евра
Албанија	2,2	3,3	3,8	4,1	2,2	13,6
БиХ	3,1	3,1	3,2	3,7	2,6	17,9
Бугарска	4,0	3,8	3,5	3,1	3,4	60,7
Мађарска	3,8	2,2	4,3	5,1	4,9	143,8
Румунија	3,9	4,8	7,1	4,4	4,1	223,3
Северна Македонија	3,9	2,8	0,2	2,7	3,6	11,3
Србија	1,8	3,3	2,0	4,4	4,2	45,9
Хрватска	2,4	3,5	3,1	2,7	2,9	54
Црна Гора	3,4	2,9	4,7	5,1	3,6	4,9

Извор: Eurostat, EC European Economic Forecast Spring 2020, Summer 2020 (Interim).

1. Глобални и регионални контекст: привредни раст и структурне реформе

1.2. Међународна конкурентност привреде Србије и структурне реформе

Глобални економски системи, у којима водећу улогу имају транснационалне компаније које контролишу највећи део производних, трговинских и финансијских тржишта, остављају врло мало простора малим економијама, посебно њиховим настојањима да побољшају своје социјалне и еколошке перформансе. Имајући у виду да се комплетно подручје ИЕ, по свим репрезентативним економским показатељима, налази на економској периферији Европе, брзина, посвећеност и капацитет државе у спровођењу структурних реформи представљају примарни предуслов за економско сустизање и јачање привредне конкурентности.

Привреде свих држава ИЕ се прилагођавају процесу глобализације, све снажнијој тржишној утакмици и високим захтевима конкуренције. Успешне транзиционе економије земаља Централне и Источне Европе, данас чланица ЕУ, захваљујући спроведеним структурним реформама, успеле су врло брзо да изађу из рецесионог периода и поново се врате на стазу високих стопа привредног раста. Структурне промене вођене постулатом веће међународне конкурентности узроковале су изузетно динамичан раст индустријских грана заснованих на коришћењу савремене технологије и економије обима (у првом реду, електроиндустрија, индустрија прецизних уређаја, производња моторних возила), док се, са друге стране, највећи пад одиграо у радно интензивним гранама (прехранбена, текстилна и дрвна индустрија).

Најконкурентнија економија на свету у 2019. (са оценом 84,8), у конкуренцији од 141 државе, јесте Сингапур, који је премашао САД. Следе Хонг Конг САР (3. место), Холандија (4) и Швајцарска (5). Од економија групе G20 у првих 10 су САД (2. место), Јапан (6), Немачка (7) и Велика Британија (9), док је Аргентина (83) најниже рангирана из ове групе.

Због реформског заостатка у појединим областима, привреда Србије је према *Индексу глобалне конкурентности (Global Competitiveness Index – GCI)* у 2019. назадовала за 7 места у односу на 2018. и рангирана је на 72. место у свету (од 141 државе). Од транзиционих држава региона испред Србије се налазе привреде Словеније (35), Мађарске (47), Бугарске (49), Румуније (51) и Хрватске (65). Најпроблематичнији од поменутих 12 стубова конкурентности се односе на: институције, примену ИКТ-а, развијеност финансијског тржишта, здравство и величину тржишта.

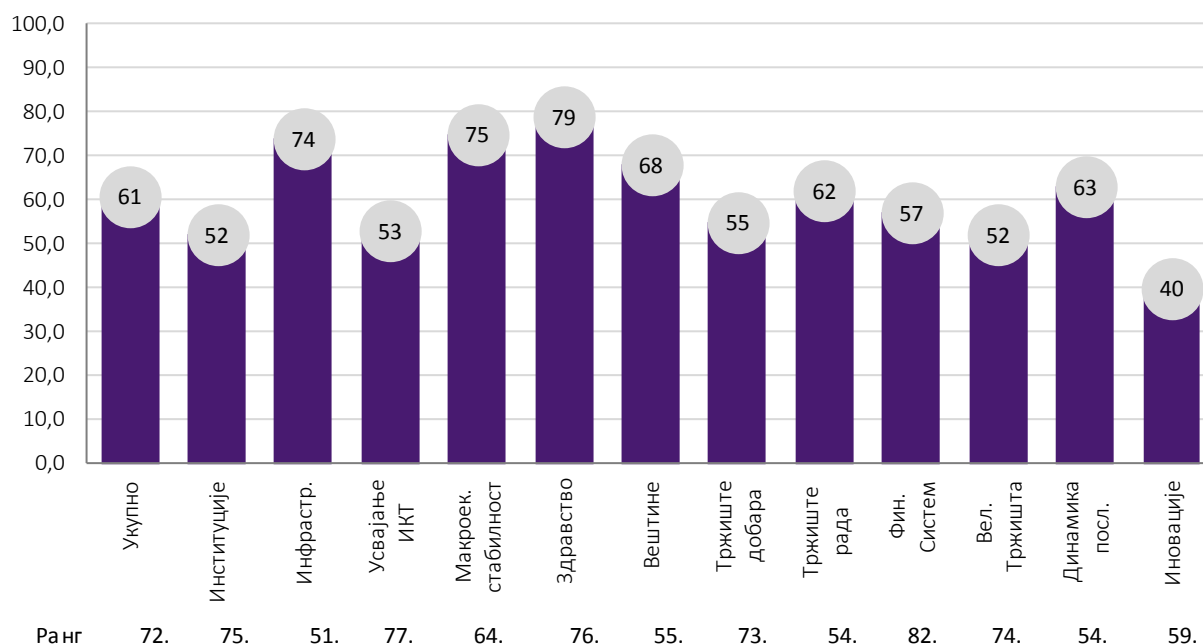
Табела 5. Индекс глобалне конкурентности (GCI) за државе региона, 2019.

Показатељи	АЛБ	БУГ	МАЂ	РУМ	СЛО	ХРВ	РЕПУБЛИКА СРБИЈА		
							ранг	вредност	удаљеност од лидера по вредности
GCI	81	49	47	51	35	63	72	60,9	24
<i>Подиндекс: ПОДРЖАВАЈУЋЕ ОКРУЖЕЊЕ</i>									
1. стуб: Институције (20 индикатора)	76	57	63	52	33	77	75	52,5	29
2. стуб: Инфраструктура (12)	98	56	27	55	33	32	51	73,8	22
3. стуб: Примена ИКТ-а (5)	75	30	54	32	40	60	77	52,6	40
4. стуб: Макроекономска стабилност (2)	104	43	43	56	1	43	64	75,0	25
<i>Подиндекс: ЉУДСКИ КАПИТАЛ</i>									
5. стуб: Здравство (1)	46	81	70	83	36	47	76	79,0	21
<i>Подиндекс: ТРЖИШТЕ</i>									
7. стуб: Тржиште добара (8)	75	63	91	64	30	86	73	54,6	27
9. стуб: Финансијско тржиште (9)	102	73	66	86	61	63	82	57,4	34
10. стуб: Величина тржишта (2)	111	64	48	41	82	78	74	51,8	48

Извор: WEF – The Global Competitiveness Report 2019.

1. Глобални и регионални контекст: привредни раст и структурне реформе

Графикон 2. GCI и рангови стубова међународне конкурентности Републике Србије, 2019.

Извор: WEF – The Global Competitiveness Report 2019.

Структурне реформе регулаторног оквира услова пословања представљају изузетно важан фактор инвестиционих активности и привлачења СДИ. Србија је у овом сегменту постигла значајан напредак у периоду привредног опоравка. Композитни индекс *Услови пословања Светске банке за 2020. (Doing business 2020)* рангира Србију на 44. позицију (од 190 држава), чиме је остварен годишњи напредак за четири места и чиме је Србија сврстана у групу од 42 економије које су напредовале у три или више области (од укупно десет области). Србија је најконкурентнија у области *добивања грађевинских дозвола*, где се као 9. рангирана сврстала у ред најпривлачнијих дестинација за улагања (томе је допринело смањење трошкова процедура за 18%). У категорији *решавања стечаја*, Србија је, такође, забележила напредак за 8 места. Највећи напредак је забележен у области *заштите мањинских акционара* (за чак 46 места, са 83. на 37. место). Србија и даље бележи најнеповољнији ранг у области *добивања прикључка за електричну енергију* (94. позиција), *добивање кредита* (пад са 60. на 67), док је највеће назадовање Србије регистровано у домену *отпочињања пословања* (пад за 33 позиције). Генерално, у односу на државе региона, Србија је рангирана испред Босне и Херцеговине (90. место), Албаније (82), Румуније (55), Мађарске (52), Хрватске (51) и Црне Горе (50), док су боље пласиране Словенија (37) и Северна Македонија (17).

Табела 6. Услови пословања – најкритичнији фактори, 2020.

Лакоћа пословања – ранг у свету	Отпочињање пословања	Плаћање пореза	Упис права својине	Добијање прикључка за ел. енергију	Добијање кредита	Извршење уговора
44	73	85	58	94	67	65

Извор: Doing Business Report 2020, World Bank.

1. Глобални и регионални контекст: привредни раст и структурне реформе

Током протекле три деценије, за сагледавање пролазног реформског времена највише квалитетних информација пружали су годишњи транзициони извештаји Европске банке за обнову и развој (EBRD). Поред компаративне анализе степена и квалитета предузетих реформи, транзициони индикатори EBRD садржали су и годишњу оцену напретка у транзицији на секторском нивоу, указивали су на основна ограничења и на значај преласка на отворену тржишну привреду и промовисали су предузетништво и приватизацију. У рецесионом периоду 2010–2014. Србија није направила ниједан реформски помак. Према традиционалним индикаторима EBRD, Србија највише заостаје у области приватизације великих система, управљања и реструктурирања предузећа и спровођења политике конкурентности.

Инструментаријум за праћење напретка реформских процеса је еволуирао током времена, и оригинални сет транзиционих индикатора EBRD је допуњаван низом нијансираних секторских индикатора. Методолошки концепт мерења одрживости привредног раста унапређен је 2017. и акцентирао је шест кључних димензија реформи: (1) конкурентност, (2) добро управљање, (3) еколошку оријентисаност („зелена“ економија), (4) инклузивност, (5) отпорност, и (6) интегрисаност (и интерно, и са суседним тржиштима, и са глобалном привредом). Србија, у односу на просечну транзициону оцену за 2019. (5,78), највише заостаје у областима конкурентности (5,36) и доброг управљања (5,52), док у односу на транзиционе државе чланице ЕУ заостаје у свим реформским областима. Највећи реформски изазови за транзиционе државе ЈИЕ представљају проблеми екологије, инклузије (млади људи имају недовољан приступ послу, миграциони токови) и отпорности финансијских сектора.

Табела 7. Реформски напредак у транзиционим државама – вредност индикатора EBRD, 2019.

	Конкурентност	Добро управљање	„Зелена“ економија	Инклузивност	Отпорност	Интегрисаност	Просек
Чланице ЕУ	6,33	6,21	6,47	6,53	7,46	6,86	6,64
Хрватска	5,64	5,97	6,38	6,39	7,47	6,54	6,40
Бугарска	5,71	5,79	6,04	6,24	6,91	6,85	6,26
Мађарска	6,36	6,01	6,27	6,65	7,15	6,84	6,55
Румунија	6,01	6,04	6,14	5,74	7,11	6,75	6,30
Словачка	6,76	6,21	6,87	6,54	7,97	7,10	6,91
Словенија	7,09	6,65	7,08	7,35	7,73	7,14	7,17
Кандидати ЕУ	5,34	5,50	5,22	5,64	6,06	5,72	5,58
Албанија	5,14	5,11	4,49	5,31	5,22	5,66	5,16
Црна Гора	5,44	6,11	5,41	5,98	6,44	6,15	5,92
Северна Македонија	6,02	5,57	5,16	5,90	5,93	5,75	5,72
Турска	5,42	6,18	5,28	5,01	7,02	5,70	5,77
<i>Република Србија</i>	<i>5,36</i>	<i>5,52</i>	<i>5,79</i>	<i>6,16</i>	<i>5,86</i>	<i>5,99</i>	<i>5,78</i>
БиХ	4,68	4,53	5,20	5,48	5,91	5,08	5,15

Извор: EBRD Transition report 2019–2020.

Побољшање реформи у управљању јавним предузећима и корпоративном управљању донело би додатних 1% економског раста годишње. Поред тога, економски раст може да се оствари само уколико је инклузиван, у смислу већег укључивања жена, младих талената и др., као и јачања родне равноправности на радном месту. Препреке са којима се Србија суочава укључују неадекватну образовну структуру радне снаге и недостатак компетенција за рад.

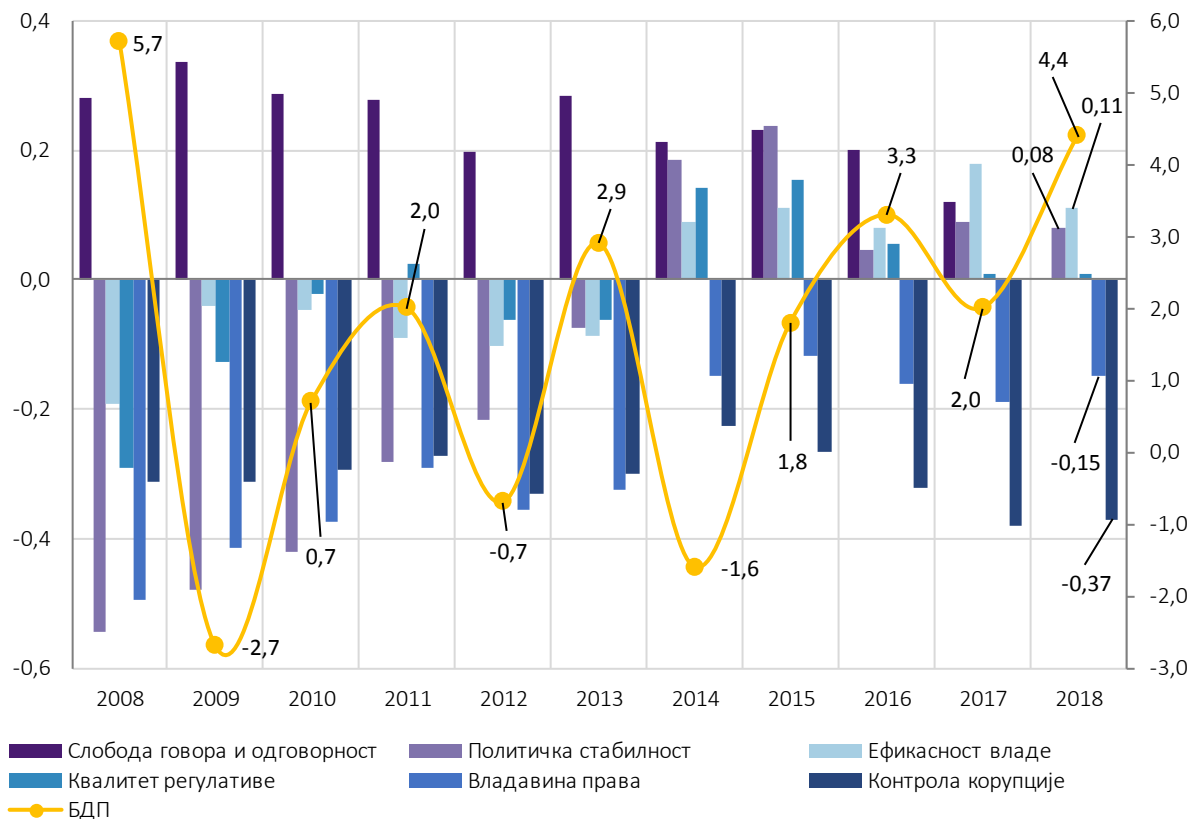
1. Глобални и регионални контекст: привредни раст и структурне реформе

1.3. Институционалне реформе и привредни раст

Напредак у свим претходно наведеним релевантним реформским областима примарно зависи од институционалних реформи. Фокус транзиционих институционалних реформи усмерен је на праћење реформи у шест кључних области⁶: (1) Слобода говора и одговорност (изборна партиципација, слобода изражавања и слобода медија); (2) Политичка стабилност и одсуство тероризма; (3) Ефикасност владе (квалитет јавних услуга, државне службе и степен њихове независности од политичких притисака и сл.); (4) Квалитет регулативе (промоција и развој приватног сектора), (5) Владавина права; и (6) Контрола корупције (колико се јавна власт користи за приватну корист, степен злоупотребе државних институција од елита и приватних интереса).

Посткризни процес спровођења институционалних реформи у Србији испољио је највише проблема у две реформске области: владавина права и контрола корупције (индикатори се још налазе у негативној зони). Институционалне реформе и у остале четири области праћења стагнирају у периоду 2015–2018, што указује да је утицај институција на транзициони привредни раст у Србији занемарљив.

Графикон 3. Институционалне реформе и привредни раст, 2008–2018.

Извор: World Bank, Worldwide Governance Indicators 2019.

Кључни реформски приоритети за бржи раст српске привреде у наредном периоду јесу већа јавна улагања, борба против корупције и смањење бирократије, односно тежња ка ефикаснијој јавној управи, њена професионализација и деполитизација.

⁶ D. Kaufmann, A. Kraay и M. Mastruzzi креирали су композитни Индикатор ефикасног институционалног управљања (енгл. *Worldwide Governance Indicators, WGI*) и развили методологију помоћу које Светска банка прати институционалне реформе у транзиционим државама. Методологија обухвата неколико стотина варијабли из 31 различитог извора података.

1. Глобални и регионални контекст: привредни раст и структурне реформе

1.4. Прогнозе привредног раста услед COVID-19 за 2020. и 2021.

Прогнозе глобалног БДП-а за 2020. су ревидиране наниже услед економског шока изазваног пандемијом COVID-19⁷. Ревидиране прогнозе ММФ-а (WEO – World Economic Outlook, Update June 2020) процењују глобални пад од око 5%. Развијене земље ће регистровати већи пад (од око -8%) у односу на земље у развоју (-3%). Предвиђа се да ће се економија Еврозоне смањити за око 9% у 2020. години, док би опоравак уследио 2021. године, са годишњом стопом раста од 6%. За Кину се прогнозира успорен раст на свега 1%, што је најнижи раст у последњих неколико деценија (од 1976. године). Генерално, након велике глобалне здравствене кризе, очекује се опоравак економија током 2021. године. Већина земаља би требало да оствари привредни раст који би успео да врати привреде на ниво пре кризе. За Србију је прогнозиран пад БДП-а од -3%.

Табела 8. Пројекције глобалног привредног раста, 2020–2021.

	Пројекције WEO	
	2020	2021
Свет	-4,9	5,4
Развијене земље	-8,0	4,8
САД	-8,0	4,5
ЕУ-27	-8,3	5,8
Еврозона	-8,7	6,1
Јапан	-5,8	2,4
Земље у развоју	-3,0	5,9
Кина	1,0	8,2
Индија	-4,5	6,0
Руска Федерација	-6,6	4,1

Извор: IMF, WEO April 2020; WEO Update June 2020 – пројекције WEO; за ЕУ-27 и Еврозону EC Summer 2020 forecast.

Прогнозе Европске комисије за најразвијеније државе ЕУ за 2020. су доста суморне. Ревидиране пројекције (јули 2020) за 2020. годину показују двоцифрени пад привредног раста најразвијенијих држава ЕУ – Италије, Шпаније и Француске, да би у 2021. години био остварен раст од око 6-7%.

Табела 9. Пројекције раста БДП-а највећих економија ЕУ, 2020–2021. (%)

	Прогноза мај 2020		Прогноза јули 2020	
	2020	2021	2020	2021
ЕУ-27	-7,4	6,1	-8,3	5,8
Еврозона	-7,7	6,3	-8,7	6,1
Немачка	-6,5	5,9	-6,3	5,3
Француска	-8,2	7,4	-10,6	7,6
Велика Британија	-8,3	6,0	-9,7	6,0
Италија	-9,5	6,5	-11,2	6,1
Шпанија	-9,4	7,0	-10,9	7,1
Пољска	-4,3	4,1	-4,6	4,3

Извор: Eurostat, EC European Economic Forecast Spring 2020, Summer 2020 (Interim).

⁷ За само неколико недеља, пандемија COVID-19 дубоко је утицала на јавни живот широм света. Да би обуздале вирус, државе су морале да предузму драстичне мере, које су довеле економију у стање хибернације. Економске активности су смањене, а у неким сегментима привреде и заустављене. Владе су увеле велике програме како би се смањио утицај на привреду током застоја. Фокус је на подстицању ликвидности предузећа, да би се избегао банкрот и пружила подршка радницима у ублажавању губитка прихода, и избегавању пораста незапослености, као и мерама за избегавање финансијског слома. Опасност од дубље и продужене рецесије све је извеснија.

1. Глобални и регионални контекст: привредни раст и структурне реформе

Пројекције раста за 2020. годину за државе региона знатно су ревидиране (у пролећним прогнозама Европске комисије) у односу на крај 2019. године (новембарска прогноза, *EC Autumn forecast 2019*). Очекује се да ће рецесиони пад највише захватити државе које највећи део свог привредног раста базирају на туризму (Хрватска, Црна Гора и Албанија) и на значајном индустријском извозном сектору (Мађарска, Румунија). Такође, за економију Бугарске се прогнозира смањење БДП-а за више од 7%, углавном због утицаја мера за сузбијање ширења пандемије (директни утицај на секторе малопродаје, превоза, хотела и ресторана). Пројекције показују да ће најмањи пад у 2020. бити регистрован у Северној Македонији (-3,9%) и Србији (-4,1%). Прогнозе привредног раста за земље региона у 2021. години су оптимистичне, а за Србију се предвиђа раст од 6,1%. За Србију и цео регион пројектован огроман пад БДП-а најважнијих спољнотрговинских партнера Немачке и Италије у 2020. указује на неопходност ургентног доношења циљаних подстицајних пакета мера.

Табела 10. Прогнозе раста БДП-а Републике Србије и земаља у окружењу (%)

	Прогноза мај 2020		Прогноза јули 2020	
	2020	2021	2020	2021
Албанија	-4,8	4,2	-	-
БиХ	-	-	-	-
Бугарска	-7,2	6,0	-7,1	5,3
Мађарска	-7,0	6,0	-7,0	6,0
Румунија	-6,0	4,2	-6,0	4,0
Северна Македонија	-3,9	4,0	-	-
Република Србија	-4,1	6,1	-	-
Хрватска	-9,1	7,5	-10,8	7,5
Црна Гора	-5,9	4,4	-	-

Извор: Eurostat, EC European Economic Forecast Spring 2020, Summer 2020 (Interim).

2. Макроекономски биланс, 2015–2019.

Привредни раст је у конјунктурном периоду 2015–2019. износио 14,6% (просечна стопа 3,5%). У 2019. години БДП је порастао 4,2% и износио је 45,9 млрд. евра.

- Највећи допринос расту у периоду 2015–2019. дали су инвестиције и лична потрошња. **Инвестиције су повећаване просечно за 11,5% годишње, а лична потрошња за 2,4%.** У 2019. години, раст инвестиција од 15,6% и раст личне потрошње од 3,1% утицали су да домаћа тражња допринесе расту БДП-а са 5,8 процентних поена. Нето извоз је имао негативан допринос;
- Најважнији ефекат спроведене фискалне консолидације у периоду 2015–2019. јесте смањење унутрашњих и спољних макроекономских неравнотежа. **Први пут од 2005. године забележен је фискални суфицит у 2017. (1,1% БДП-а), а 2019. скоро нулти фискални резултат (-0,2% БДП-а).** У 2019. години, дефицит текућег рачуна платног биланса је повећан услед раста спољнотрговинског дефицита, и износио је 3,2 млрд. евра (6,9% БДП-а);
- Макроекономској стабилности значајно су допринеле СДИ – **просечан нето прилив СДИ у периоду 2015–2019. износио је 2,6 млрд. евра (у 2019. прилив СДИ био је 3,6 млрд. евра),** што је обезбеђивало покривеност дефицита текућег рачуна платног биланса. **Посебно је важан структурни аспект СДИ, јер је прилив, углавном, био усмерен у извозну прерађивачку индустрију;**
- **Фискална дисциплина и избалансиране јавне финансије допринеле су смањењу јавног дуга** (са 70% учешћа јавног дуга у БДП-у у 2015. години на 52% крајем 2019. године). Сличан позитиван тренд бележи и смањење учешћа спољног дуга;
- Позитивни макроекономски резултати у периоду 2015–2019. највише су се одразили на тржиште рада. **Повећан је број запослених, смањена је стопа незапослености** (са 17,7% у 2015. на 10,4% у 2019), а **просечан раст нето зарада 2015–2019. био је 4,0%.** Раст нето зарада у 2019. износио је 8,5% (54.919 динара).

Табела 11. Макроекономски биланс, 2015–2019.

	2015	2016	2017	2018	2019
БДП (млрд. евра)	35,7	36,7	39,2	42,9	45,9 ¹
БДП (стопа у %)	1,8	3,3	2,0	4,4	4,2 ¹
БДП/становнику у ЕУР	5.034	5.203	5.581	6.138	6.610 ¹
Прерађивачка индустрија	5,7	6,0	6,3	1,9	0,2
Регистрована запосленост, укупно (у хиљ.)	1.990	2.010	2.063	2.131	2.173
Запослени без индивидуалних пољопривредника (у хиљ.)	1.896	1.921	1.977	2.053	2.101
Нето зараде (реални раст у %)	-2,1	2,5	0,9	4,4	8,5
Бруто инвестиције (% БДП-а)	16,8	16,9	17,7	20,1	22,4
Извоз робе и услуга (млрд. евра) ²	15,7	17,4	19,3	21,2	23,4
Увоз робе и услуга (млрд. евра) ²	18,6	19,6	22,3	25,3	28,0
Текући рачун платног биланса (% БДП-а)	-3,5	-2,9	-5,2	-4,8	-6,9
Фискални дефицит/суфицит (% БДП-а)	-3,5	-1,2	1,1	0,6	-0,2
Јавни дуг (% БДП-а)	70,0	67,8	57,9	53,7	52,0
Спољни дуг (% БДП-а)	73,5	72,1	65,1	62,2	61,9
Инфлација (крај периода)	1,5	1,6	3,0	2,0	1,9

Извор: РЗС, НБС, МФ; ¹ процена РЗС-а (збир 4 квартала); ² НБС (платни биланс).

3. Ефекти пословања привреде, 2019.

3.1. Основни резултати пословања привреде

У привреди Србије је у 2019. пословало 104.487 предузећа, у којима је било запослено 1.171.890 радника. Кључне перформансе пословања су позитивне: раст БДВ-а и запослености, нето добит 2,4 пута већа од нето губитка и реални пад кумулираног губитка.

Позитивне перформансе пословања привреде у 2019. потврђују међугодишњи подаци:

- Бруто додата вредност привреде (20,6 млрд. евра) реално је порасла за 5,4%;
- Број запослених је повећан за 2,7%;
- Позитиван нето финансијски резултат (3,3 млрд. евра), али нижи него 2018. године;
- Реални раст укупног прихода 4,9%;
- Реалан раст капитала од 0,8%;
- Реални пад кумулираног губитка од -5,7%;
- Нето добит је остварило 62.517 предузећа (59,8%), у којима је запослено 83,6% (979.872) радника нефинансијског сектора, нето губитак је исказан код 26.649 (25,5%) предузећа са 189.573 запослена, док је 15.321 (14,7%) предузеће са 2.445 запослених приказало нулти финансијски резултат.

Табела 12. Основни резултати пословања привреде, 2018. и 2019.

	Број предузећа	Број запослених	Укупан приход	Нето добит	Нето губитак	Нето резултат	БДВ	Капитал	Кумулирани губитак	Укупне обавезе
2018 (мил. евра)										
Укупно	105.826	1.140.773	95.783	6.086	2.297	3.789	19.083	61.769	30.759	77.823
МСП	105.278	652.293	57.657	3.176	1.526	1.650	9.547	29.869	20.150	52.643
Велика	548	488.480	38.126	2.910	771	2.139	9.536	31.900	10.609	25.180
2019 (мил. евра)										
Укупно	104.487	1.171.890	102.931	5.805	2.478	3.327	20.602	63.770	29.697	82.073
МСП	103.917	668.632	63.067	3.834	1.734	2.100	10.926	32.088	20.958	55.262
Велика	570	503.258	39.863	1.971	744	1.227	9.676	31.682	8.738	26.811
2019/2018. (стопе у %)										
Укупно	-1,3	2,7	4,9	-6,9	5,4	-14,3	5,4	0,8	-5,7	3,0
МСП	-1,3	2,5	6,8	17,9	11,0	24,2	11,7	4,9	1,6	2,5
Велика	4,0	3,0	2,1	-33,9	-5,8	-44,0	-0,9	-3,0	-19,6	4,0

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР.

3. Ефекти пословања привреде, 2019.

Графикон 4. Перформансе пословања привреде, 2019. (стопе раста/пада)

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР.

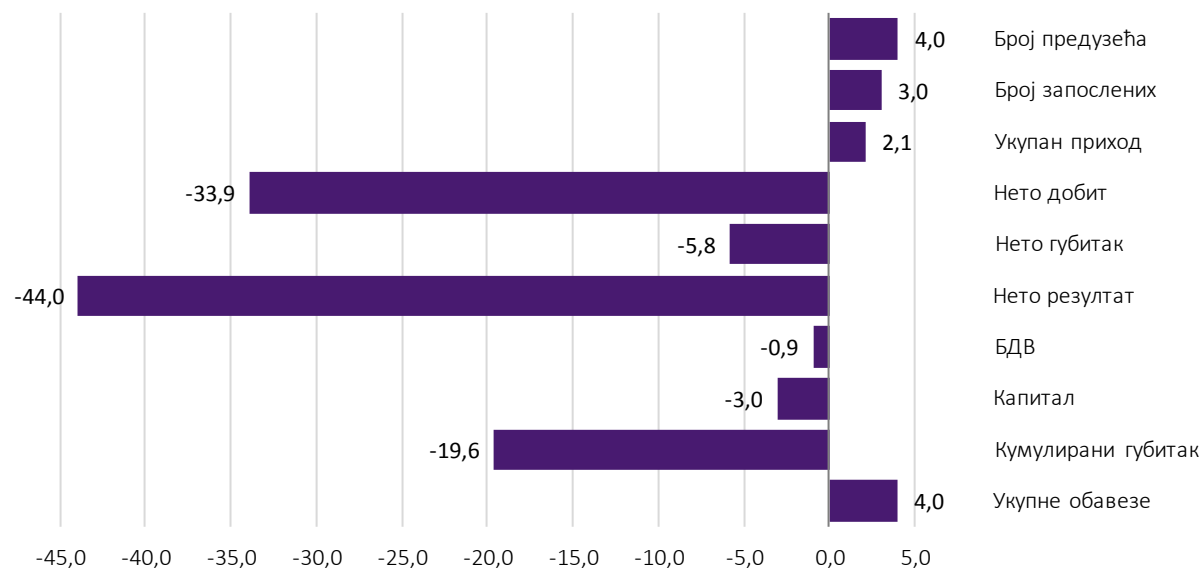
3.2. Перформансе пословања великих предузећа

Стабилност пословања одразила се на основне перформансе великих предузећа. Повећан је укупан број великих предузећа, повећани су запосленост и укупан приход, а смањен је кумулирани губитак. Пословање две велике компаније „HBIS GROUP Serbia Iron & Steel d.o.o. Beograd“ и „Serbia ZijinBor Copper“ значајно се одражава на финансијски резултат и БДВ великих предузећа.

- Раст броја великих предузећа за 4%, са 548 на 570;
- Раст броја запослених за 3% (14.778);
- Раст укупног прихода за 2,1%;
- На незнатан пад БДВ-а великих предузећа примарно је утицало пословање компаније „HBIS GROUP Serbia Iron & Steel d.o.o. Beograd“, односно губитак у пословању од 186,8 мил. евра (1/4 укупних губитака великих предузећа);
- На нижи финансијски резултат великих предузећа у 2019. у односу на 2018. примарно је утицала изузетно висока добит компаније „Serbia ZijinBor Copper“ у 2018. (као последица отписа дуговања ове компаније, чиме су једнократно значајно повећани остали приходи и нето добит у 2018. у износу од 761,9 мил. евра, што је износило 13,2% добити привреде); добит компаније у 2019. је износила 38,2 мил. евра;
- Кумулиран губитак је смањен за 5,7%, примарно због отписа дуга ЈП „Србијагас“ од 1,2 млрд. евра у јулу 2019. Влада је конвертовала дуг у трајни улог Републике Србије у ЈП „Србијагас“, односно као оснивач Република Србија је за износ конвертованог потраживања повећала капитал ЈП;
- На смањење укупног капитала од -3% утицала су смањења у вредности капитала код компанија „Vansierports (Vinci Airports)“ и „АлДахре“.

3. Ефекти пословања привреде, 2019.

Графикон 5. Перформансе пословања великих предузећа, 2019. (стопе раста/пада)

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

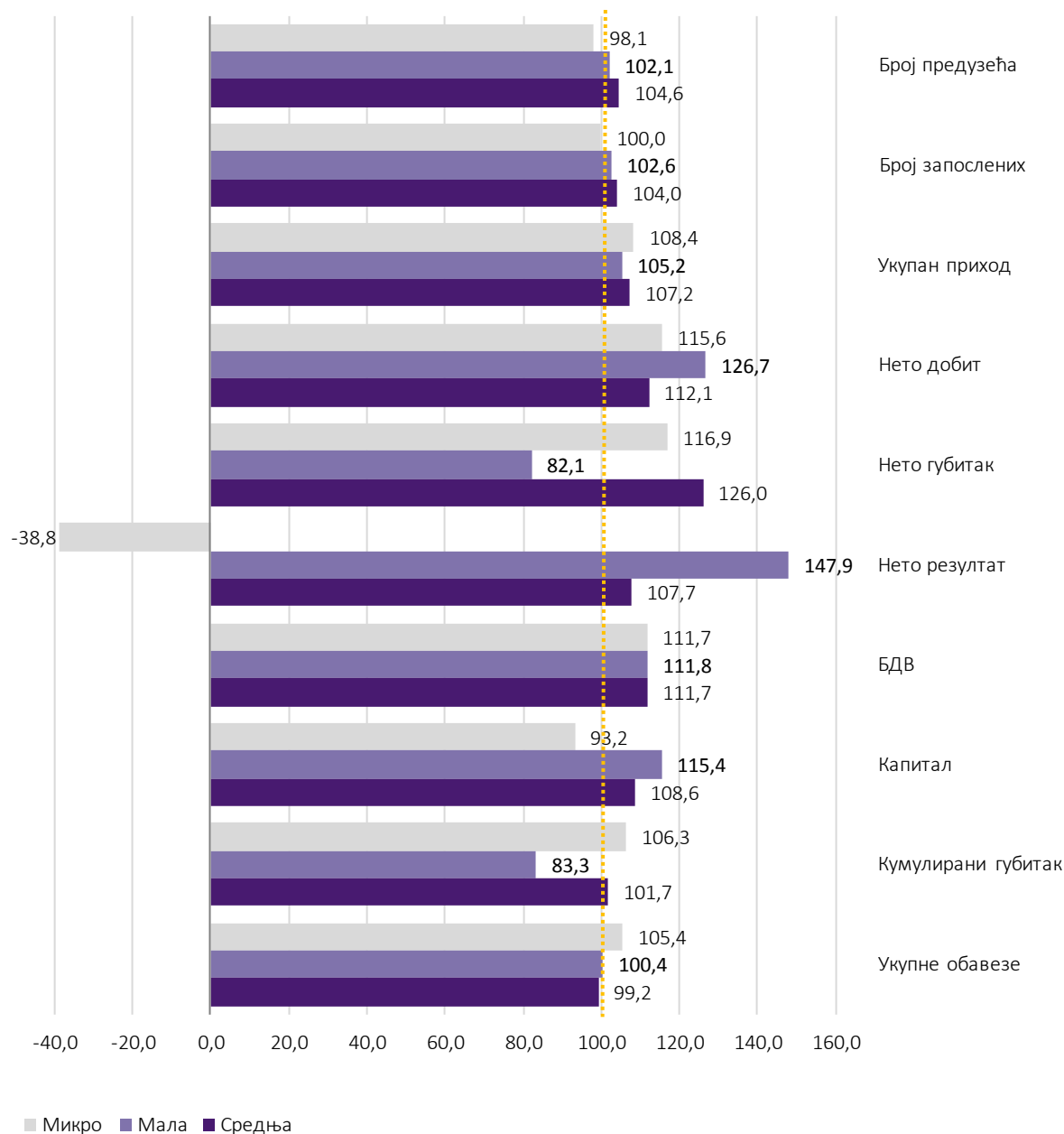
3.3. Перформансе пословања сектора ММСП

Сектор ММСП полако постаје све снажнији и отпорнији. Посебно су позитивни резултати у 2019. код средњих предузећа, и то у свим сегментима: раст броја предузећа и запослености, позитивни финансијски резултати, раст БДВ-а и капитала и смањење укупних обавеза.

- У структури сектора ММСП регистрован је раст броја средњих (4,6%) и малих (2,1%) предузећа и пад броја микро предузећа (-1,9%);
- Раст запослености у средњим (4,0%) и малим предузећима (2,6%), док је код микро предузећа задржан исти број запослених;
- Раст прихода у целом сектору ММСП, и код средњих (7,2%), и код малих (5,2%), и код микро предузећа (8,4%);
- Позитиван нето резултат су регистровала средња предузећа за 7,7% у односу на 2018, мала предузећа за 47,9%, али је сегмент микро предузећа, због великих губитака (-17,9%), регистровао негативан финансијски резултат за -38,8%;
- Раст БДВ-а је равномеран у свим сегментима ММСП – раст од 11,7%;
- Капитал је смањен код микро предузећа за -6,6%; раст капитала је забележен код малих (15,4%) и средњих (8,6%) предузећа;
- Кумулиран губитак су смањила мала предузећа (-16,7%), средња предузећа су регистровала мали раст (1,7%), док је раст код микро предузећа износио 6,3%;
- У структури обавеза сектора ММСП, обавезе су смањене код средњих (-0,8%), код малих предузећа су на истом нивоу, али је код микро предузећа регистрован раст укупних обавеза од 5,4%.

3. Ефекти пословања привреде, 2019.

Графикон 6. Перформансе пословања сектора ММСП, 2019. (индекси, 2018=100)

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

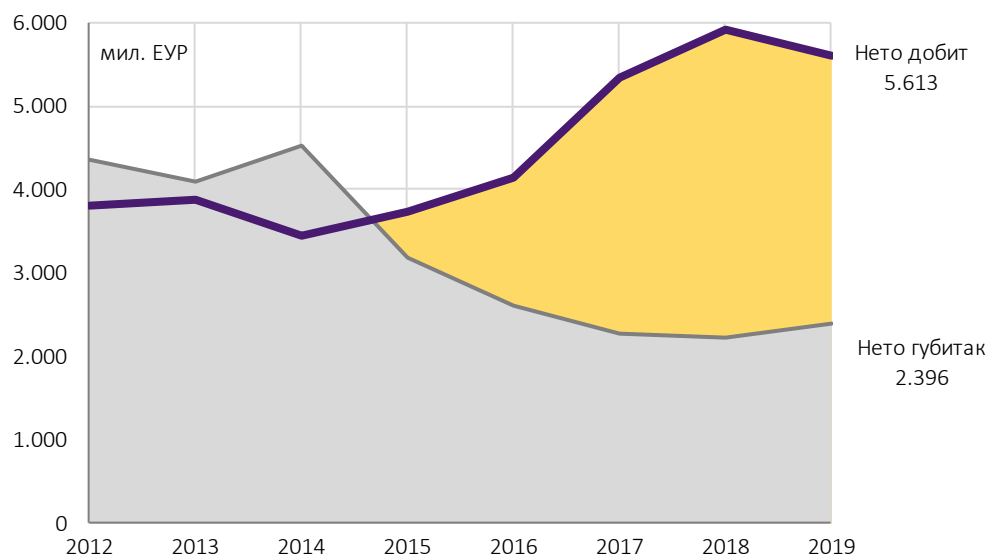
4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

Предузетим реформским мерама, доследним спровођењем консолидације јавних финансија и применом новог модела привредног раста побољшане су макроекономске перформансе привреде Србије и започет је период привредног опоравка. У периоду 2015–2019. просечна стопа привредног раста износила је 3,5%. Нови модел привредног раста базирао се на расту инвестиција и извоза. Инвестиције су годишње расле по стопи од 11,5%, финална тражња 4,0%, а потрошња 2,4%. Побољшан је привредни и инвестициони амбијент, зараде по запосленом су просечно годишње расле 4,0%, индустрија 2,7% (Прерађивачка 3,6%), запосленост у индустрији 4,2% (у Прерађивачкој 4,8%), док је инфлација била три пута нижа (2%) у односу на рецесиони период 2009–2014. Јавни дуг је на почетку 2020. био 52% БДП-а (24 млрд. евра). Глобална рецесија и преливање негативних ефеката COVID-19 утицаће на пад БДП-а у 2020. (пројекције се крећу у интервалу од -2% до -5% БДП-а), док се у 2021. очекује повратак на стазу динамичног раста (пројекције се крећу око 5%).

4.1. Привреда нето добиташ

Привреда је у читавом транзиционом периоду до 2015. године била нето добиташ само у три наврата, у 2006, 2007. и 2011. години. Први пут је за две деценије транзиције привреда четири године узастопце нето добиташ (2015–2019), што је резултанта континуираног привредног раста и побољшања макро и микро перформанси пословања. Нето позитиван финансијски резултат је порастао за 6 пута (у еврима), односно реално за 5,4 пута.

Графикон 7. Позитиван нето финансијски резултат привреде, 2015–2019.

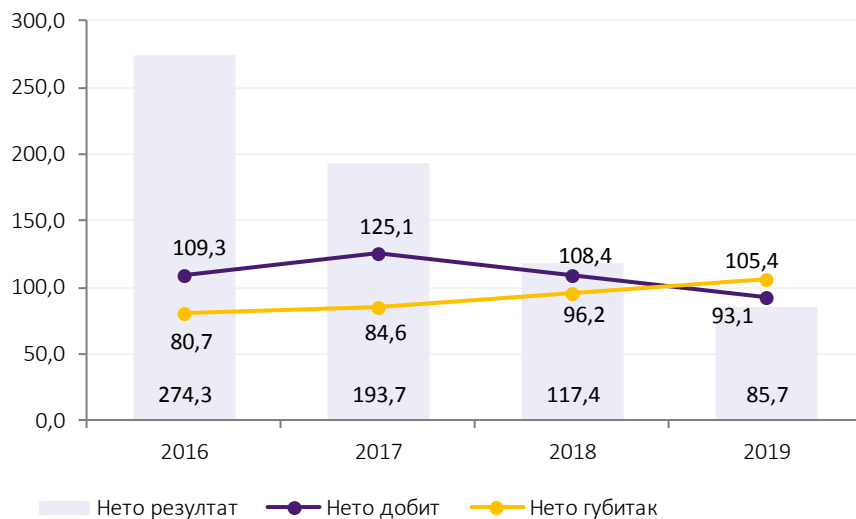
Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

- Реалан раст нето добити привреде у периоду 2015–2019. износио је 38% (просечно годишње 8,4%), док су нето губици привреде реално смањени за 30,9% (просечно су се смањивали 8,8%), тако да је укупан индекс раста нето финансијског резултата привреде износио 535% (просечно годишње 152,1%);
- Ефекти девизног курса су додатно побољшали перформансе привреде, тако да је нето добит повећана за 51,4% у периоду 2015–2019. (са 3,7 млрд. евра на 5,6 млрд. евра), нето губици су смањени за 1/4 (са 3,2 млрд. евра на 2,4 млрд. евра), а нето финансијски резултат повећан је 6 пута (са 553 мил. евра на 3,3 млрд. евра);

4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

- Укупну позитивну слику пословања привреде у периоду 2015–2019. нарушава тренд постепеног пада позитивног нето финансијског резултата у 2018. и 2019. Реални ланчани индекси показују тренд пада нето добити уз тренд раста нето губитка, што резултира мањим позитивним финансијским резултатом привреде.

Графикон 8. Тренд нето финансијског резултата привреде – реални ланчани индекси

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

- У 2019. је 10 компанија са највећом нето добити у привреди учествовало са 12,9% у укупној нето добити привреде, 22,6% у укупном нето резултату привреде и са 4,16% у укупној запослености. Компанија „ZIJIN BOR COPPER“ Д.О.О. Бор у 2019. је рангирана на 11. место, са 38,2 мил. евра нето добити, 5.155 запослених, односно 0,44% запослених у привреди (компанија је у 2018. исказала највећу нето добит, зато што је непосредно пре аквизиције РТБ Бору отписан дуг, који је књиговодствено ушао у остале приходе и самим тим исказао огромну добит, која није била резултанта пословне активности).

Табела 13. Десет компанија са највећом нето добити у привреди, 2019.

Компанија	Сектор и област	Нето добит		Запослени	
		мил. евра	% привреде	број	% привреде
1. НИС А.Д. Нови Сад	РУДАРСТВО Експлоатација сирове нафте и пр. Гаса	150,5	2,6	4.120	0,35
2. РОБНЕ КУЋЕ БЕОГРАД Д.О.О.	ПОСЛОВАЊЕ НЕКРЕТНИНАМА	104,4	1,8	45	0,00
3. COOPER TIRE & RUBBER COMPANY SERBIA Д.О.О. Крушевац	ПРЕРАЂИВАЧКА Гума и пластика	99,2	1,7	875	0,07
4. TELENOR Д.О.О. Београд	ИНФ. И КОМ. Телекомуникације	89,5	1,5	672	0,06
5. TIGAR TYRES Д.О.О. Пирот	ПРЕРАЂИВАЧКА Гума и пластика	76,8	1,3	3.530	0,30
6. ЕНЕРГЕТИКА Д.О.О. Крагујевац	СНАБД. ЕЛ. ЕНЕРГИЈОМ ГАСОМ И ПАРОМ	57,7	1,0	394	0,03
7. ЈП ЕПС Д.О.О. Београд	СНАБД. ЕЛ. ЕНЕРГИЈОМ, ГАСОМ И ПАРОМ	47,8	0,8	24.966	2,13
8. DELHAIZE SERBIA Д.О.О. Београд	ТРГОВИНА	45,3	0,8	12.579	1,07
9. ЈП СРБИЈАГАС Нови Сад	СНАБД. ЕЛ. ЕНЕРГИЈОМ, ГАСОМ И ПАРОМ	40,6	0,7	1.021	0,09
10. PHILIP MORRIS OPERATIONS А.Д. Ниш	ПРЕРАЂИВАЧКА	39,6	0,7	575	0,05
Укупно		751,4	12,9	48.777	4,16

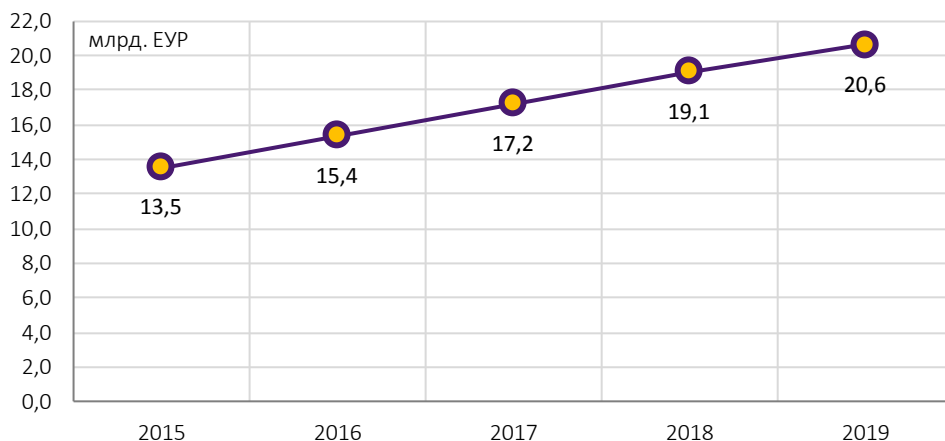
Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

4.2. Бруто додата вредност привреде

Привреда Србије је у периоду 2015–2019. генерисала 85,8 млрд. евра бруто додате вредности – БДВ привреде је реално порасла за 35,3%, са просечном годишњом стопом од 7,8%.

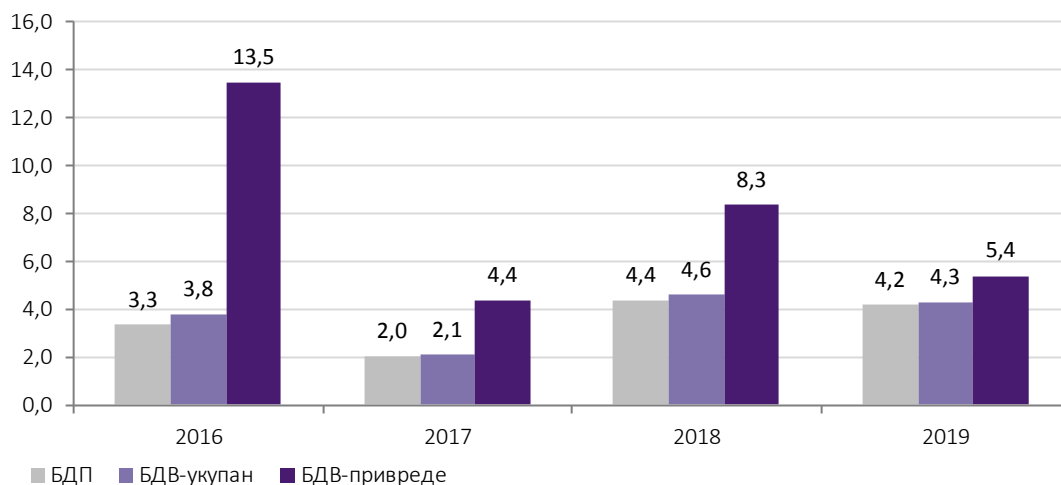
Графикон 9. Тренд раста новостворене вредности, 2015–2019.

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

- Реални раст БДВ-а привреде у периоду 2015–2019. од 35,3% није имао равномеран узлазни тренд, индекси раста су били највећи 2016. и 2018;
- Утицај девизног курса је повећао стопу раста БДВ-а (у еврима) за 52,6% у периоду 2015–2019. (са 13,5 млрд. евра на 20,6 млрд. евра);
- Као и код нето финансијског резултата, евидентна су циклична кретања стопа БДВ-а и нефинансијског и финансијског сектора (графикон 10).

Графикон 10. Реалне стопе раста БДП-а, укупног БДВ-а и БДВ-а привреде (%)

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

- У 2019. је десет компанија са највећом БДВ у привреди учествовало са 15% у укупној БДВ привреди и са 6,63% у укупној запослености. ЈП „ЕПС“ Д.О.О. Београд је и у 2018. и у 2019. створило највећу додатну вредност (5% БДВ-а Србије), док је компанија „НИС“ А.Д. Нови Сад у обе године била рангирана на другој позицији. Изненађења скоро да није било у 2019. години, осим што се у првих 10 не налази компанија „АЕРОДРОМ НИКОЛА ТЕСЛА“ А.Д. Београд, која је у 2018. заузела трећу позицију. Поред две компаније из ЕПС-а, треба напоменути да се у првих 10 компанија са највећом БДВ налазе три компаније из области Телекомуникација.

Табела 14. Десет компанија са највећом БДВ у привреди, 2019.

Компанија	Сектор и област	БДВ		Запослени	
		мил. евра	% привреде	број	% привреде
1. ЈП ЕПС Д.О.О. Београд	СНАБД. ЕЛ. ЕНЕРГИЈОМ, ГАСОМ И ПАРОМ	1.033	5,0	24.966	2,13
2. НИС А.Д. Нови Сад	РУДАРСТВО Експлоатација сирове нафте и пр. гаса	511	2,5	4.120	0,35
3. ТЕЛЕКОМ А.Д. Београд	ИНФ. И КОМ. Телекомуникације	408	2,0	6.767	0,58
4. DELHAIZE SERBIA Д.О.О. Београд	ТРГОВИНА	188	0,9	12.579	1,07
5. TIGAR TYRES Д.О.О. Пирот	ПРЕРАЂИВАЧКА Гума и пластика	174	0,8	3.530	0,30
6. ЕПС ДИСТРИБУЦИЈА, А.Д. Београд	СНАБД. ЕЛ. ЕНЕРГИЈОМ, ГАСОМ И ПАРОМ	171	0,8	3.414	0,29
7. TELENOR Д.О.О. Београд	ИНФ. И КОМ. Телекомуникације	171	0,8	672	0,06
8. ЈП ПОШТА СРБИЈЕ А.Д. Београд	САОБРАЋАЈ И СКЛАДИШТЕЊЕ Поштанске активности	155	0,8	14.922	1,27
9. SERBIA ZIJIN BOR COPPER Д.О.О. Бор	РУДАРСТВО Експлоатација руда	151	0,7	5.155	0,44
10. SERBIA BROADBAND – SRPSKE KABLOVSKE MREŽE Д.О.О. Београд	ИНФ. И КОМ. Телекомуникације	133	0,6	1.624	0,14
Укупно		3.095	15,0	77.749	6,63

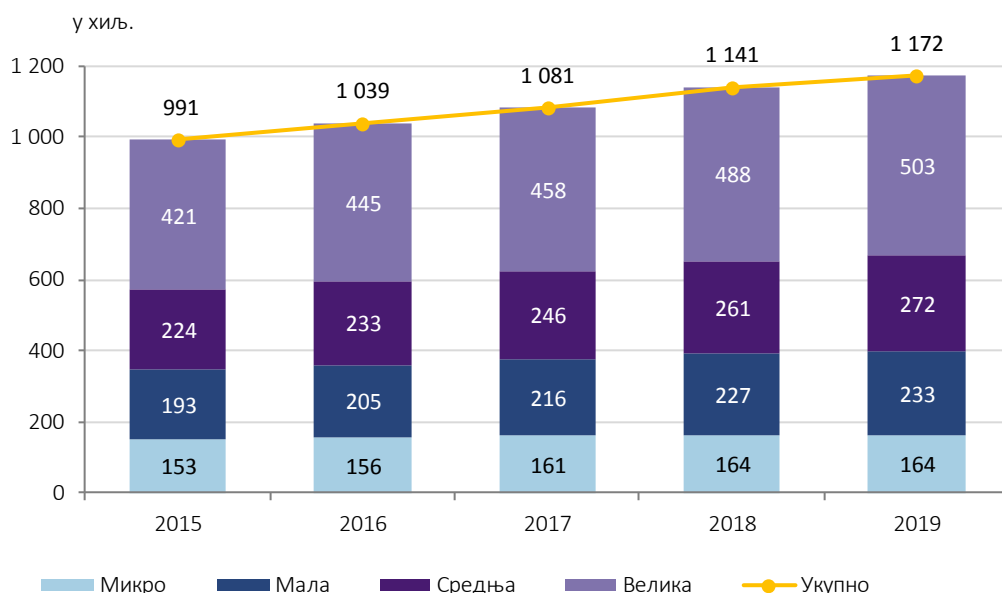
Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

4.3. Запосленост

Укупан број запослених у привреди у периоду 2015–2019. порастао је за 18,3% (са 990.900 на 1.171.890), са просечном стопом раста запослених од 4,3%. Највећа стопа раста забележена је код средњих предузећа, а најнижа код микро предузећа. Велика предузећа са укупно 503 хиљ. радника појачала су своје структурно учешће у укупној запослености. Ниска стопа раста запослености у микропредузећима указује на недовољне ефекте подстицаја бржег развоја start-up предузећа, као и на проблеме опстанка новооснованих предузећа.

Графикон 11. Тренд раста броја запослених у привреди

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

- Укупан раст запослености у привреди од 18,3% (181 хиљ. новозапослених) променио је структуру запослених – учешћа су повећала велика, средња и мала предузећа, док се запосленост код микро предузећа смањила за 1,4 п. п. (због најниже стопе раста од само 7,1%);
- Велика предузећа су појачала своју структурну позиционираност за 0,4 п. п., раст са 42,5% на 42,9% укупне запослености у привреди (82 хиљ. новозапослених);
- Стабилност у пословању највише се одразила на раст запослених у средњим предузећима, раст од 21,4% (са 224 на 272 хиљаде, раст од 48 хиљада новозапослених);
- Највише проблема у пословању има 90.000 микро предузећа са 233 хиљ. радника. Погоршање свих економских перформанси пословања овог сегмента утицало је и на ниску стопу раста запослености (свега 10 хиљ. новозапослених), што генерално указује на проблеме у пословању start-up предузећа, као и „бежање“ у неформални сектор (сиву зону).

4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

4.4. Квалитативне перформансе пословања привреде

Квалитативне економско-финансијске перформансе пословања привреде показују позитиван тренд у периоду привредног опоравка 2015–2019. Побољшане су продуктивност, економичност и солвентност, значајно је повећана рентабилност, незнатно је побољшана ликвидност, стопа нето добити је повећана 4,5 пута (стопа пословне добити незнатно), а стопа нето губитка је скоро преполовљена. Најзначајније је што је стопа приноса на пословну имовину (ROA) повећана двоструко, а стопа приноса на сопствени капитал (ROE) чак 4,2 пута.

Табела 15. Квалитативни показатељи пословања привреде, 2015–2019.

	2015	2016	2017	2018	2019
Продуктивност (у хиљ. дин.)	1.662	1.827	1.888	1.977	2.067
Економичност	1,01	1,03	1,05	1,05	1,04
Рентабилност	1,11	2,84	5,46	6,13	5,22
Солвентност	1,54	1,57	1,59	1,63	1,63
Општи рацио ликвидности	0,87	0,91	0,93	0,95	0,97
Редуцирани рацио ликвидности	0,60	0,63	0,63	0,64	0,64
Стопа нето добити	0,79	2,07	3,83	4,29	3,47
Стопа пословне добити	4,73	5,59	5,31	5,37	5,06
Стопа нето губитка	4,21	3,26	2,60	2,40	2,41
ROA (стопа приноса на пословну имовину)	1,56	2,17	3,43	3,64	3,12
ROE (стопа приноса на сопствени капитал)	1,65	3,96	7,36	8,06	6,91

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

Продуктивност – однос укупног прихода и укупног расхода; Економичност – однос укупног прихода и укупног расхода; Рентабилност – однос између нето резултата и капитала; Солвентност – однос пословне имовине и укупних обавеза; Општи рацио ликвидности – однос обртних средстава и краткорочних обавеза; Редуцирани рацио ликвидности – однос обртних средстава умањених за залихе и краткорочних обавеза; Стопа нето добити – однос нето добити и прихода од продаје; Стопа нето губитка – однос нето губитка и укупног прихода; Стопа пословне добити – однос пословне добити и прихода од продаје.

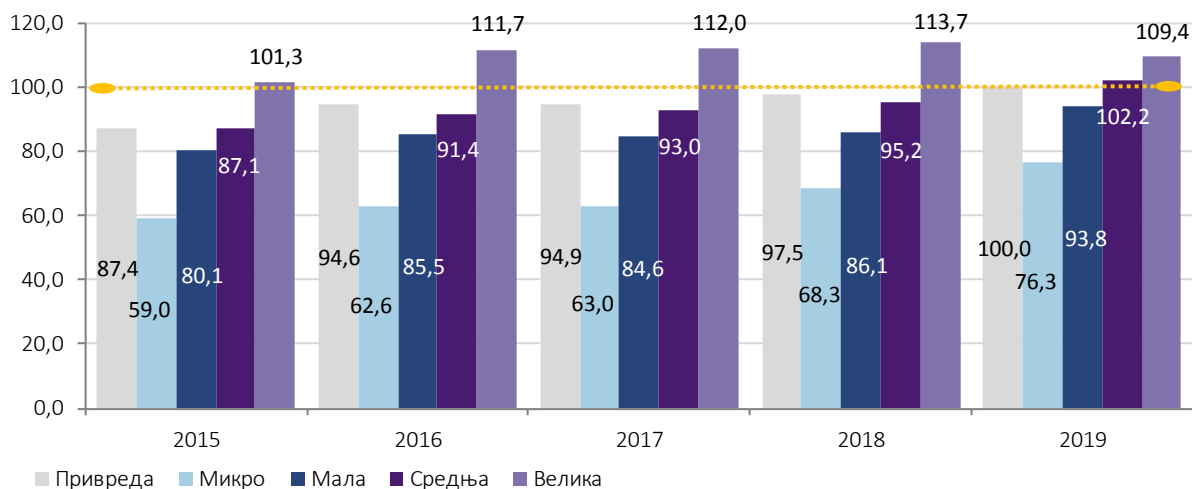
Напомена: За период 2015–2018. коришћени су коначни финансијски извештаји АПР-а, а за 2019. финансијски извештаји за статистичке потребе, због упоредивости показатеља профитабилности, који се базирају на нето резултату. По правилу, добит је увек била већа у статистичким извештајима него у коначним.

4.4.1. Продуктивност

Продуктивност привреде је у периоду 2015–2019. порасла за 14,4%, као резултанта двоструко вишег раста БДВ-а (кумулативни раст 35,3%) од раста запослености (18,3%). Анализа продуктивности привреде по величини показује да су изнадпросечну продуктивност у периоду 2015–2018. имала само велика предузећа, а да се тек у 2019. групи великих предузећа придружила и група средњих предузећа (9,4% и 2,3% изнад просека привреде). Распони у продуктивности између сектора ММСП и сектора великих предузећа нису се током читавог периода променили – продуктивност великих предузећа континуирано је већа за 1/3 од продуктивности сектора ММСП.

4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

Графикон 12. Продуктивност предузећа по величини, 2015–2019. (привреда 2019=100)

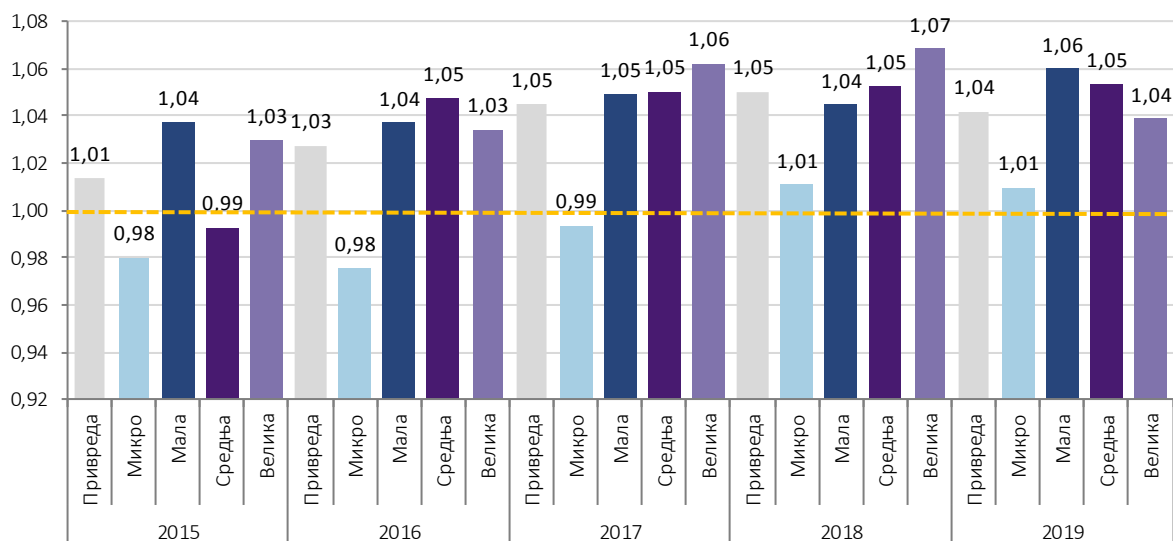

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

4.4.2. Економичност

Економичност привреде, посматрана као однос укупног прихода и укупног расхода, и даље је веома ниска, и поред благог раста (са 1,01 на 1,04), захваљујући нешто већој стопи раста прихода од расхода (кумулативна стопа раста прихода износила је 20,9%, наспрот кумулативној стопи расхода од 17,7%). Анализа економичности предузећа по величини показује константно исподпросечну економичност микро предузећа, мала предузећа су у 2019. пословала најјекономичније (1,06), код средњих предузећа економичност се није мењала од 2016. (1,05), а велика предузећа су забележила благи пад економичности у 2019. (са 1,07 на 1,04). Генерално, економичност пословања великих предузећа је константно била виша од економичности сектора ММСП.

Графикон 13. Економичност предузећа по величини, 2015–2019.

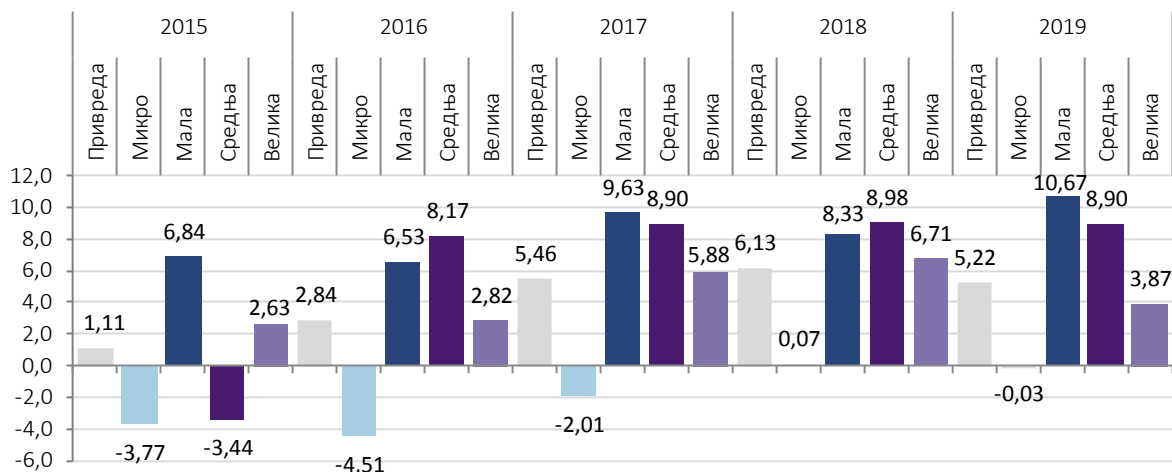
Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

4.4.3. Рентабилност

Рентабилност привреде (однос добити и капитала) повећана је скоро 5 пута, захваљујући знатно динамичнијем расту добити (38%) од стопе раста капитала (13,6%). Сектор ММСП је, осим у 2016. години, константно испод просечне рентабилности, пре свега због нерентабилности микро предузећа. У периоду 2016–2019. средња и мала предузећа су пословала изнадпросечно рентабилно.

Графикон 14. Рентабилност предузећа по величини, 2015–2019.

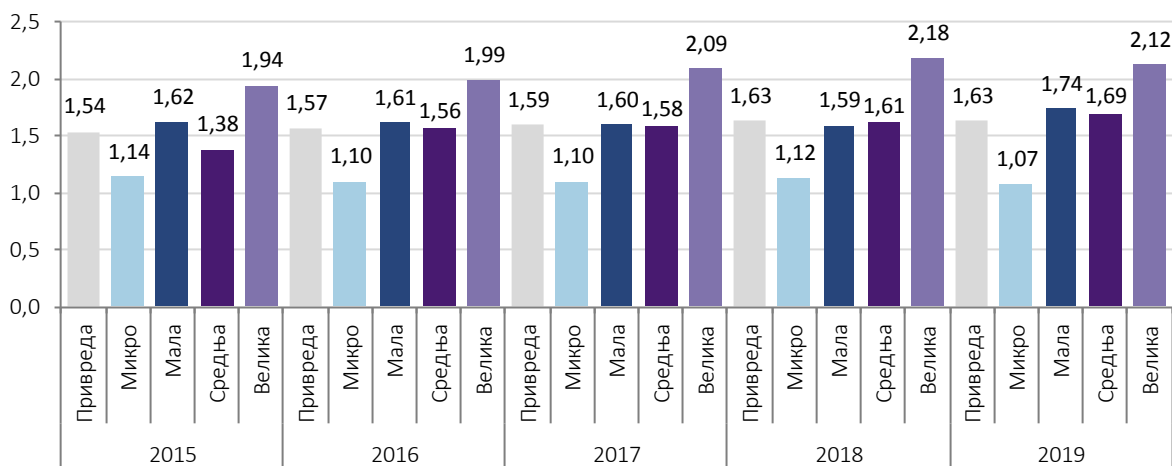

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

4.4.4. Солвентност

Солвентност (однос aktive и укупних обавеза) и даље је ниска (1,63%); забележен је доста скроман раст, за 0,9 п.п., пре свега, услед високих укупних обавеза (82 млрд. евра у 2019. години, кумулативна стопа раста 6,9%). Велика предузећа су најсолвентнија, док је сектор ММСП константно исподпросечно солвентан, искључиво због ниске солвентности микро предузећа.

Графикон 15. Солвентност предузећа по величини, 2015–2019.

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

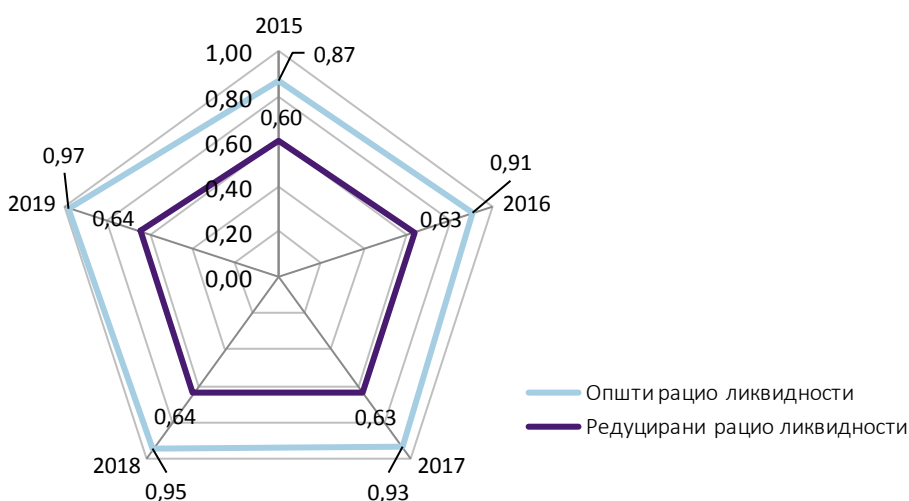
4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

4.4.5. Ликвидност

Ликвидност привреде је благо побољшана, али је и даље ниска, оба рација ликвидности се налазе испод 1, што указује да су краткорочне обавезе привреде константно веће од њене обртне имовине. Ипак, треба истаћи позитиван тренд и општег и редуцираног рација ликвидности⁴⁰ у периоду 2015–2019. (табела 15). Анализа оштријег показатеља ликвидности (редуцирани рацио ликвидности) показује да се, иако је ликвидност привреде остала фактички непромењена од 2016. (0,63 у 2016. години, 0,64 у 2019. години), структура новчаних обртних средстава (када смо искључили залихе) променила, због пада учешћа краткорочних финансијских пласмана, науштрб раста учешћа готовине и готовинских еквивалената. Разлози у промени структуре новчаних обртних средстава леже у тренду смањења учешћа расхода за камате у обртним средствима: са 2,42% у 2015; 1,8% у 2016; -26,85% у 2017; 1,29% у 2018. и 1,6% у 2019. години. Треба напоменути да је константно 40% камата концентрисано у великим предузећима.

Генерално, неликвидност привреде је хроничан проблем, структурног је карактера, представља резултанту неефикасности пословања и високог степена волатилности на утицај егзогених варијабли.

Графикон 16. Радар ликвидности привреде, 2015–2019.

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

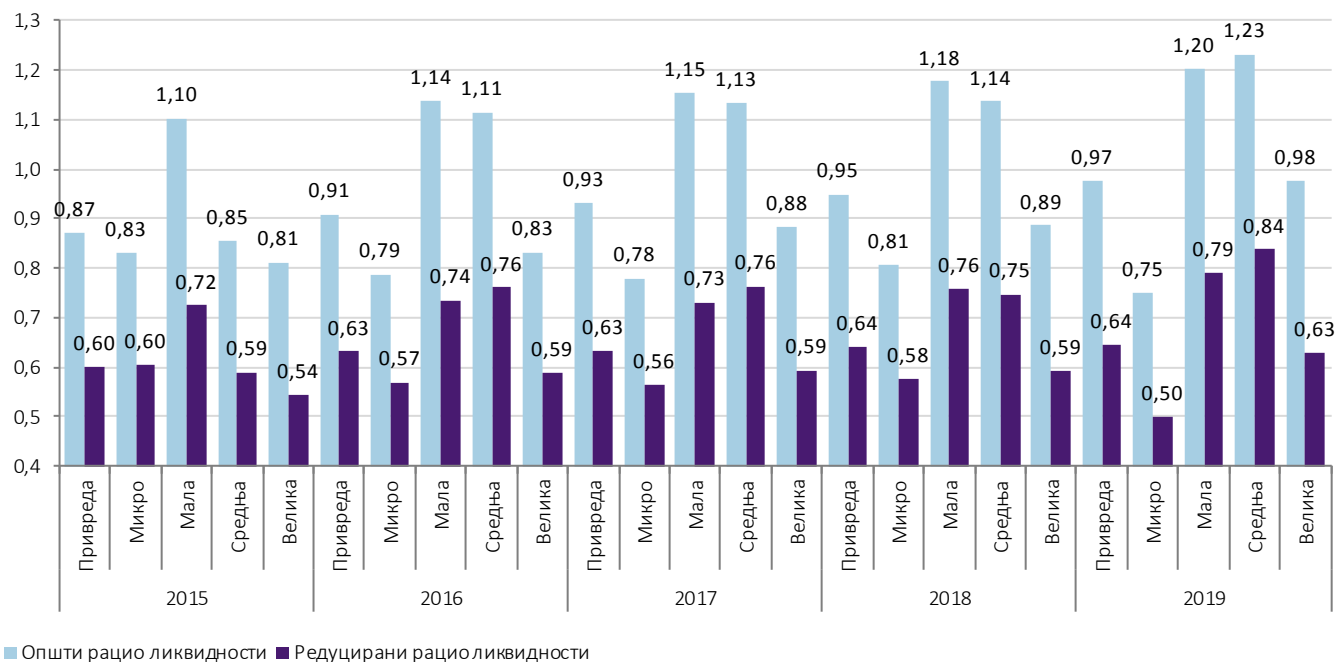
Анализа ликвидности привреде по величини предузећа 2015–2019. доноси бројне закључке, од којих издвајамо неколико:

- Микро предузећа имају хроничан проблем ликвидности, и општи и редуковани рацио ликвидности микро предузећа у 2019. су нижи него у 2015. (0,75 и 0,50 у 2019. насупрот 0,83 и 0,60);
- Мала предузећа су изнадпросечно ликвидна; оба показатеља ликвидности показују благи раст: општи рацио ликвидности раст са 0,83 у 2015. на 1,20 у 2019. и редуковани са 0,60 на 0,79;
- Средња предузећа су најликвиднији део привреде: раст општег рација ликвидности са 0,85 у 2015. на 1,23 у 2019. и раст редукованог рација ликвидности са 0,59 на 0,84;
- Велика предузећа имају константно изражен проблем ликвидности (углавном велика државна предузећа), оба рација ликвидности су константно у читавом периоду испод просека привреде, осим у 2019. години, када се само општи рацио ликвидности налази на просеку привреде.

⁴⁰ Општи рацио ликвидности – однос обртних средстава и краткорочних обавеза; Редуковани рацио ликвидности – однос обртних средстава умањених за залихе и краткорочних обавеза.

4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

Графикон 17. Ликвидност предузећа по величини, 2015–2019.

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

4.4.6. Профитабилност

Профитабилност је огледало успешности пословања привреде и представља кључни фактор привредног раста. У периоду 2015–2019. сви репрезентативни показатељи профитабилности су позитивни (табела 15). **Укупна профитабилност** (стопа нето добити – однос нето добити и прихода од продаје) **порасла је 4,5 пута** (са 0,79% у 2015. на 3,47% у 2019. години), **док је пословна профитабилност** (стопа пословне добити – однос пословне добити и прихода од продаје) **повећана за 0,29 п. п.** (са 4,73% у 2015. на 5,06% у 2019. години). Треба напоменути да је смањење укупне профитабилности у 2019. делимично последица једнократно исказане високе добити у 2018. компаније „ZIJIN BOR COPPER“ Д.О.О. Бор (о чему је већ било речи у тачки 4.1).

Генерално, пословна профитабилност опредељује укупну профитабилност. Интересантна је дискрепанца укупне од пословне профитабилности у 2015. и 2016. и њихово приближавање у периоду 2017–2019. (пословна добит је у 2019. већа од нето добити за 1,56 п. п.)⁴¹.

Анализа структуре укупних прихода и расхода и пословних прихода и расхода даје разлоге таквим кретањима. Генерално, током читавог периода, због бржег раста услуга, приходи од продаје производа и услуга расли су скоро по двоструко већој стопи од прихода од продаје робе. Пад пословне профитабилности у 2017. (5,31%) узрокован је негативним утицајем пада пољопривредне производње (због суше) на остале привредне секторе (енергетику, прерађивачку индустрију). Карактеристично за 2018. је динамичан раст пословних прихода (секторски посматрано, велики раст пољопривреде), док су, с друге стране, у структури пословних расхода бројни инпути (трошкови материјала и др.) имали блажи раст, што је резултанта кретања егзогених варијабли на светском тржишту (метали и др.). Детаљнија структурна померања у оквиру укупне и пословне профитабилности пружа нам анализа осталих прихода и расхода и анализа финансијских прихода и финансијских расхода.

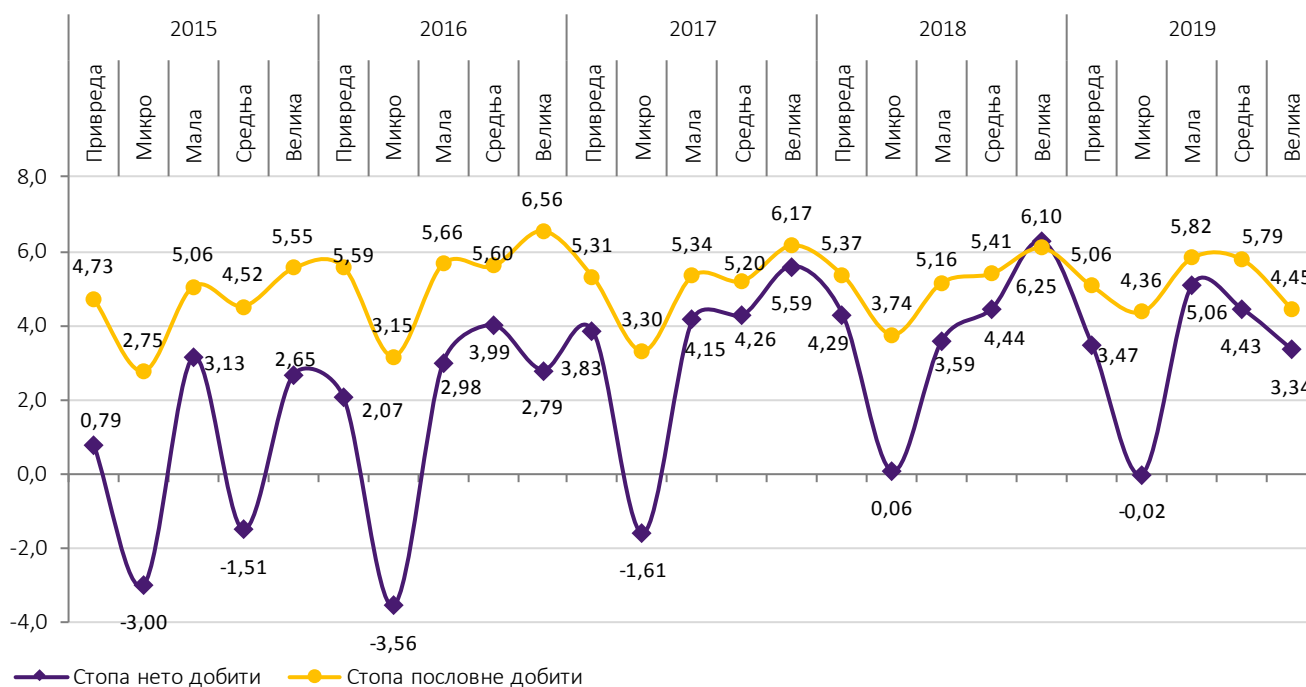
⁴¹ Анализа разлика укупне и пословне профитабилности у коначним и статистичким финансијским извештајима показује да су разлике укупне профитабилности значајне, док су разлике пословне профитабилности минималне.

4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

Основне карактеристике профитабилности привреде из угла структуре привреде по величини:

- Микро предузећа су у периоду 2015–2017. константно пословала непрофитабилно, у периоду 2018–2019. укупна профитабилност се креће око нуле, и поред тренда раста пословне профитабилности (стопа пословне нето добити у 2015. износила је 2,75%, а у 2019. години 4,36%);
- Мала предузећа пословала су током читавог периода профитабилно, константно су изнад просека привреде, у 2019. су пословала најпрофитабилније: стопа укупне добити износила је 5,06%, а пословне нето добити 5,82%;
- Средња предузећа су пословала константно профитабилно, осим у 2015. години, раст пословне профитабилности у периоду 2015–2019. износио је 1,27 п. п. (са 4,52% у 2015. на 5,79% у 2019. години), укупна профитабилност је 2019. од 4,43% била виша од просечне у привреди за 0,96 п. п.;
- Велика предузећа су због великих пословних расхода у 2019. пословала испод просека профитабилности привреде (4,45% у односу на 5,06%). Поред тога, приметан је тренд пада укупне профитабилности великих предузећа у периоду 2016–2019.

Графикон 18. Профитабилност предузећа по величини, 2015–2019.

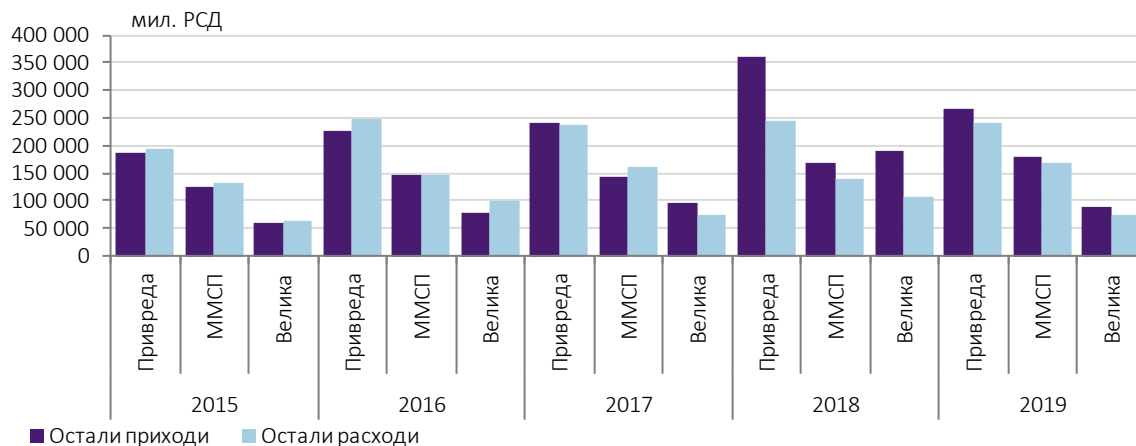

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

Један од разлога за осцилације укупне и пословне добити лежи у ефектима непословних резултата, ратио *осталих прихода и осталих расхода* у 2015. је износио 0,96, 2016. пао је на 0,90, да би 2017. био започет позитиван тренд од 1,01, који је кулминирао 2018. са 1,47 (*50% су били већи остали приходи од осталих расхода*), и коначно, 2019. је регистрован ратио од 1,11. Додатним сагледавањем ефеката предузећа по величини може се закључити да је, осим у 2016. години, однос осталих прихода и расхода константно био виши од просека привреде у великим предузећима (у 2018. је ратио код великих предузећа износио 1,78, односно 78% остали приходи су били виши од осталих расхода). Генерално, *'искакање тренда'* је било код великих предузећа у 2018. (због већ више пута поменутог отписа дуга компаније „ZIJIN BOR COPPER“ Д.О.О. Бор и књиговодственог књижења у *остале приходе*), када су остали приходи великих предузећа износили 191,1 млрд. динара, а остали расходи 107,7 млрд. динара.

4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

Графикон 19. Структура осталих прихода и осталих резултата, 2015–2019.

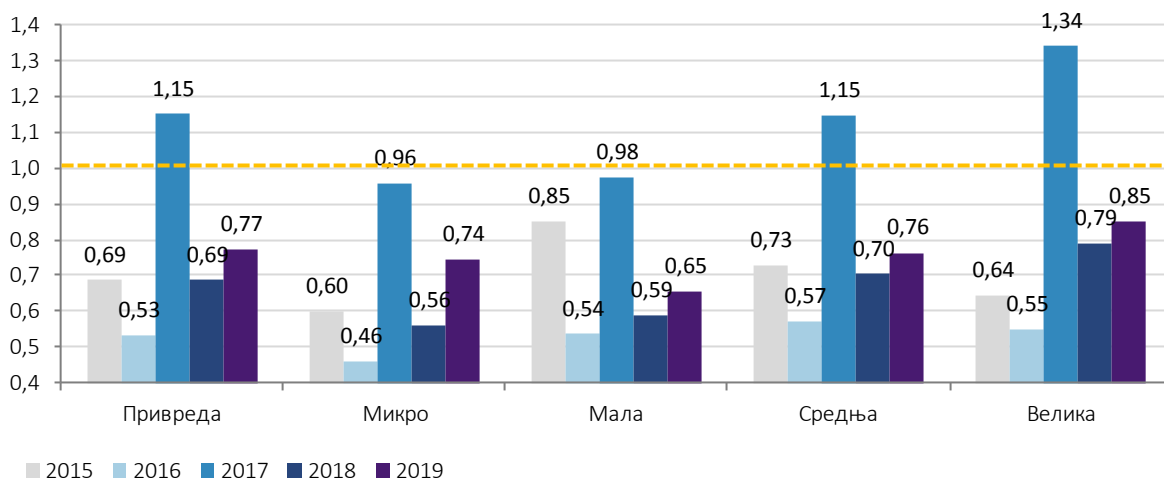

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР.

Следећи битан фактор смањења дискрепанце укупне и пословне профитабилности у периоду 2015–2019. јесте реалан пад и финансијских прихода и финансијских расхода, који су у 2019. у односу на 2015. годину, реално нижи – финансијски приходи за 50%, а финансијски расхода за 40%. Финансијски приходи су током читавог периода били у просеку нижи за 30% од финансијских расхода, осим јединог 'искакања' у 2017. години, када су финансијски приходи били већи за 15% (финансијски рацио 1,15), и то због повећања финансијских прихода великих предузећа (реални раст у односу на 2016. износио је 118,3%). Додатни налази анализе финансијског рација (односа финансијских прихода и финансијских расхода) привреде по величини:

- У структури финансијских прихода 2019. године, од 126,5 млрд. динара 43,5% су чинили приходи великих предузећа, док је њихово учешће у структури финансијских расхода од 163,7 млрд. динара износило 39,3%;
- Финансијски рацио сектора ММСП је константно испод просека привреде, што указује на мањи утицај финансијских прихода и финансијских расхода на укупну профитабилност сектора ММСП од утицаја који има финансијски рацио на укупну профитабилност привреде;
- Најбољи финансијски рацио је код великих предузећа, у 2019. финансијски приходи су 15% испод финансијских расхода.

Графикон 20. Тренд финансијског рација предузећа по величини, 2015–2019.

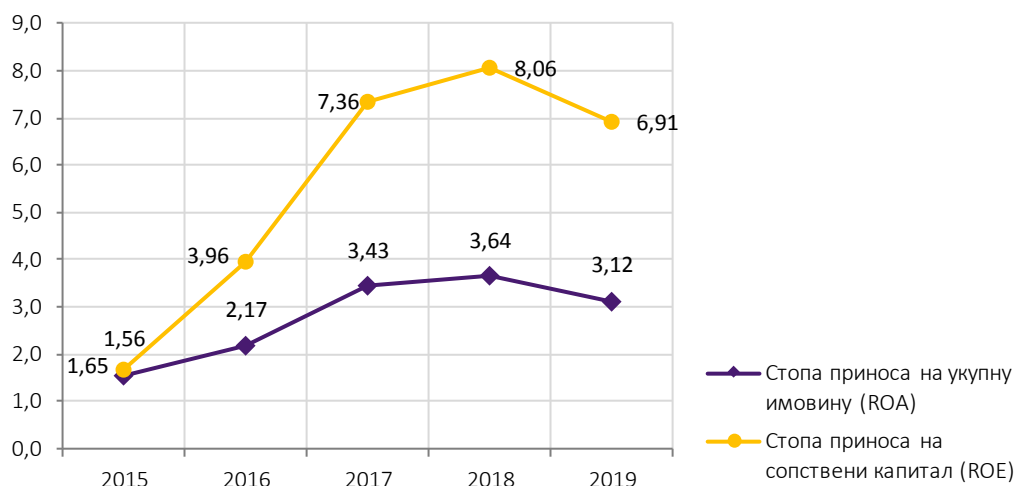
Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

4.4.7. Стопа приноса ROA и ROE

Ефикасност управљања укупном имовином и капиталом пружа кључне информације о посебним димензијама профитабилности како привреде, тако и њене власничке и гранске структуре. И стопа приноса на укупну имовину (ROA)⁴² и стопа приноса на сопствени капитал (ROE)⁴³ има узлазни тренд раста у периоду 2015–2018. године, 2019. је регистрован нижи раст, који је примарно детерминисан већ поменутом нереално високом исказаном добити компаније „ZIJIN BOR COPPER“ Д.О.О. Бор у 2018. У целом периоду ефикасност управљања имовином и капиталом била је под великим утицајем раста нето добити, која је опет детерминисана егзогеним факторима (апорецијација домаће валуте и пад каматних стопа). Просечна стопа раста нето добити (8,6%) била је виша од просечне стопе раста пословне имовине (3,2%) и просечне стопе раста сопственог капитала (6,4%). У читавом периоду, већи раст стопе приноса на сопствени капитал (ROE) у односу на стопу приноса на пословну имовину (ROA) указује на присуство **ефекта позитивног финансијског леверица**⁴⁴, да су промене обавеза (дугова) утицале позитивно на профитабилност капитала, зато што је смањена релативна задуженост предузећа (дуг) због апорецијације динара.

Графикон 21. Стопе приноса на укупну имовину и на сопствени капитал, 2015–2019.

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

Карактеристике тренда профитабилности привреде по величини:

- Микро предузећа су константно пословала непрофитабилно у зони дубоког негативног финансијског леверица. Побољшање профитабилности и нулто позиционирање 2018. и 2019. је резултанта раста и укупне и пословне добити;
- Мала предузећа су пословала најпрофитабилније, и то у зони позитивног финансијског леверица. Стопа приноса на сопствени капитал је константно двоструко виша од стопе приноса на пословну имовину, нпр.: 2017. године ROE 12,06% а ROA 5,08%, у 2019. ROE 12,31% а ROA 5,66%;
- Средња предузећа су, осим у 2015. години, пословала профитабилно са позитивним финансијским леверицом, али са непромењеним ROE и ROA у периоду 2016–2019. године;
- Велика предузећа су пословала просечно профитабилно, са оштрим падом у 2019. За разлику од малих и средњих предузећа, велика имају нижу стопу на сопствени капитал и нижи финансијски левериц.

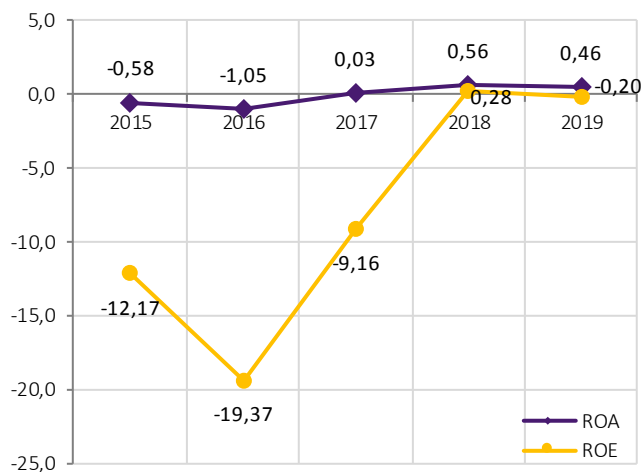
⁴² Return on Assets (ROA) – однос нето резултата (увећан за трошкове камата) и активе (пословне имовине).

⁴³ Return on Equity (ROE) – однос нето резултата и сопственог капитала.

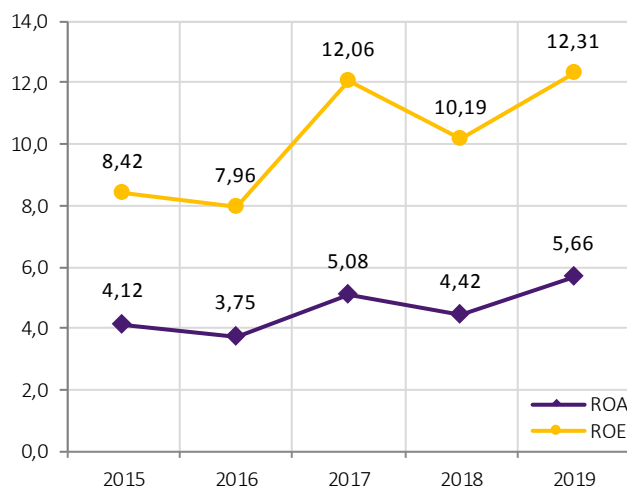
⁴⁴ Финансијски левериц представља однос дуга и сопствених извора, однос тржишне вредности дуга и тржишне вредности укупног капитала, однос расхода на име камате и пословног добитка. Позитиван ефекат финансијског леверица настаје када је стопа приноса на сопствена средства виша од стопе приноса на укупна средства, односно онда када је стопа приноса на укупна средства виша од каматне стопе. Супротан случај – негативан ефекат финансијског леверица – указује да треба смањити ниво задужености (пословни добитак је нижи од расхода на име камате).

4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

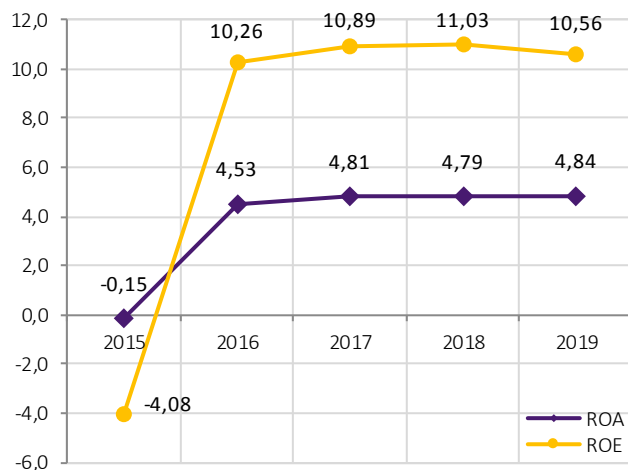
Графикон 22. Микро предузећа, ROA и ROE

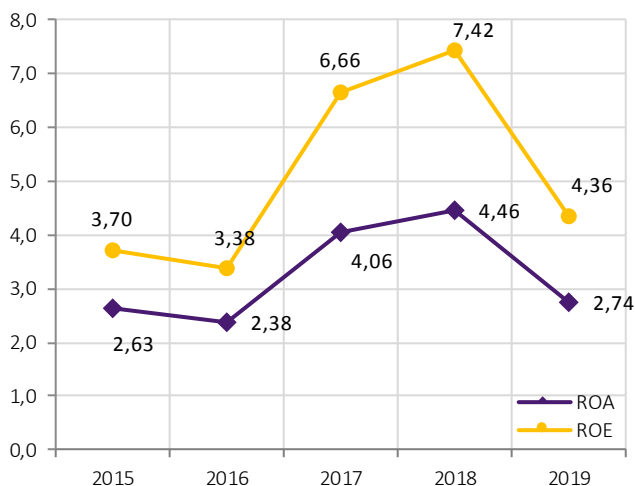
Графикон 23. Мала предузећа, ROA и ROE

Графикон 24. Средња предузећа, ROA и ROE

Графикон 25. Велика предузећа, ROA и ROE

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

4.5. Структурне промене у привреди

У структури БДВ-а привреде, поред наставка тренда јачања услужног сектора, запажен је раст сектора *Грађевинарства*, док је у структури запослених приметан раст запослених у *Прерађивачкој индустрији* и у неким услужним делатностима (*Туризам*, *Стручне, научне и иновационе услуге* и *Административне услуге*). Евидентан је структурни пад сектора *Саобраћаја*, *Пољопривреде*, *шумарства* и *водопривреде*, *Рударства* и *Снабдевања електричном енергијом*.

4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

4.5.1. Секторске промене – БДВ и запосленост

- Највећи структурни пад БДВ-а у периоду 2015–2019. године регистрован је у секторима: Прерађивачке индустрије, -0,9 п. п. (са 28,5% на 27,6%), Саобраћаја и складиштења, -0,9 п. п. (са 7,8% на 7%), Пољопривреде, шумарства и рибарства, -0,7 п. п. (са 2,9% на 2,2%), Рударства, -0,8% (са 4,8% на 3,9%), Снабдевања електричном енергијом, -0,5% (са 8,2% на 7,7%), и Снабдевања водом, -0,6% (са 2,6% на 2%);
- Структурни раст БДВ-а остварили су сектори: Трговине, 0,4 п. п. (са 17,6% на 17,9%), Административних услуга, 1,5 п. п. (са 2,9% на 4,4%), и Стручних и научних услуга, 0,5 п. п. (са 4,9% на 5,3%);
- У структури запослених раст је регистрован у: Прерађивачкој индустрији (1,7 п. п.), Туризму и угоститељству (0,5 п. п.) и Административним услугама (1,8 п. п.), док су највећи пад забележили сектори: Саобраћај (-1,6 п. п.) и Трговина (-0,9 п. п.);
- Генерално, учешће традиционалних сектора у генерисању нове вредности и даље је доминантно, али са благим трендом пада, науштрб Стручних, Научних, ИКТ и Административних услуга, које имају благи тренд раста. Раст новозапослених доминантан је у Прерађивачкој индустрији, али приметан је значајан раст запослених и у Административним делатностима и Туризму и угоститељству.

Табела 16. Структурне секторске промене, 2015–2019: БДВ и запосленост (привреда=100)

	БДВ						Запосленост					
	2015	2016	2017	2018	2019	2015–2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015–2019
Привреда	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
A Пољопривреда	2,9	2,9	2,4	2,4	2,2	-0,7	3,4	3,1	3,0	2,8	2,7	-0,7
B Рударство	4,8	3,7	4,5	4,2	3,9	-0,8	2,2	2,0	2,0	2,0	2,0	-0,2
C Прерађивачка инд.	28,5	28,8	28,9	28,2	27,6	-0,9	30,8	30,8	31,8	32,2	32,5	1,7
D Ел. енергија	8,2	11,1	9,7	8,5	7,7	-0,5	3,9	4,1	3,8	3,5	3,3	-0,6
E Снабдевање водом	2,6	2,3	2,2	2,2	2,0	-0,6	3,7	3,5	3,4	3,2	3,1	-0,6
F Грађевинарство	6,9	6,3	6,3	6,7	8,2	1,3	6,7	6,4	6,3	6,4	6,6	0,0
G Трговина	17,6	17,4	18,1	17,0	17,9	0,4	19,8	19,8	19,3	19,2	18,9	-0,9
H Саобраћај и скл.	7,8	7,7	7,5	9,8	7,0	-0,9	9,6	9,4	9,1	8,7	8,0	-1,6
I Смештај и исхрана	1,2	1,1	1,1	1,3	1,4	0,2	2,3	2,3	2,4	2,6	2,7	0,5
J Информисање и ком.	9,3	8,8	8,6	8,5	9,4	0,1	4,3	4,2	4,3	4,3	4,3	0,1
K Финансијске дел. и ос.	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,0
L Некретнине	1,1	1,0	1,1	1,0	1,2	0,1	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,0
M Стручне и научне дел.	4,9	4,4	4,6	5,0	5,3	0,5	5,3	5,4	5,5	5,5	5,6	0,4
N Адм. дел.	2,9	3,2	3,4	3,7	4,4	1,5	5,3	5,9	6,3	6,7	7,1	1,8
O Државна управа и сл.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
P Образовање	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5	0,1
Q Здравство и социјала	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	-0,1
R Уметност, забава и сл.	0,7	0,8	0,9	1,0	1,0	0,3	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	0,0
S Остале услуге	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,0
T Домаћинства	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

4. Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015–2019.

4.5.2. Секторске промене – ликвидност

Најликвиднији сектори у периоду привредног опоравка били су: *Рударство* (општи рацио ликвидности 1,46 и редуцирани рацио 0,75), *Прерађивачка индустрија* (1,04 и 0,63) и *Трговина* (1,11 и 0,68). Они су уједно имали и највећи раст ликвидности. Најнеликвиднији сектори привреде су *Саобраћај* (0,75 и 0,66), *Електрична енергија* (0,82 и 0,62) и *Грађевинарство* (0,94 и 0,60).

Табела 17. Секторске промене – ликвидност, 2015–2019.

	Општи рацио ликвидности						Редуцирани рацио ликвидности					
	2015	2016	2017	2018	2019	2015–2019	2015	2016	2017	2018	2019	2015–2019
Привреда	0,87	0,91	0,93	0,95	0,97	0,06	0,60	0,63	0,63	0,64	0,64	0,04
Пољопривреда	0,90	0,95	0,97	1,00	1,05	0,15	0,53	0,57	0,56	0,58	0,61	0,08
Рударство	0,70	0,95	0,97	1,26	1,46	0,76	0,53	0,72	0,69	0,74	0,75	0,22
Прерађивачка инд.	0,79	0,87	0,93	0,98	1,04	0,25	0,49	0,56	0,57	0,59	0,63	0,14
Ел. енергија	0,73	0,68	0,62	0,60	0,82	0,09	0,57	0,57	0,51	0,48	0,62	0,05
Снабдевање водом	0,78	0,73	0,72	0,70	1,06	0,28	0,61	0,57	0,56	0,54	0,53	-0,08
Грађевинарство	0,74	0,77	0,80	0,84	0,94	0,20	0,45	0,48	0,45	0,52	0,60	0,15
Трговина	1,01	1,02	1,05	1,08	1,11	0,10	0,63	0,62	0,63	0,66	0,68	0,05
Саобраћај и скл.	0,89	0,84	0,78	0,96	0,75	-0,14	0,78	0,74	0,69	0,82	0,66	-0,12

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

4.5.3. Секторске промене – ROA и ROE

Секторске амплитуде профитабилности одраз су секторских амплитуда у укупној и пословној добити. *Трговина* је константно имала високу пословну профитабилност. *Прерађивачка индустрија* је у периоду 2016–2019. године остварила високе стопе приноса на сопствени капитал, односно пословну профитабилност. *Грађевинарство* је константно, из године у годину побољшавало перформансе и укупне и пословне профитабилности, али још испод просека привреде. Сектори *Електричне енергије*, *Пољопривреде* и *Снабдевања водом* су пословали у зони ниске профитабилности и негативног финансијског левериџа. Сектор *Саобраћаја* је показао волатилност, посебно у 2019. (пад и укупне профитабилности са 7,334% на 2,84% и пословне профитабилности са 12,96% на 5,34%). *Рударство* је у 2019. регистровало велики пад обе стопе приноса (ROA са 20,47% на 3,67% и ROE са 40,96% на 5,53%), пре свега због, већ поменуто, нереално исказане високе добити у 2018. компаније „ZIJIN BOR COPPER“ Д.О.О. Бор.

Табела 18. Секторске промене – профитабилност ROA и ROE, 2015–2019.

	ROA (стопа приноса на укупну имовину)					ROE (стопа приноса на сопствени капитал)				
	2015	2016	2017	2018	2019	2015	2016	2017	2018	2019
Привреда	1,56	2,17	3,43	3,64	3,12	1,65	3,96	7,36	8,06	6,91
Пољопривреда	59,92	1,95	1,42	0,25	1,06	119,08	2,39	1,58	-0,37	1,28
Рударство	2,54	3,56	3,75	20,47	3,67	3,61	7,18	5,53	40,96	5,53
Прерађивачка инд.	0,40	3,60	5,67	3,78	3,82	-4,25	11,23	17,72	9,85	9,69
Ел. енергија	2,08	1,69	2,31	0,82	0,85	2,37	1,95	3,37	0,72	0,62
Снабдевање водом	89,88	1,61	1,74	1,12	2,15	137,64	1,87	2,32	1,38	3,25
Грађевинарство	-0,13	0,00	1,05	2,10	2,49	-2,78	-2,30	0,83	4,50	6,37
Трговина	2,98	2,31	3,80	3,12	3,55	8,49	7,20	12,93	9,88	11,18
Саобраћај и скл.	3,30	2,74	2,82	7,34	2,84	5,25	3,80	4,10	12,96	5,34

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

Кључна полуга у новом моделу привредног раста базира се на побољшању перформанси и структурним променама Прерађивачке индустрије. У периоду опоравка привреде 2015–2019. године, број предузећа у Прерађивачкој индустрији је повећан за 5,1%, број запослених за 27,2%, приход за 17,9%, нето резултат за 35,4%, БДВ за 16,8%, капитал за 32,7%, а кумулиран губитак је смањен за -18,6%, као и укупне обавезе за -1,7%.

5.1. Тренд пословања Прерађивачке индустрије

Табела 19. Прерађивачка индустрија – учешће у привреди, 2015–2019.

	2015	2016	2017	2018	2019	Стопа раста
Број предузећа	16.694	17.396	17.985	17.969	17.548	5,1%
% привреде	17,6	17,4	17,3	17,0	16,8	
Број запослених	305.488	320.140	343.467	367.282	381.012	27,2%
% привреде	30,8	30,8	31,8	32,2	32,5	
БДВ (мил. евра)	13.540	15.374	17.227	19.083	20.602	16,8%
% привреде	28,5	28,8	28,9	28,2	27,6	

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

Међугодишње перформансе Прерађивачке индустрије 2019/2018:

- Број предузећа је смањен за -2,3% (427), али је број запослених повећан за 2,7%;
- Стопа раста укупног прихода (2,9%) нижа је од исте стопе у привреди (4,9%);
- Стопа раста нето резултата (11,6%) позитивна је, за разлику од исте стопе у привреди (-14,3%), што је резултанта раста нето добити у Прерађивачкој индустрији;
- Раст БДВ-а од 3,1% је знатно нижи од истог раста у привреди (5,4%);
- Значајан раст капитала од 8,8%;
- Смањење кумулираног губитка је на нивоу привреде;
- Смањење укупних обавеза (-1,7%), док је у привреди забележен раст (3%);
- Анализа тренда Прерађивачке индустрије у периоду 2015–2019. године показује: побољшање перформанси у расту запослених, смањење губитака и обавеза, спорији раст БДВ-а и значајан расту капитала.

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

Табела 20. Перформансе Прерађивачке индустрије – стопе раста

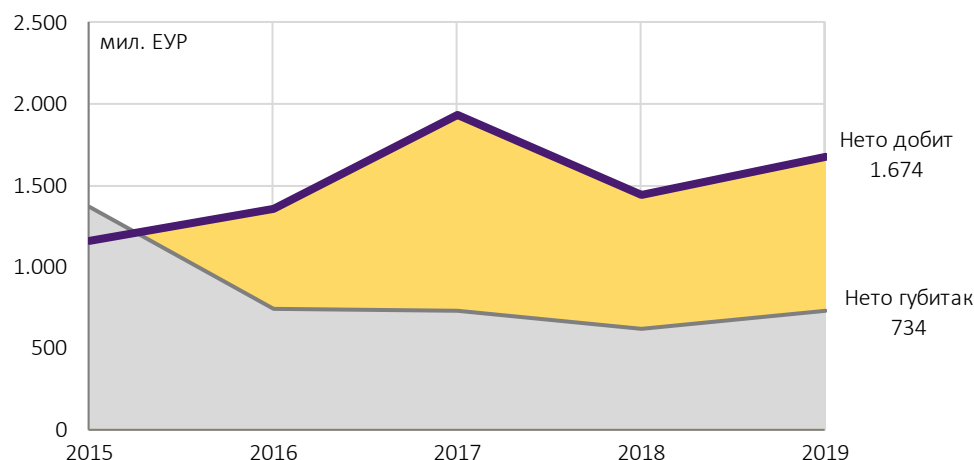
	Број предузећа	Број запослених	Укупан приход	Нето добит	Нето губитак	Нето резултат	БДВ	Капитал	Кумулирани губитак	Укупне обавезе
2018 (мил. евра)										
Привреда	105.826	1.140.773	95.783	6.086	2.297	3.789	19.083	61.769	30.759	77.823
Прерађивачка	17.969	367.282	26.078	1.440	617	822	5.379	12.472	8.686	18.760
2019 (мил. евра)										
Привреда	104.487	1.171.890	102.931	5.805	2.478	3.327	20.602	63.770	29.697	82.073
Прерађивачка	17.548	381.012	27.476	1.674	734	940	5.681	13.898	8.375	18.889
2019/2018 (стопе у %)										
Привреда	-1,3	2,7	4,9	-6,9	5,4	-14,3	5,4	0,8	-5,7	3,0
Прерађивачка	-2,3	3,7	2,9	13,5	16,1	11,6	3,1	8,8	-5,9	-1,7
2019/2015 (стопе у %)										
Привреда	10,4	18,3	20,9	38,0	-30,9	435,0	35,3	13,6	-8,6	6,9
Прерађивачка	5,1	24,7	17,9	27,6	-52,2	35,4	16,8	32,7	-18,6	-8,8

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

5.2. Нето резултат Прерађивачке индустрије по областима

Прерађивачка индустрија је из позиције нето губитника 2015. године у периоду 2016–2019. ушла у позитивну зону нето добиташа – нето резултат је 2017. био рекордних 1,2 млрд. евра, да би 2019. нето резултат био нешто нижи и износио је 940 мил. евра, односно 28% нето резултата привреде.

Графикон 26. Нето финансијски резултат Прерађивачке индустрије, 2015–2019.

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

- Реалан кумулативни раст нето добити Прерађивачке индустрије у периоду 2015–2019. износио је 27,6%, док су нето губици привреде реално смањени за -52,2%, тако да је укупна стопа раста нето финансијског резултата Прерађивачке индустрије износила 35,4%;

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

- Аpreciјација динара додатно је побољшала перформансе Прерађивачке индустрије, тако да је нето добит повећана за 42,7% у периоду 2015–2019. године (са 1,17 млрд. евра на 1,67 млрд. евра), нето губици су смањени за 86% (са 1,36 млрд. евра на 734 мил. евра), а нето финансијски резултат повећан је 10 пута (са -199 мил. евра на 940 мил. евра);
- Нето резултат Прерађивачке индустрије у 2015. је био негативан (-200 мил. евра), због високих нето губитака Прехрамбене индустрије (-403 мил. евра) и Индустрије метала (-213 мил. евра);
- Велике амплитуде нето резултата Прехрамбене индустрије, као најзначајније области Прерађивачке индустрије, резултанта су раста или пада Пољопривреде (нпр. велика суша 2017. одразила се како на пад сектора Пољопривреде у 2017. години, тако и на област Прехрамбене индустрије), а распони се крећу од 82,8 мил. евра у 2017. до рекордних 205 мил. евра у 2019. години;
- Области Метални производи, Неметали, Фармација, Пиће, Дуванска индустрија (од 2017. године), Папир и производи од папира, Машине и опрема и Дрвна индустрија константно су нето добиташи без већих осцилација;
- Област Гуме и пластика је забележила рекордно висок нето резултат у 2019. (282 мил. евра, 30% Прерађивачке индустрије);
- Константни нето губитници су области Кокс и деривати нафте и Индустрија метала.

Табела 21. Нето резултат области Прерађивачке индустрије, 2015–2019.

	2015	2016		2017		2018		2019	
	мил. евра	мил. евра	%	мил. евра	%	мил. евра	%	мил. евра	%
ПРЕРАЂИВАЧКА	-198,8	617,2	100,0	1207,1	100,0	822,3	100,0	939,6	100,0
Прехрамбена	-403,2	165,9	26,9	82,8	6,9	102,3	12,4	205,3	21,9
Пиће	16,1	29,9	4,8	43,9	3,6	53,4	6,5	63,9	6,8
Дуван	-2,5	-3,5	-0,6	32,0	2,7	34,3	4,2	51,6	5,5
Текстил	6,2	14,8	2,4	19,9	1,6	13,7	1,7	12,4	1,3
Одећа	21,2	26,6	4,3	39,6	3,3	38,5	4,7	24,3	2,6
Кожа	0,5	6,8	1,1	14,2	1,2	16,7	2,0	21,0	2,2
Дрво	-5,6	3,5	0,6	7,9	0,7	-12,9	-1,6	12,0	1,3
Папир	55,9	59,3	9,6	75,4	6,2	49,3	6,0	73,6	7,8
Штампа	12,6	13,7	2,2	22,3	1,9	19,7	2,4	12,3	1,3
Кокс и нафта	-1,0	-5,6	-0,9	-3,1	-0,3	-5,8	-0,7	-5,7	-0,6
Хемија	4,9	-87,0	-14,1	379,3 ¹	31,4 ¹	57,4	7,0	11,0	1,2
Фармација	20,3	38,1	6,2	46,2	3,8	18,1	2,2	64,5	6,9
Гума и пластика	139,7	117,9	19,1	183,1	15,2	109,7	13,3	282,1	30,0
Неметали	13,0	27,6	4,5	43,9	3,6	120,6	14,7	72,2	7,7
Метали	-212,7	-17,5	-2,8	9,8	0,8	-6,2	-0,8	-192,6	-20,5
Метални пр.	39,1	122,6	19,9	96,2	8,0	75,0	9,1	70,4	7,5
Рачунари, ел. пр.	20,0	11,3	1,8	28,4	2,4	1,8	0,2	23,2	2,5
Ел. опрема	27,9	-8,9	-1,4	40,8	3,4	-2,6	-0,3	17,1	1,8
Машине и опрема	10,2	22,6	3,7	4,0	0,3	58,3	7,1	56,8	6,1
Моторна возила	13,3	30,9	5,0	55,0	4,6	28,1	3,4	-9,6	-1,0
Саобраћајна ср.	-5,2	-2,6	-0,4	-11,9	-1,0	-4,9	-0,6	-3,4	-0,4
Намештај	5,5	12,9	2,1	-44,7	-3,7	12,3	1,5	27,8	3,0
Остало	18,0	24,2	3,9	26,9	2,2	29,1	3,5	35,2	3,7
Монтажа машина	7,1	13,6	2,2	15,3	1,3	16,7	2,0	14,1	1,5

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

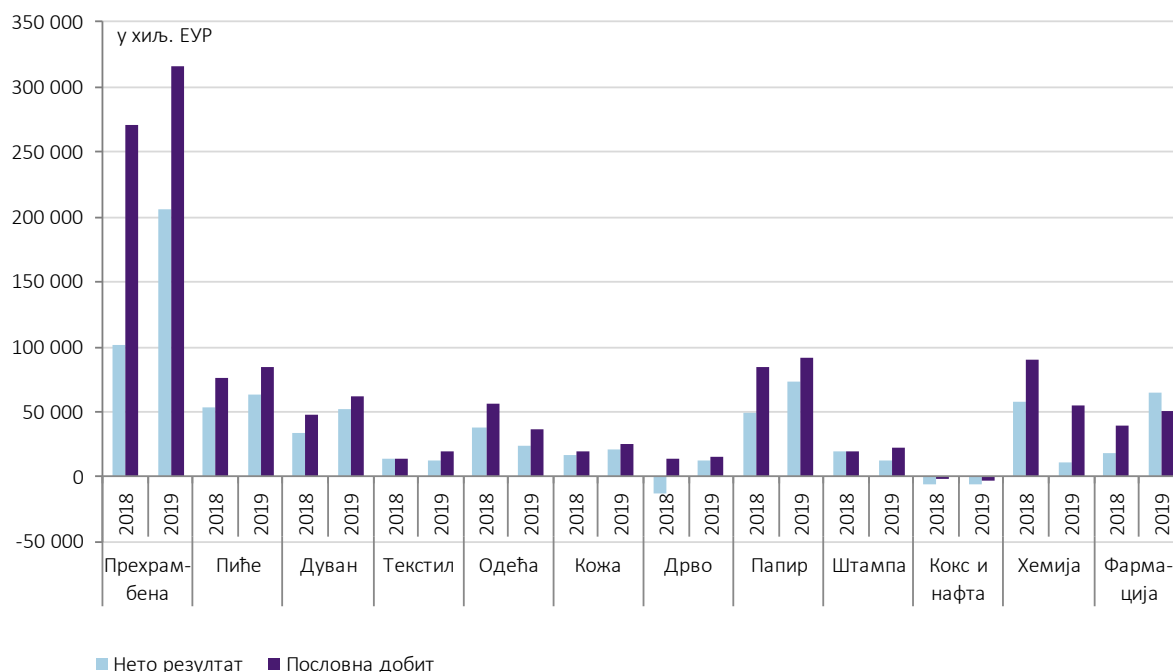
Напомена: ¹ Искакање Хемијске индустрије 2017. је резултанта високе добити ХИП „Петрохемије“ (40,5 млрд. динара, а остали приходи износили су 37,1 млрд. динара).

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

Анализа дискрепанце нето резултата и пословне добити области Прерађивачке индустрије показује дивергентна кретања уз доста осцилација:

- У већини области Прерађивачке индустрије пословна добит је већа од нето добити, што је углавном последица негативног финансијског рација (већи финансијски расходи од финансијских прихода). Други разлог диспаритета нето резултата и пословног резултата (приход од основне делатности) јесте тај што у структури нето резултата скоро 1/3 чине тзв. 'Остали приходи', који су по правилу једнократни, јер су настали услед продаје целе или дела имовине изнад књиговодствене вредности;
- Највећи диспаритети нето резултата и пословне добити су регистровани код Прехрамбене индустрије, добит из основне делатности (*core business*) била је већа од нето резултата у 2018. за 170 мил. евра (165%), а у 2019. за 111 мил. евра (54%);
- Значајни диспаритети добити из *core business-a* и укупног пословања у корист добити из основне делатности регистровани су у областима: Пиће, Одевни предмети, Хемијска индустрија, Папир и производи од папира, Неметали, Метални производи, Електрична опрема и Машине и опрема;
- Супротан случај, када је већа укупна добит од добити из основне делатности, забележен је у областима Гума и пластика (укупан нето резултат је већи од пословног добитка за 100 мил. евра, односно за 55,8%) и Фармација.

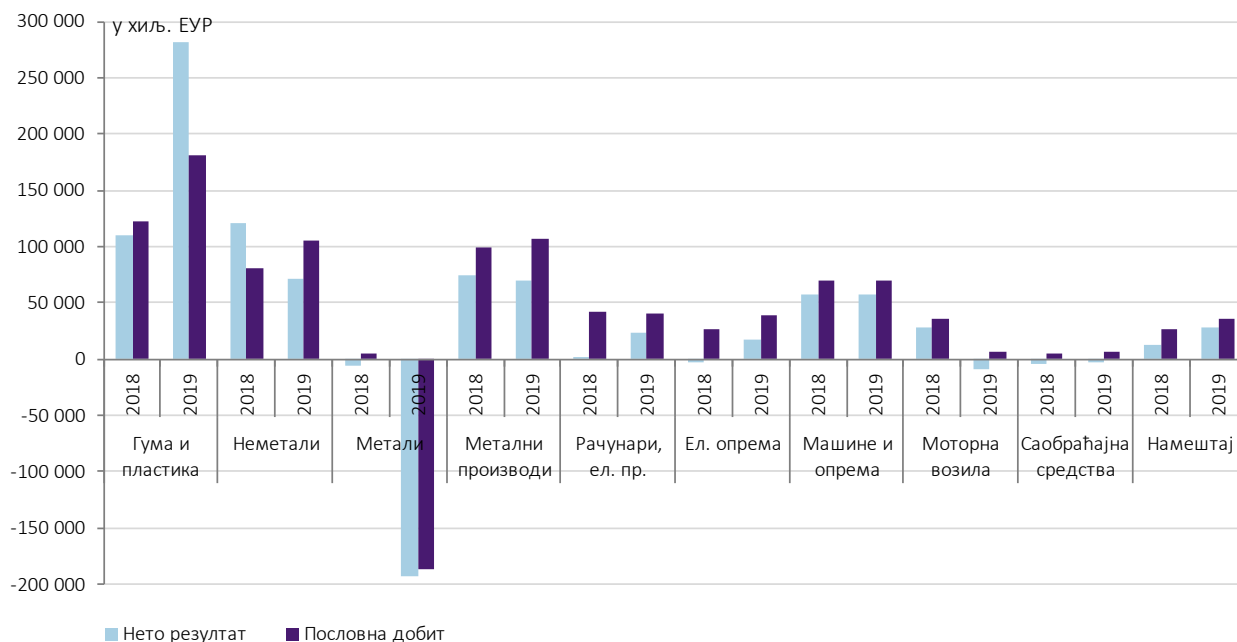
Графикон 27. Нето резултат и пословна добит – области Прерађивачке инд., 2018–2019. (1)

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

Графикон 28. Нето резултат и пословна добит – области Прерађивачке инд., 2018–2019. (2)

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

- У 2019. је 10 компанија са највећом нето добити у Прерађивачкој индустрији учествовало са 6,7% у укупној нето добити привреде и са 1% запослености, односно 11,7% у Прерађивачкој индустрији и са 3% запослености.

Табела 22. Десет компанија са највећом нето добити у Прерађивачкој индустрији, 2019.

Компанија	Област	Нето добит			Запослени		
		мил. евра	% привреде	% Прерађ.	Бр.	% привреде	% Прерађ.
1. COOPER TIRE & RUBBER COMPANY SERBIA Д.О.О. Крушевац	Гума и пластика	99,2	1,71	2,98	875	0,07	0,23
2. TIGAR TYRES Д.О.О. Пирот	Гума и пластика	76,8	1,32	2,31	3530	0,30	0,93
3. PHILIP MORRIS OPERATIONS А.Д. Ниш	Дувански пр.	39,6	0,68	1,19	575	0,05	0,15
4. ХЕМОФАРМ А.Д. Вршац	Фармацеутски пр.	33,0	0,57	0,99	2666	0,23	0,70
5. COCA-COLA HELLENIC BOTTLING COMPANY-SRBIIJA Д.О.О. Београд	Пиће	31,5	0,54	0,95	837	0,07	0,22
6. Таркет Д.О.О. Бачка Паланка	Гума и пластика	24,9	0,43	0,75	990	0,08	0,26
7. TETRA PAK PRODUCTION Д.О.О. Београд	Папир	24,4	0,42	0,73	347	0,03	0,09
8. FARMINA PET FOODS Д.О.О. Инђија	Прехрамбени пр.	21,2	0,37	0,64	201	0,02	0,05
9. Галеника А.Д. Београд	Фармацеутски пр.	19,3	0,33	0,58	875	0,07	0,23
10. LAFARGE Д.О.О. Беочин	Цемент	19,3	0,33	0,58	229	0,02	0,06
Укупно		389,2	6,70	11,70	11.125	0,95	2,92

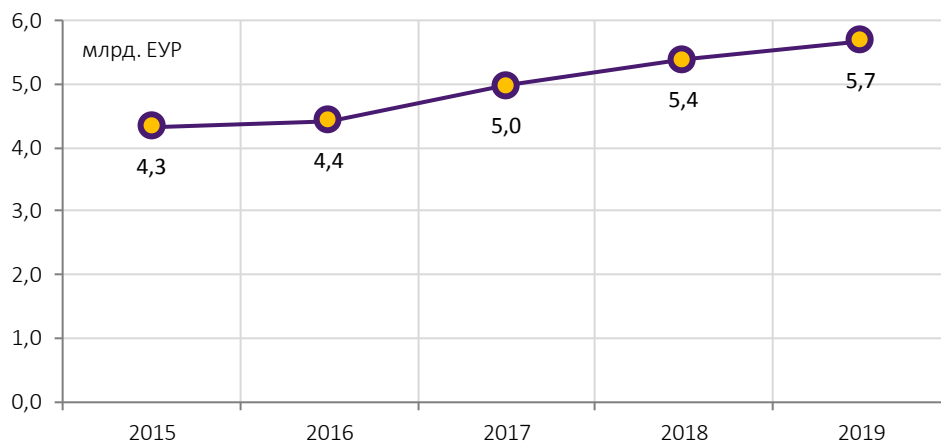
Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

5.3. БДВ Прерађивачке индустрије по областима

Прерађивачка индустрија Србије је у периоду 2015–2019. генерисала 24,8 млрд. евра нове вредности, односно БДВ Прерађивачке индустрије је реално порасла за 16,8%, са просечном годишњом стопом од 4%.

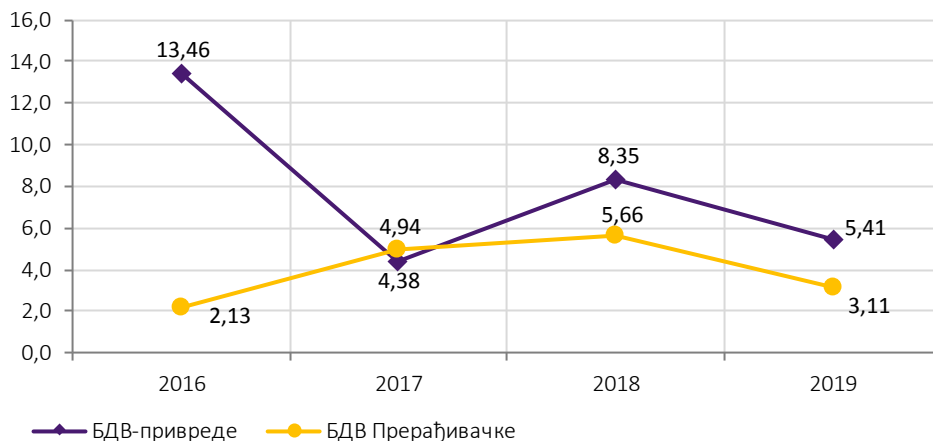
Графикон 29. Тренд раста БДВ-а Прерађивачке индустрије, 2015–2019.

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

- Тренд реалног раста БДВ-а Прерађивачке индустрије (18,8%) био је равномеран (нарочито од 2016. године);
- Утицај девизног курса је повећао стопу раста БДВ-а Прерађивачке индустрије (у еврима) за 32,6% у периоду 2015–2019. (са 4,3 млрд. евра на 5,7 млрд. евра);
- Међутим, и поред значајног раста, допринос БДВ-а Прерађивачке индустрије укупном расту БДВ-а привреде има тренд благог смањења, са 31,9% у 2015. години, 28,8% у 2016, 28,9% у 2017, 28,2% у 2018, да би 2019. учешће БДВ-а Прерађивачке индустрије у БДВ-у привреде износило 27,6%;
- Анализа тренда БДВ-а привреде и Прерађивачке индустрије показује да је у 2019. дошло до значајног пада обе стопе раста, али да је већи пад код БДВ-а Прерађивачке индустрије.

Графикон 30. Реалне стопе раста БДВ-а привреде и Прерађивачке индустрије (%)

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

- Осцилације кретања БДВ-а по областима Прерађивачке индустрије резултанта су утицаја екстерних варијабли код неких области (кретање цена на светском тржишту), утицаја природних непогода, као и великих аквизиција и статусних промена у неколико великих система који имају пресудан утицај на пословање конкретне области;
- Највећи изнадпросечни раст БДВ-а забележиле су области: Индустрија неметала (10% просечан годишњи раст), Рачунари и електрична опрема (11,8%), Гума и пластика (8,5%), Дрвна индустрија (Прерада дрвета 7,6% и Намештај 17,9%), Дуванска индустрија (20,6%), Метални производи (8,1%), Текстил и Одећа (6,2% и 6,1%), Електрична опрема (9,4%), Машине и опрема (9,8%), Моторна возила (8,6%) и Саобраћајна средства (7,4%);
- Највише су подбациле Прехрамбена индустрија (2,7% просечан раст), Хемијска индустрија (2,6%) и Фармација (1,2%);
- Негативан допринос је константа код Индустрије метала (-32%) и Кокса и нафтних производа (-65%).

Табела 23. БДВ Прерађивачке индустрије по областима, 2015–2019.

	2016	2017	2018	2019	Кумулативан раст	Просечан раст
ПРЕРАЂИВАЧКА	2,1	4,9	5,7	3,1	16,8	4,0
Прехрамбена	10,0	-5,2	0,9	5,7	11,2	2,7
Пиће	2,8	-0,9	14,4	-4,0	11,9	2,9
Дуван	72,9	30,8	-15,2	10,3	111,6	20,6
Текстил	21,9	-5,2	3,1	6,8	27,3	6,2
Одећа	11,2	12,5	4,3	-2,7	26,8	6,1
Кожа	20,5	11,1	4,9	8,3	52,1	11,0
Дрво	18,9	3,1	1,3	7,8	33,9	7,6
Папир	5,6	6,4	2,0	6,1	21,7	5,0
Штампа	8,5	0,8	0,0	5,5	15,5	3,7
Кокс и нафта	-97,2	-18,4	3,0	-33,3	-98,4	-64,6
Хемија	32,2	4,2	-4,1	-16,2	10,8	2,6
Фармација	-10,9	-5,3	12,0	10,8	4,8	1,2
Гума и пластика	10,9	16,1	-5,5	13,8	38,4	8,5
Неметали	22,1	3,5	4,9	10,3	46,2	10,0
Метали	63,6	60,0	-2,5	-91,6	-78,5	-31,9
Метални пр.	19,7	3,7	2,6	7,1	36,4	8,1
Рачунари, ел. пр.	3,8	13,3	19,4	11,3	56,4	11,8
Ел. опрема	12,9	11,6	-6,5	21,8	43,5	9,4
Машине и опрема	8,4	17,8	6,4	7,0	45,4	9,8
Моторна возила	9,8	-2,8	23,6	5,6	39,2	8,6
Саобраћајна ср.	-16,1	26,0	11,4	12,9	32,9	7,4
Намештај	20,5	5,4	32,4	14,8	93,1	17,9
Остало	1,1	2,3	62,8	9,2	83,9	16,4
Монтажа машина	20,5	-14,1	106,2	17,4	150,4	25,8

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

- У 2019. је 10 компанија са највећом БДВ у Прерађивачкој индустрији (773 мил. евра) учествовало са 3,75% у укупној БДВ привреде и са 2,7% у укупној запослености, односно партиципирало је са 13,6% у БДВ-у Прерађивачке индустрије и са 8,2% запослености у Прерађивачкој индустрији (31 хиљ. радника). По свом доприносу издваја се компанија „TIGAR TYRES“ Д.О.О. Пирот, чији је БДВ у 2019. (174 мил. евра) чинио 3% БДВ-а Прерађивачке индустрије Србије са 1% запослених.

Табела 24. Десет компанија са највећом БДВ у Прерађивачкој индустрији, 2019.

Компанија	Област	БДВ			Запослени		
		мил. евра	% привреде	% Прерађ.	Бр.	% привреде	% Прерађ.
1. TIGAR TYRES Д.О.О. Пирот	Гума и пластика	173,6	0,84	3,06	3.530	0,30	0,93
2. ХЕМОФАРМ А.Д. Вршац	Фармацеутски пр.	97,5	0,47	1,72	2.666	0,23	0,70
3. FCA Србија Д.О.О. Крагујевац	Моторна возила	91,6	0,44	1,61	2.195	0,19	0,58
4. LEONI WIRING SYSTEMS SOUTHEAST Д.О.О. Прокупље	Поправка и монтажа	82,7	0,40	1,46	8.436	0,72	2,21
5. PHILIP MORRIS OPERATIONS А.Д. Ниш	Дувански пр.	70,2	0,34	1,23	575	0,05	0,15
6. COCA-COLA HELLENIC BOTTLING COMPANY-SRBIJA Д.О.О. Београд	Пиће	66,4	0,32	1,17	837	0,07	0,22
7. DAD DRAXLMAIER AUTOMOTIVE Д.О.О. Зрењанин	Моторна возила	57,0	0,28	1,00	5.874	0,50	1,54
8. YURA CORPORATION Д.О.О. Рача	Машине и опреме	48,9	0,24	0,86	6.207	0,53	1,63
9. TETRA PAK PRODUCTION Д.О.О. Београд	Папир	43,6	0,21	0,77	347	0,03	0,09
10. HENKEL Србија Д.О.О. Београд	Хемикалије	41,5	0,20	0,73	413	0,04	0,11
Укупно		773	3,75	13,61	31.080	2,7	8,16

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

5.4. Квалитативне перформансе прерађивачке индустрије

Квалитативне економско-финансијске перформансе пословања Прерађивачке индустрије показују позитиван тренд у периоду 2016–2019, уз доста осцилација. Побољшане су солвентност и рентабилност, стопе нето и пословне добити, а стопе приноса на пословну имовину (ROA) и стопа приноса на капитал (ROE) показују осцилације – након раста до 2017. забележиле су пад у периоду 2018–2019. године. Најпозитивнији је пад задужености, посебно однос укупних обавеза и капитала.

Табела 25. Квалитативни показатељи пословања Прерађивачке индустрије, 2015–2019.

	2015	2016	2017	2018	2019
Продуктивност (у хиљ. дин.)	1.721,8	1.704,9	1.717,7	1.731,1	1.753,4
Економичност	1,00	1,04	1,06	1,04	1,04
Рентабилност	-2,14	6,20	10,47	6,59	6,76
Солвентност	1,25	1,31	1,40	1,47	1,56
Општи рацио ликвидности	0,79	0,87	0,93	0,98	1,04
Редуцирани рацио ликвидности	0,49	0,56	0,57	0,59	0,63
Стопа нето добити/губитка	-1,02	2,94	5,07 ¹	3,30	3,59
Стопа пословне добити	4,43	6,35	5,96	5,33	4,73
ROA	0,40	3,60	5,67 ¹	3,78	3,82
ROE	-4,25	11,23	17,72 ¹	9,85	9,69
Задуженост 1.	66,4	64,9	62,1	60,1	57,6
Задуженост 2.	197,7	185,2	163,8	150,4	135,9

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

Напомена: ¹ Због добити ХИП „Петрохемије“; Задуженост 1 – однос укупних обавеза и укупних извора финансирања; Задуженост 2 – однос укупних обавеза и капитала.

- Продуктивност Прерађивачке индустрије је остала непромењена, због непромењеног односа стопа раста БДВ-а и запослености. Приметан је бржи раст продуктивности привреде (24%) од раста продуктивности у Прерађивачкој индустрији (1,8%);
- Економичност Прерађивачке индустрије се није мењала, и налази се на нивоу просека економичности у привреди, зато што је однос прихода и расхода константно непромењен;
- Рентабилност Прерађивачке индустрије (6,76) изнад је просека привреде (5,22), имала је позитивне скокове у периоду 2016–2017. године, услед раста добити, која је током читавог периода утицала на раст стопе рентабилности;
- Солвентност Прерађивачке индустрије је благо побољшана (са 1,25 на 1,56), али је и даље ниска и испод просека привреде (1,63);
- Ликвидност Прерађивачке индустрије је благо побољшана, али је и даље ниска, редуцирани рацио ликвидности је константно непромењен и на ниском нивоу (0,63), краткорочне обавезе привреде константно су веће од њене обртне имовине. Општи рацио ликвидности је нешто бољи него просечан у привреди (1,0 наспрам 0,97), али је редуцирани рацио исти, што указује на нешто већи утицај залиха у Прерађивачкој индустрији од утицаја залиха у привреди;
- Стопа нето добити Прерађивачке индустрије у 2019. је на нивоу привреде (3,59% и 3,47%), али је стопа пословне добити испод привреде (4,73% наспрам 5,06%);

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

- Стопа приноса на пословну имовину ROA Прерађивачке индустрије у 2019. је незнатно већа од ROA привреде (3,82% и 3,12%), али је стопа приноса на капитал ROE већа за 40% (9,69% наспрам 6,91%);
- Задуженост Прерађивачке индустрије посматрана као однос укупних обавеза и укупних извора финансирања има тренд пада (са 66,4% на 57,6%), али је још изнад просечне у привреди (56,3%). Задуженост анализирана као однос укупних обавеза и капитала је имала још бржи пад (са 197,7% на 135,9%), али је, такође, изнад просека привреде (128,7%). Пад задужености је резултанта пада укупних обавеза Прерађивачке индустрије (-8,8%).

5.4.1. Ликвидност Прерађивачке индустрије по областима

Најликвидније области Прерађивачке индустрије су: Фармација, Гума и пластика, Индустрија папира, Дуван, Кожа, Одећа, Прехрамбена и Рачунари и електрична опрема. Највеће проблеме са ликвидношћу имају Индустрија моторних возила, Саобраћајна средства, Машине и опрема, Кокс и нафта и Индустрија метала.

Табела 26. Ликвидност Прерађивачке индустрије по областима

	2015		2016		2017		2018		2019	
	ОРЛ	РРЛ	ОРЛ	РРЛ	ОРЛ	РРЛ	ОРЛ	РРЛ	ОРЛ	РРЛ
ПРЕРАЂИВАЧКА	0,79	0,49	0,87	0,56	0,93	0,57	0,98	0,59	1,04	0,63
Прехрамбена	0,90	0,55	1,07	0,70	1,01	0,61	1,05	0,62	1,11	0,67
Пиће	0,68	0,48	0,68	0,47	0,73	0,49	0,75	0,49	0,91	0,62
Дуван	0,91	0,63	1,01	0,87	0,95	0,82	0,78	0,67	1,31	1,17
Текстил	0,82	0,48	0,83	0,50	0,77	0,46	0,75	0,44	0,83	0,50
Одећа	0,99	0,57	1,08	0,62	1,13	0,65	1,22	0,67	1,31	0,75
Кожа	0,98	0,58	0,99	0,59	1,05	0,58	1,08	0,63	1,31	0,79
Дрво	0,72	0,40	0,77	0,43	0,79	0,43	0,78	0,41	0,87	0,46
Папир	1,16	0,78	1,23	0,86	1,21	0,81	1,26	0,83	1,33	0,89
Штампа	0,99	0,73	1,09	0,80	1,16	0,83	1,14	0,78	1,16	0,82
Кокс и нафта	0,61	0,37	0,58	0,35	0,54	0,35	0,48	0,32	0,68	0,48
Хемија	0,53	0,34	0,59	0,41	1,08	0,71	1,03	0,67	0,96	0,59
Фармација	0,91	0,57	0,91	0,59	1,07	0,62	1,27	0,74	1,47	0,76
Гума и пластика	1,10	0,67	0,92	0,54	1,23	0,72	1,21	0,73	1,44	0,86
Неметали	0,65	0,41	0,72	0,46	0,77	0,49	0,92	0,58	0,93	0,59
Метали	0,46	0,25	0,83	0,50	0,84	0,47	1,01	0,57	0,75	0,39
Метални пр.	0,96	0,55	1,00	0,55	1,04	0,58	1,02	0,57	1,06	0,59
Рачунари, ел. пр.	1,25	0,87	1,28	0,91	1,33	0,91	1,18	0,79	1,21	0,84
Ел. опрема	1,07	0,69	0,75	0,49	0,75	0,47	0,85	0,53	0,99	0,64
Машине и опрема	0,57	0,35	0,63	0,39	0,68	0,43	0,86	0,53	0,92	0,56
Моторна возила	0,59	0,37	0,72	0,47	0,67	0,41	0,71	0,42	0,73	0,44
Саобраћајна ср.	0,45	0,18	0,51	0,21	0,44	0,19	0,46	0,16	0,52	0,20
Намештај	0,80	0,43	0,89	0,48	0,79	0,44	0,84	0,46	1,17	0,65
Остало	1,30	0,76	1,39	0,81	1,57	0,84	1,59	0,85	1,77	0,97
Монтажа машина	0,93	0,65	0,91	0,64	1,19	0,85	1,16	0,82	1,19	0,86

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

Напомена: ОРЛ – општи ратио ликвидности; РРЛ – редуцирани ратио ликвидности.

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

5.4.2. Профитабилност Прерађивачке индустрије по областима

Најпрофитабилније области Прерађивачке индустрије су: Фармација, Гума и пластика, Машине и опрема, Индустрија папира и Дуванска индустрија. Највеће стопе приноса на пословну имовину имају Фармација, Гума и пластика, Индустрија папира и Дуванска индустрија, док највеће стопе приноса на капитал имају, поред поменутих области, још Машине и опрема и Индустрија неметала. Мање профитабилне су радно најинтензивније области: Дрвна, Текстилна, Индустрија Коже и Штампане. У негативној зони приноса се налазе области Кокс и нафта и Индустрија метала. Доста осцилација имају неке значајне области (Хемијска индустрија, Машине и опрема, Моторна возила и Саобраћајна средства).

Табела 27. Профитабилност Прерађивачке индустрије по областима

	2015		2016		2017		2018		2019	
	ROA	ROE	ROA	ROE	ROA	ROE	ROA	ROE	ROA	ROE
ПЕРАЂИВАЧКА	0,4	-4,3	3,6	11,2	5,7	17,7	3,8	9,8	3,8	9,7
Прехрамбена	-6,3	-25,7	4,1	8,9	2,2	4,3	2,5	5,4	4,1	9,7
Пиће	2,2	3,0	2,7	5,7	3,6	7,8	4,3	8,7	4,5	7,8
Дуван	1,1	-5,8	1,0	-11,2	8,2	99,4	8,4	110,1	12,0	41,7
Текстил	3,1	13,3	5,3	27,0	6,3	41,3	3,9	25,7	3,2	17,6
Одећа	3,4	14,1	4,1	14,0	5,4	17,0	5,1	17,3	3,3	9,2
Кожа	1,4	0,7	3,4	8,5	5,4	14,2	5,6	14,4	7,3	14,7
Дрво	-0,1	-5,5	1,6	3,4	2,5	6,5	0,3	-9,7	2,9	8,0
Папир	10,9	30,3	10,7	25,6	11,6	26,9	7,2	15,6	9,8	21,1
Штампа	4,7	10,2	4,7	10,1	6,6	13,3	5,4	11,0	3,4	6,3
Кокс и нафта	3,0	-3,5	-0,9	-23,7	1,2	-18,2	-0,9	-53,4	-3,9	-66,8
Хемија	1,8	-1,5	-4,4	38,6	24,9	156,7	3,5	8,2	0,8	1,5
Фармација	5,1	13,4	7,0	20,9	8,4	16,0	3,0	4,7	9,1	15,7
Гума и пластика	10,6	21,1	8,0	18,1	10,6	26,0	5,9	13,2	12,8	27,8
Неметали	2,2	7,5	3,5	15,3	5,0	20,9	12,9	42,1	7,5	19,2
Метали	-19,8	74,4	-1,1	21,6	1,3	25,7	-0,1	-2,0	-15,1	-65,2
Метални пр.	3,3	6,3	7,0	17,0	5,0	11,3	3,7	7,9	3,3	7,0
Рачунари, ел. пр.	4,9	10,9	3,1	6,1	5,8	13,1	0,8	0,8	3,8	10,6
Ел. опрема	5,3	12,8	0,7	-10,3	6,1	41,0	0,9	-1,4	1,9	7,8
Машине и опрема	2,8	-16,0	3,0	-38,5	0,8	-8,6	6,5	32,9	5,6	25,2
Моторна возила	2,2	6,4	2,6	10,0	3,4	14,8	1,8	7,1	-0,2	-2,2
Саобраћајна ср.	-1,5	15,2	-1,1	9,8	-5,4	27,3	-2,1	8,7	-1,3	6,2
Намештај	2,5	4,0	3,3	8,2	-5,9	-30,9	3,2	9,3	4,4	11,0
Остало	8,4	16,6	10,0	19,5	10,4	19,1	10,2	18,6	11,4	20,4

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

Напомена: ROA – стопа приноса на пословну имовину; ROE – стопа приноса на капитал.

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

5.4.3. Задуженост Прерађивачке индустрије по областима

Најзадуженије области Прерађивачке индустрије су: Саобраћајна средства, Електрична опрема, Кокс и нафта, Индустрија метала, Текстилна, Дрвна, Машине и опрема и Моторна возила. Релативно су мање задужене (испод просека) Фармација, Хемијска индустрија, Пиће, Дуванска, Гума и пластика и Индустрија коже.

Табела 28. Задуженост Прерађивачке индустрије по областима

	2015		2016		2017		2018		2019	
	Зад. 1.	Зад. 2.	Зад. 1.	Зад. 2.	Зад. 1.	Зад. 2.	Зад. 1.	Зад. 2.	Зад. 1.	Зад. 2.
ПРЕРАЂИВАЧКА	66,4	197,7	64,9	185,2	62,1	163,8	60,1	150,4	57,6	135,9
Прехрамбена	64,6	182,1	61,1	157,4	64,3	179,9	64,2	179,1	60,3	151,6
Пиће	53,9	116,7	53,3	114,3	50,8	103,3	47,9	91,8	39,2	64,4
Дуван	71,4	250,2	73,9	282,5	71,5	251,1	72,2	260,0	51,0	103,9
Текстил	68,4	216,4	66,3	196,4	67,5	207,4	66,9	202,6	65,8	192,4
Одећа	63,5	174,0	60,2	151,1	57,9	137,6	57,3	134,3	55,5	124,6
Кожа	62,3	165,2	63,4	173,4	59,3	145,8	56,6	130,3	49,3	97,1
Дрво	72,6	264,9	71,5	250,4	69,1	223,6	68,1	213,2	64,4	180,7
Папир	59,9	149,5	56,7	130,9	53,1	113,4	54,6	120,0	51,2	105,0
Штампа	56,9	131,8	55,1	122,6	52,0	108,5	52,9	112,5	53,3	114,0
Кокс и нафта	70,1	234,1	73,4	276,6	73,9	282,9	74,4	291,1	72,3	261,2
Хемија	73,4	275,7	74,1	285,9	53,0	112,7	52,1	108,6	51,1	104,6
Фармација	63,7	175,2	63,0	169,9	46,5	87,1	44,8	81,1	38,5	62,6
Гума и пластика	50,5	102,1	61,5	159,6	57,3	134,0	53,5	115,0	51,0	104,2
Неметали	65,8	192,3	64,3	179,8	62,6	167,1	57,2	133,7	55,0	122,2
Метали	92,0	1150,1	77,9	353,1	75,6	309,7	61,7	161,4	72,4	262,5
Метални пр.	62,6	167,4	60,1	150,4	59,8	148,6	59,6	147,7	59,4	146,4
Рачунари, ел. пр.	61,6	160,4	60,8	155,4	57,8	136,8	62,5	166,4	63,9	177,1
Ел. опрема	56,7	131,1	68,0	212,3	68,5	217,9	66,2	196,0	66,9	202,1
Машине и опрема	75,7	310,7	74,8	296,9	70,6	239,6	63,0	170,5	63,2	171,9
Моторна возила	73,9	282,5	69,4	226,3	65,8	192,0	66,0	194,1	65,7	191,6
Саобраћајна ср.	77,8	350,9	74,6	293,8	76,7	328,5	76,4	323,1	73,5	277,9
Намештај	67,5	207,5	67,2	205,3	71,0	244,9	68,0	212,7	51,9	107,9
Остало	46,2	85,8	44,9	81,5	41,7	71,6	41,7	71,6	40,6	68,5
Монтажа машина	63,3	172,8	68,3	215,1	62,9	169,8	58,2	139,5	60,8	155,0

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

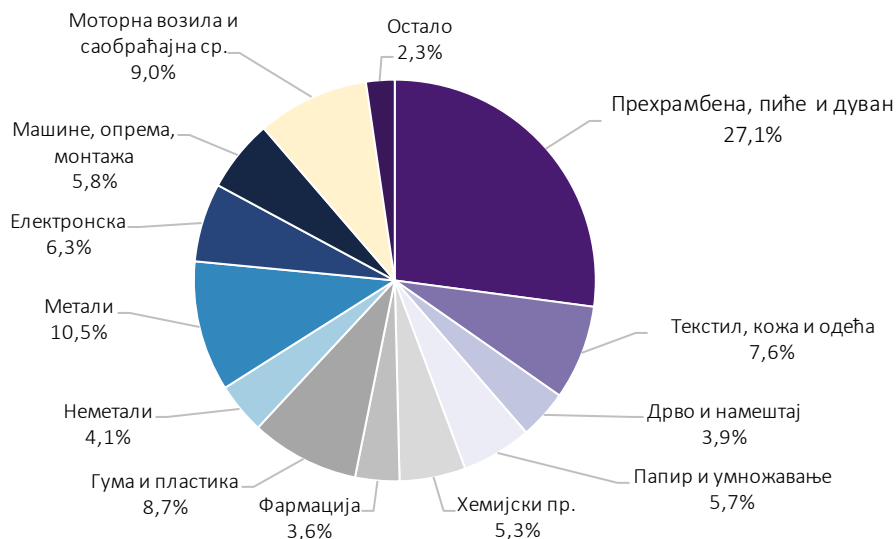
Напомена: Задуженост 1 – однос укупних обавеза и укупних извора финансирања; Задуженост 2 – однос укупних обавеза и капитала.

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

5.5. Структурне промене у Прерађивачкој индустрији

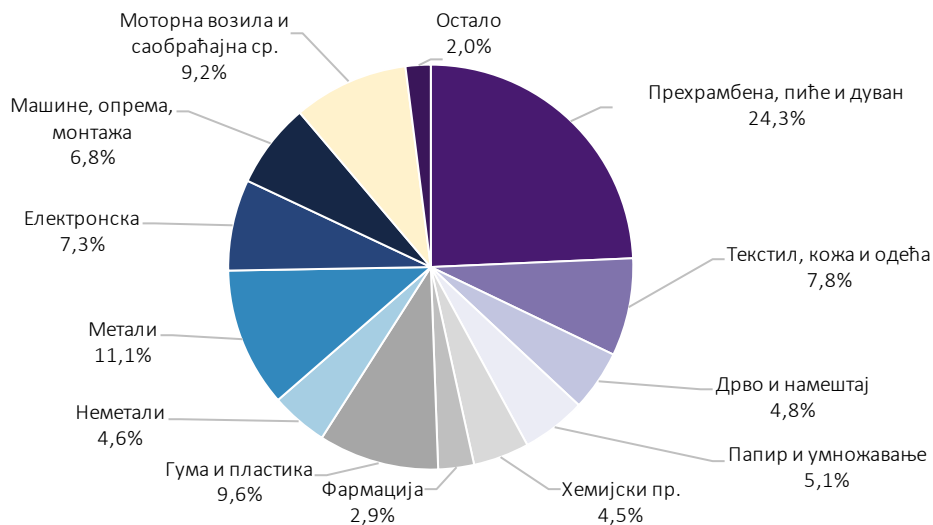
У структури БДВ-а Прерађивачке индустрије, у периоду 2015–2019. године опало је учешће *Прехрамбеног сектора, Хемије и Фармације*, док је, с друге стране, забележен структурни раст сектора *Машине и опреме, Електронске индустрије, Гуме и пластике, Неметала, Дрвне и Текстилне индустрије*. У структури запослених, приметан је значајан структурни пад *Прехрамбеног сектора*, с једне, и значајан структурни раст у секторима *Моторна возила и саобраћајна средства и Електронска индустрија*, с друге стране.

Графикон 31. Структура БДВ-а Прерађивачке индустрије по областима, 2015.

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

Графикон 32. Структура БДВ-а Прерађивачке индустрије по областима, 2019.

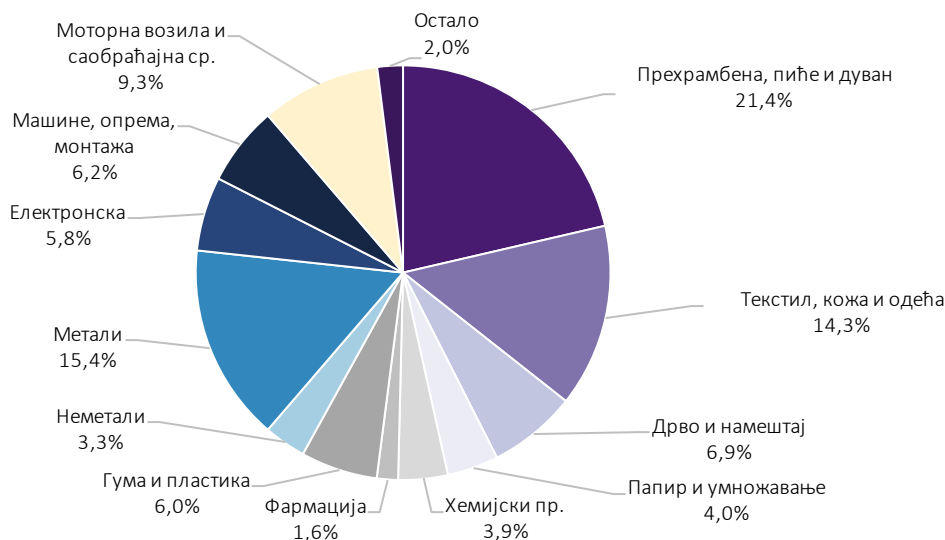

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

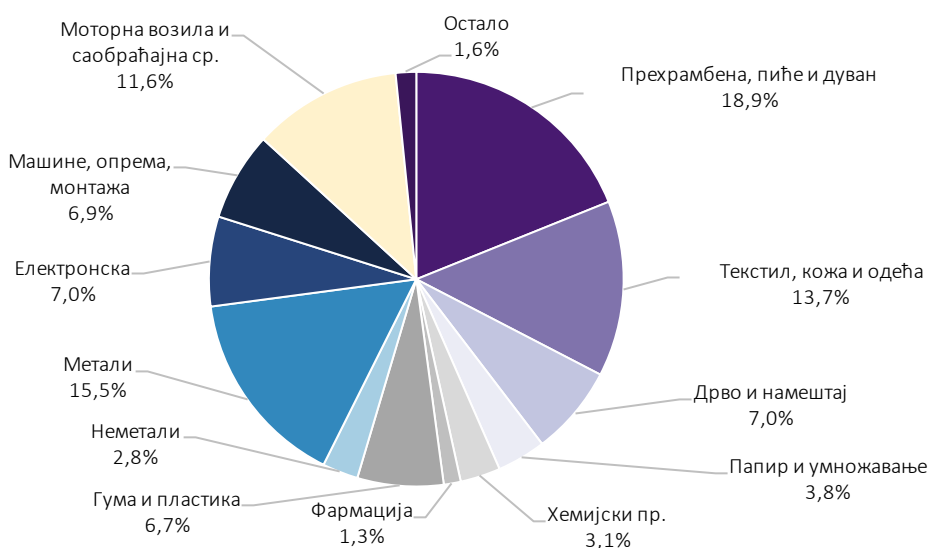
- Највећи структурни пад БДВ-а Прерађивачке индустрије је регистрован у Прехрамбеном сектору -2,8 п. п. (са 27,1% на 24,3%); Хемија и Фармација су регистровале пад од -1,5 п. п. (са 8,9% на 7,4%). Позитивна померања у структури БДВ-а Прерађивачке индустрије остварили су сектори: *Машине и опреме* (1,0 п. п.), *Електронска индустрија* (1,0 п. п.), *Гума и пластика* (0,9 п. п.), *Неметали* (0,5 п. п.), *Дрвна* (0,9 п. п.) и *Текстилна индустрија* (0,2 п. п.).
- У структури запослених, знатан структурни пад је забележен у највећем и најзначајнијем *Прехрамбеном сектору* (-2,5 п. п.), док је значајан структурни раст регистрован у секторима *Моторна возила и саобраћајна средства* (2,3 п. п.) и *Електронска индустрија* (1,2 п. п.).

Графикон 33. Структура запослености у Прерађивачкој индустрији по областима, 2015.

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

Графикон 34. Структура запослености у Прерађивачкој индустрији по областима, 2019.

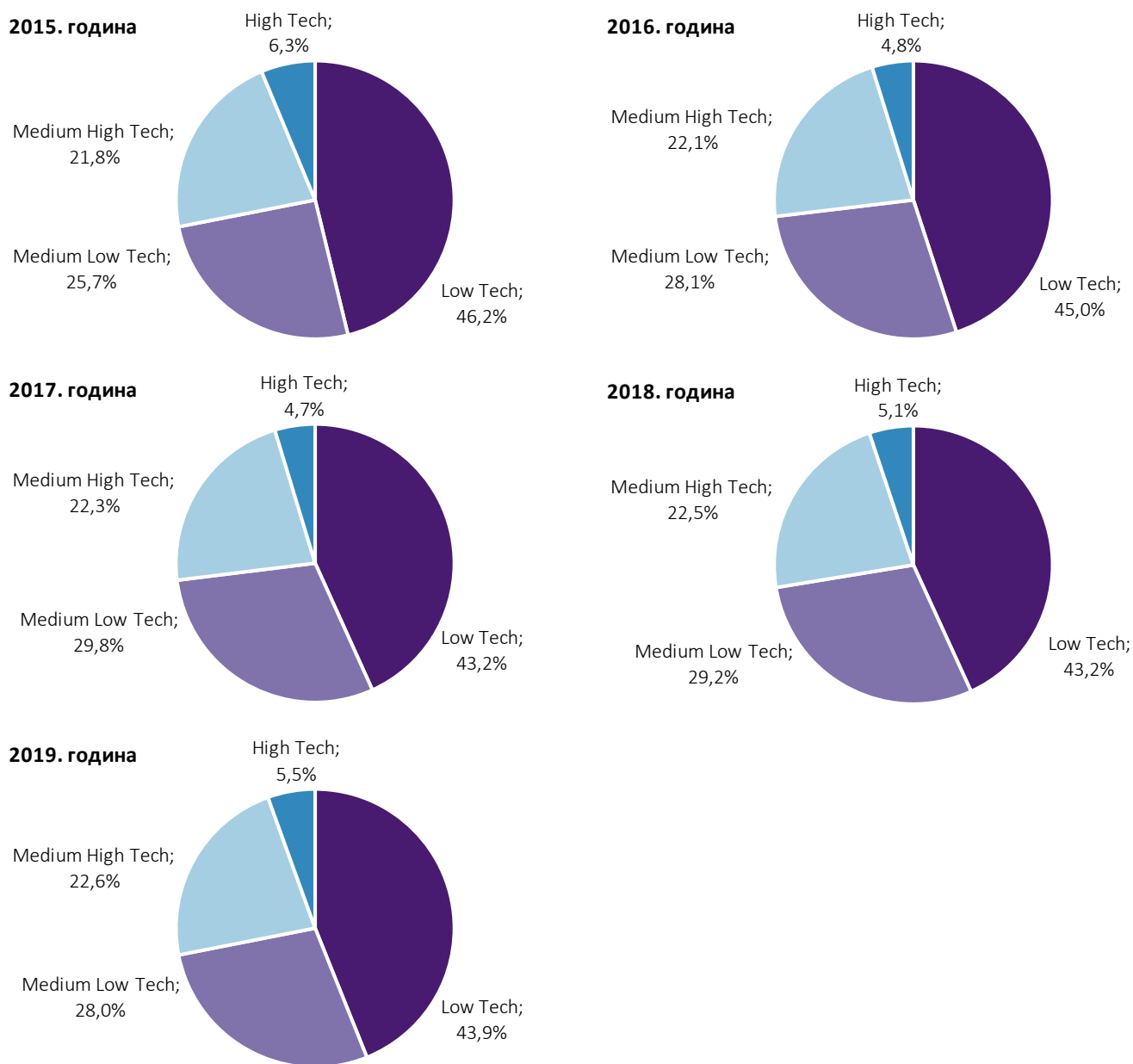
Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

5.6. Технолошка структура прерађивачке индустрије

Технолошка структура прерађивачке индустрије је константно неповољна, доминантно је учешће грана ниске технолошке сложености. После знатног пада у 2016. години, приметно је побољшање технолошке структуре у гранама високе технолошке сложености (*High-tech* гранама) у периоду 2017–2019. – раст учешћа у структури БДВ-а са 4,7% на 5,5%.

Графикон 35. Технолошка структура БДВ-а Прерађивачке индустрије, 2015–2019.

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

5. Перформансе пословања прерађивачке индустрије

Један од највећих структурних проблема пословања привреде је спорост у промени технолошке структуре прерађивачке индустрије⁴⁰ Србије. У целом периоду 2015–2019. године у пословању предузећа прерађивачке индустрије доминирала су предузећа из области ниске (*Low tech*), и средње ниже технолошке сложености (*Medium-Low tech*). У 2019. години, у више од 80% предузећа ради 73,4% радника у областима ниске и средње ниске технолошке интензивности и ствара 73% БДВ-а прерађивачке индустрије.

Табела 29. Перформансе технолошке структуре Прерађивачке индустрије, 2019.

	Предузећа		Запослени		БДВ		
	Број	%	Број	%	2017	2018	2019
Low-Tech	9.737	55,5	171.449	45,0	43,2	43,2	43,9
Medium Low Tech	4.497	25,6	108.065	28,4	29,8	29,2	28,0
Medium High Tech	2.404	13,7	89.372	23,5	22,3	22,5	22,6
High Tech	910	5,2	12.126	3,2	4,7	5,1	5,5
Укупно	17.548	100,0	381.012	100,0	100	100	100,0

Извор: РЗС, истраживање на основу података АПР-а.

⁴⁰ Агрегирање је извршено на основу методологије Еуростата, који груписање области Прерађивачке индустрије према технолошкој сложености (интензивности) заснива на NACE Rev. 2 класификацији на двоцифреном нивоу на следећи начин:

Прерађивачка индустрија	NACE Rev. 2 cod – двоцифрени ниво	
Гране високе технологије (High Tech)	21	Фармацеутски пр.
	26	Рачунарски, ел. и оптички пр.
Гране средње високе технологије (Medium High Tech)	20	Хемијски пр.,
	27-30	Ел. опрема, Пр. машина и опреме, Моторна возила и саобр. опрема
Гране средње ниже технологије (Medium Low Tec)	19	Кокс и нафтни пр.
	22–25	Гума и пластика, Неметални минерали, Основни метали, Метални пр.
	33	Поправка и уградња машина
Гране ниске технологије (Low-Tech)	10–18	Прехрамбени пр., пиће, дуван, текстил, одећа, кожа, дрво, папир, штампање и умножавање
	31–32	Намештај и остало

6. Перформансе својинске структуре привреде

Србија припада групи транзиционих држава Централне и Источне Европе које настоје да трансформацијом своје привредне структуре прилагоде свој привредни систем развијенијим привредним системима Европе. Трансформација привредног система подразумева у првом реду промену својинске структуре у правцу јачања ефикасности приватног сектора. Хроничан недостатак капитала и знања уз неподстицајан инвестициони амбијент, утицали су на доношење Закона о улагањима (2015.), на основу кога је значајно промењена својинска структура привреде. Утицај скоро 3.000 компанија са већинским страним капиталом изменио је структуру привреде и значајно допринео привредном расту, јачању квалитативних перформанси привреде, извозне конкурентности и степена укључености у глобалне производне и технолошке ланце.

Од 10 најуспешнијих компанија у привреди Србије, 7 је власништво страних компанија, у Хрватској 6, а у Словенији 2. Остале 3 компаније су велика републичка ЈП. У прерађивачкој индустрији у првих 10 према добити и БДВ власници су све стране компаније.

6.1. Перформансе својинске структуре привреде 2015-2019.

Перформансе својинске структуре привреде показују тренд јачања утицаја компанија са већинским страним капиталом на пословање привреде. Стране приватне компаније константно повећавају допринос привредном расту, повећале су запосленост за више од 50%, изнад просечно им је растао приход, БДВ и капитал, али и кумулирани губитак и обавезе. Домаћи приватни сектор је побољшао своје перформансе пословања, остварио је значајан нето резултат и смањιο губитке. Државни сектор је смањιο број запослених за 1/5, губитке и обавезе, али је и пословао са губитком.

Табела 30. Перформансе својинске структуре привреде 2015-2019.

	Број предузећа	Број запослених	2019. (мил. ЕУР)							
			укупан приход	нето добит	нето губитак	нето резултат	БДВ	капитал	кумулирани губитак	укупне обавезе
Привреда	104.487	1.171.890	102.931	5.805	2.478	3.327	20.602	63.770	29.697	82.073
Приватна	101.726	987.159	92071,69	5.420	1.702	3.718	17.191	41.644	17.730	62.127
Приватна страна	2.915	299.555	35967,33	2.231	574	1.658	7.338	15.867	6.311	20.681
Приватна домаћа	98.811	687.604	56104,37	3.188	1.128	2.060	9.853	25.777	11.420	41.446
Државна	1.604	180.507	10352,73	375	757	-382	3.362	21.861	11.849	19.592
Остала	1.157	4.224	506,1209	10	19	-9	49	264	117	354
2019/2015 (стопе у %)										
Привреда	10,4	18,3	20,9	38,0	-30,9	187,0 ¹	35,3	13,6	-8,6	6,9
Приватна	10,4	29,9	28,0	51,6	-32,9	135,7 ¹	44,8	27,8	2,8	17,0
Приватна страна	8,1	53,1	36,4	67,5	18,8	95,2	50,0	55,0	25,6	31,5
Приватна домаћа	10,5	21,9	23,1	42,1	-45,0	183,0 ¹	41,1	15,4	-6,6	10,9
Државна	7,6	-20,3	-17,3	-39,4	-26,8	-	1,5	-6,1	-21,9	-16,1

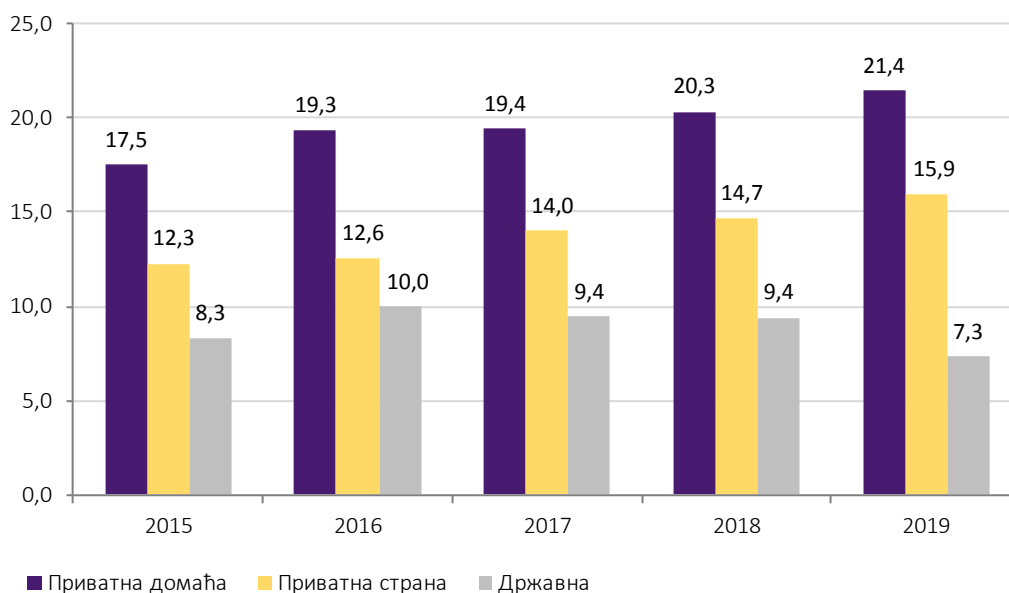
Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

Напомена: ¹ Због великог 'искакања' нето губитака Млекаре Шабац АД у 2015. стопе раста нето резултата за привреду, приватна и приватна домаћа предузећа су израчунате искључењем овог предузећа. Наиме, Млекара Шабац АД је у 2015. исказала велики нето губитак (58 млрд. РСД), што се одразило на високу стопу нето резултата свих наведених групација.

6. Перформансе својинске структуре привреде

- Допринос страних компанија привредном расту се константо повећава, са 12,3% у 2015. на 15,9% у 2019. Учешће домаћег приватног сектора у БДП се повећало са 17,5% на 21,4%, док је истовремено учешће државних предузећа опало са 8,3% на 7,3%;
- Раст броја страних приватних компанија у периоду 2015-2019. износио је 8,1% (са 2.679 на 2.915). Приватни сектор је растао по истој стопи као и привреда, док је број предузећа у државном сектору растао по стопи од 7,6% (углавном предузећа у стечају);
- Раст броја запослених у привреди од 18,3% највише је лоциран у страним компанијама (раст од 53,1%), у којима данас ради око 300.000 радника. У компанијама са већинским домаћим капиталом запослено је 687.000 радника (раст од 21,9%). Државна предузећа су смањила број запослених у истом периоду за 21,3%, али је и даље државни сектор предимензиониран (180.507 радника);
- Стопа нето резултата домаћих приватних предузећа (183%) је на нивоу стопе раста нето резултата привреде (187%), док је стопа раста нето резултата страних компанија (95,2%);
- Страна приватна предузећа повећала су БДВ за 50%, што је значајно више од домаћег приватног сектора (41,1%);
- Страна приватна предузећа су повећала капитал 4 пута више од просечног раста у привреди (55% насупрот 13,6%);
- Сенка над пословањем предузећа са већинским страним капиталом је раст кумулираног губитка (25,6%) и укупних обавеза (31,5%), што је 4,5 пута више од просечног раста обавеза у привреди.

Графикон 36. Учешће приватног и државног сектора у БДП (%)

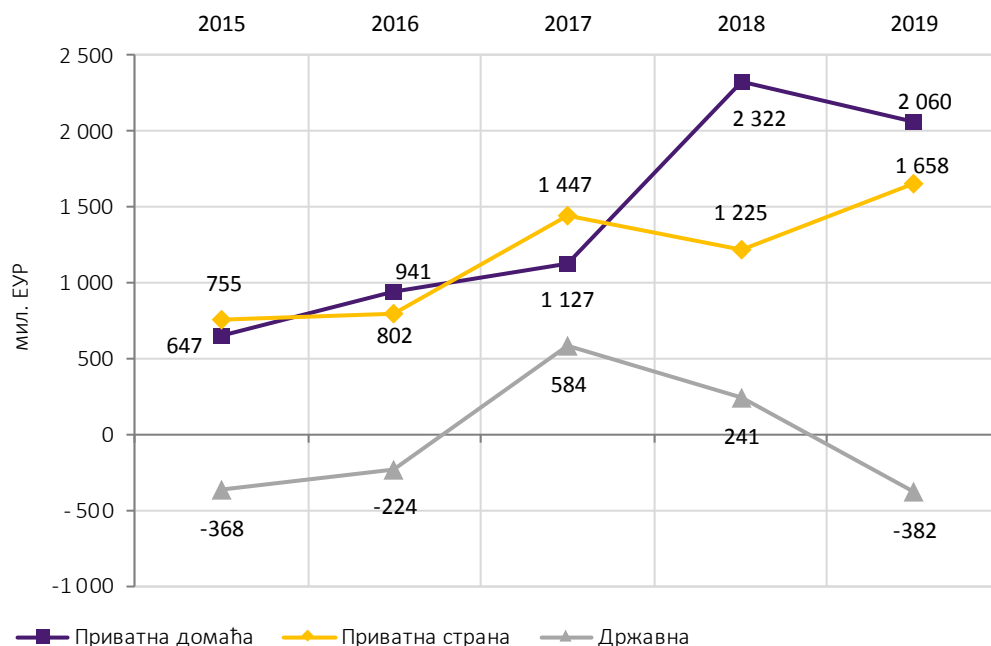
Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

6. Перформансе својинске структуре привреде

6.2. Нето резултат својинске структуре привреде

Домаћа и страна приватна предузећа су у периоду 2015-2019. била нето добиташи, док је државни сектор био нето губиташ. Нето резултат 3.000 страних компанија у 2019. је био свега 20% нижи од скоро 100.000 домаћих приватних предузећа.

Графикон 37. Нето резултат својинске структуре предузећа 2015-2019.

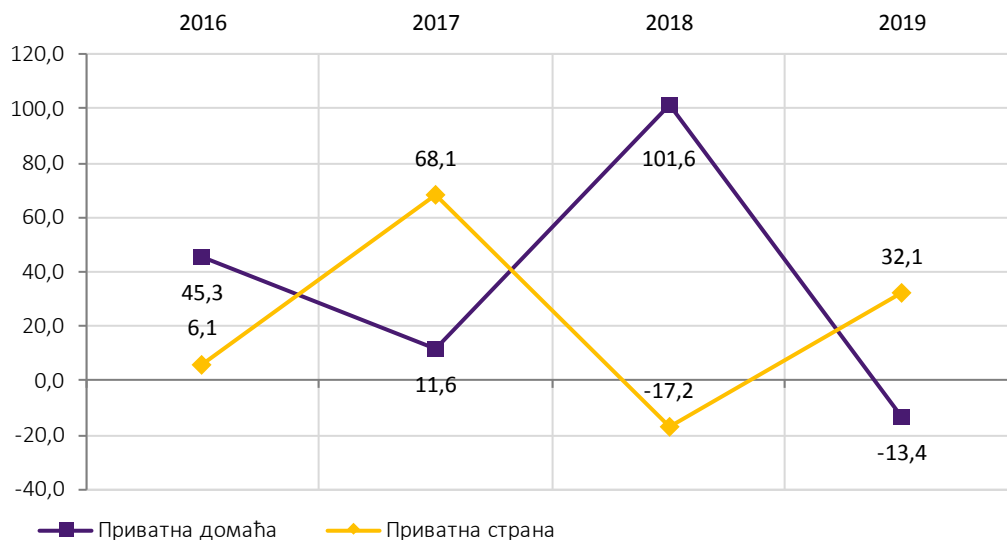
Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

Напомена: Искључен је нето губитак из 2015. године предузећа „Млекара Шабач а.д.“ (58 млрд. РСД) због знатног утицаја на нето резултат домаћих приватних предузећа.

- Узлазни тренд раста нето резултата страних компанија био је прекинут 2018. (једним делом и због смањења добити компаније *Tigar Tyres Д.О.О.*, која је преполовила добит у 2018.), пад укупног нето резултата страних компанија са 1,45 млрд. ЕУР на 1,23 млрд. ЕУР. У 2019. је нето резултат страних компанија повећан за 1/3 (1,66 млрд. ЕУР), томе је значајно допринела компанија *CooperTire&Rubber Company Serbia Д.О.О.* Крушевац (3. по висини нето добити у 2019. 11,7 млрд. РСД);
- Домаћа приватна предузећа су након двоструког раста нето резултата у 2018. (2,3 млрд. ЕУР) у 2019. забележила пад од 13,4% (2 млрд. ЕУР);
- Предузећа у државном власништву су, након две године позитивног пословања, поново у 2019. ушла у зону губитака и негативног пословања (-382 мил. ЕУР);
- У структури нето резултата приватног сектора приметне су годишње осцилације домаћег и страног приватног сектора: 2016. су домаћа предузећа учествовала са 54% а страна са 46%; 2017. су страна предузећа учествовала у укупном нето резултату приватног сектора са 56,2%, 2018. са 34,5% и 2019. са 44,6%.

6. Перформансе својинске структуре привреде

Графикон 38. Тренд нето резултата приватног сектора – стопе раста (%)

Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

Напомена: Иста напомена као код графикона 37.

- У 2019. је 10 страних компанија са највећом нето добити у привреди учествовало са 12,9% у укупној нето добити привреде, 21,3% у укупном нето резултату привреде и са 4,16% у укупној запослености.

Табела 31. 10 страних компанија са највећим нето резултатом у 2019.

Компанија	Сектор и област	Нето добит			Запослени	
		мил. ЕУР	% добити привреде	% нето резултата привреде	Бр.	% привреде
1. НИС А.Д. Нови Сад	РУДАРСТВО Експлоатација сирове нафте и пр. гаса	150,5	2,6	4,5	4.120	0,35
2. РОБНЕ КУЋЕ БЕОГРАД Д.О.О.	ПОСЛОВАЊЕ НЕКРЕТНИНАМА	104,4	1,8	3,1	45	0,00
3. COOPER TIRE & RUBBER COMPANY SERBIA Д.О.О. Крушевац	ПРЕРАЂИВАЧКА Гума и пластика	99,2	1,7	3,0	875	0,07
4. TELENOR Д.О.О. Београд	ИНФ. И КОМ. Телекомуникације	89,5	1,5	2,7	672	0,06
5. TIGAR TYRES Д.О.О. Пирот	ПРЕРАЂИВАЧКА Гума и пластика	76,8	1,3	2,3	3.530	0,30
6. DELHAIZE SERBIA Д.О.О. Београд	ТРГОВИНА	45,3	0,8	1,4	12.579	1,07
7. PHILIP MORRIS OPERATIONS А.Д. Ниш	ПРЕРАЂИВАЧКА	39,6	0,7	1,2	575	0,05
8. SERBIA ZIJIN BOR COPPER Д.О.О. Бор	РУДАРСТВО Експлоатација руда	151	0,7	1,1	5.155	0,44
9. ХЕМОФАРМ А.Д. Вршац	Фармацеутски пр.	97,5	0,47	1,0	2.666	0,23
10. COCA-COLA HELLENIC BOTTLING COMPANY-SRBIA Д.О.О. Београд	Пиће	66,4	0,32	0,9	837	0,07
Укупно		751,4	12,9	21,3	48.777	4,16

Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

6. Перформансе својинске структуре привреде

6.3. Бруто додата вредност (БДВ) својинске структуре привреде 2015-2019.

Власничка структура БДВ у периоду 2015-2019. показује да је БДВ страних предузећа реално порасла за 50%, а домаћих приватних предузећа за 41,1%. Учешће БДВ страних приватних предузећа у БДВ привреде је порасло са 32,1% у 2015. на 35,6%, домаћих приватних предузећа са 45,8% на 47,8%, док је истовремено смањено учешће државних предузећа са 21,7% на 16,3%.

Графикон 39. Тренд раста БДВ по својинској структури 2015-2019.

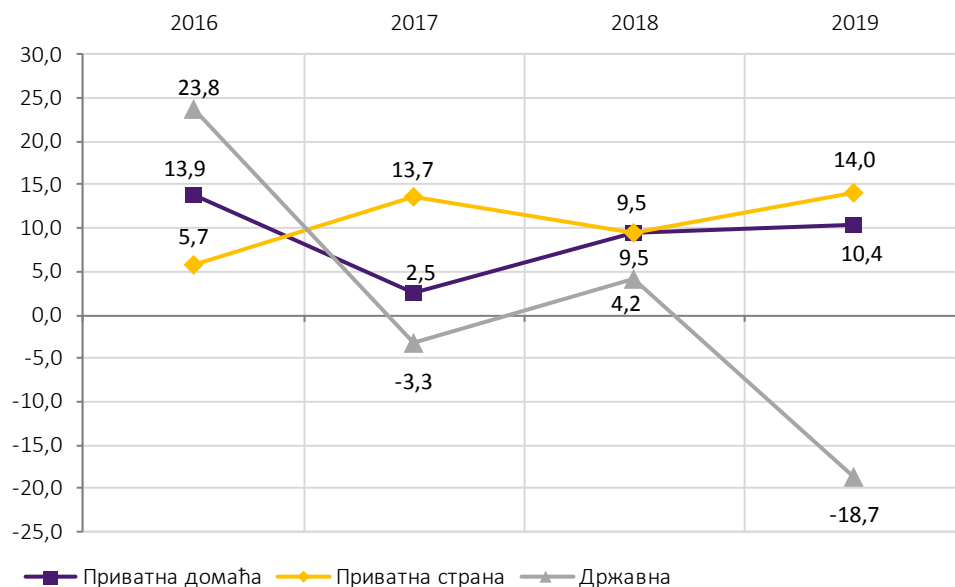

Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

- Реални раст БДВ приватног сектора привреде у периоду 2015-2019. од 44,8% био је знатно изнад просека привреде (35,3%). Раст БДВ страних компанија је био изнад просека приватног сектора (50%), док је раст БДВ домаћих приватних предузећа био испод просека приватног сектора (41,1%). Државни сектор је регистровао раст БДВ од свега 1,5%;
- Стопа раста БДВ страних компанија исказана у ЕУР повећана је за 68,7% у периоду 2015-2019. (са 4,35 млрд. ЕУР на 7,34 млрд. ЕУР) и БДВ домаћих предузећа за 58,6% (са 6,21 млрд. ЕУР на 9,85 млрд. ЕУР). БДВ државних предузећа је 2019. пала на 3,36 млрд ЕУР са 4,04 млрд. ЕУР 2018.;
- Годишње осцилације стопа раста БДВ карактеристичне су за државна предузећа (у 2019. пад од -18,7%), нешто мање за домаћи приватни сектор (у 2018. и 2019. регистрован стабилан раст), а најмање за страни приватни сектор;
- У 2019. је 10 страних компанија са највећом БДВ у привреди учествовало са 8,5% у укупној БДВ привреде и са 3,6% у укупној запослености. Компанија *НИС А.Д. Нови Сад* ствара највећу додатну вредност и даје највећи допринос БДВ привреде. У првих 10 најзначајнијих страних компанија налазе се 3 телекомуникационе компаније, 2 трговинска ланца, 3 компаније из Прерађивачке индустрије и једна из сектора рударства (*SERBIA ZIJIN BOR COPPER Д.О.О. Бор*).

6. Перформансе својинске структуре привреде

Графикон 40. Годишње осцилације БДВ приватних и државних предузећа (стопе раста)

Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

Табела 32. 10 страних компанија са највећом БДВ у привреди у 2019.

Компанија	Сектор и област	БДВ		Запослени	
		мил. ЕУР	% привреде	Бр.	% привреде
1. НИС А.Д. Нови Сад	РУДАРСТВО Експлоатација сирове нафте и пр. гаса	511	2,5	4.120	0,35
2. DELHAIZE SERBIA Д.О.О. Београд	ТРГОВИНА	188	0,9	12.579	1,07
3. TIGAR TYRES Д.О.О. Пирот	ПРЕРАЂИВАЧКА Гума и пластика	174	0,8	3.530	0,30
4. TELENOR Д.О.О. Београд	ИНФ. И КОМ. Телекомуникације	171	0,8	672	0,06
5. SERBIA ZIJIN BOR COPPER Д.О.О. Бор	РУДАРСТВО Експлоатација руда	151	0,7	5.155	0,44
6. SERBIA BROADBAND - SRPSKE KABLOVSKЕ MREŽЕ Д.О.О. Београд	ИНФ. И КОМ. Телекомуникације	133	0,6	1.624	0,14
7. VIP MOBILE DOO BEOGRAD	ИНФ. И КОМ. Телекомуникације	122	0,6	1.151	0,1
8. PD ZA POSLOVNE USLUGE MERCATOR-S, Д.О.О. Нови Сад	ТРГОВИНА	113	0,5	7.983	0,7
9. ХЕМОФАРМ А.Д. Вршац	ПРЕРАЂИВАЧКА Фармацеутски пр.	97	0,5	2.666	0,2
10. FCA Србија Д.О.О. Крагујевац	ПРЕРАЂИВАЧКА Моторна возила	92	0,4	2.195	0,2
Укупно		1.752	8,5	41.675	3,6

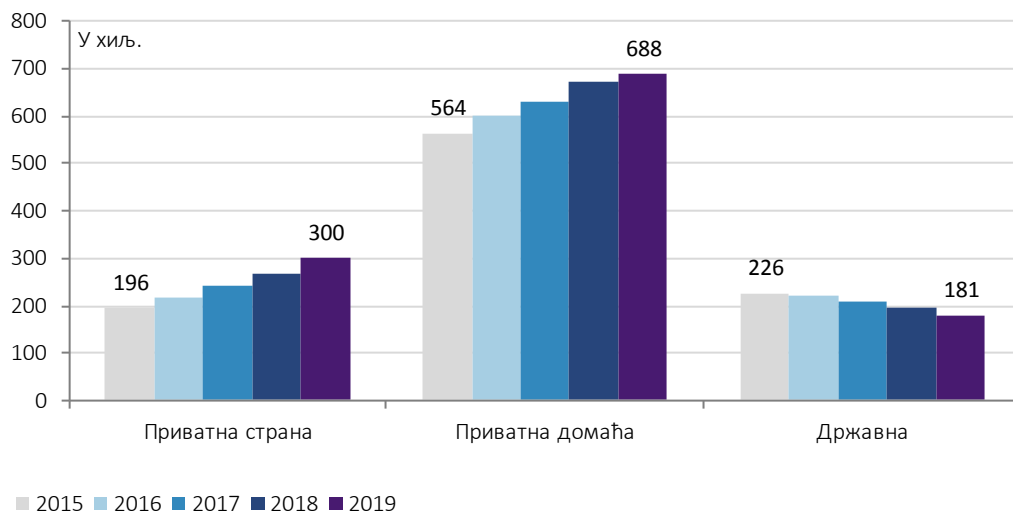
Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

6. Перформансе својинске структуре привреде

6.4. Перформансе запослености својинске структуре привреде

Укупан број запослених у приватном сектору у периоду 2015-2018. порастао је за 30% (са 760 хиљ. на 987 хиљ.), и то у групацији приватних страних компанија за 53,1%, у групацији домаћих приватних предузећа за 21,9%, док је смањен бој запослених у државним предузећима за -20,3%.

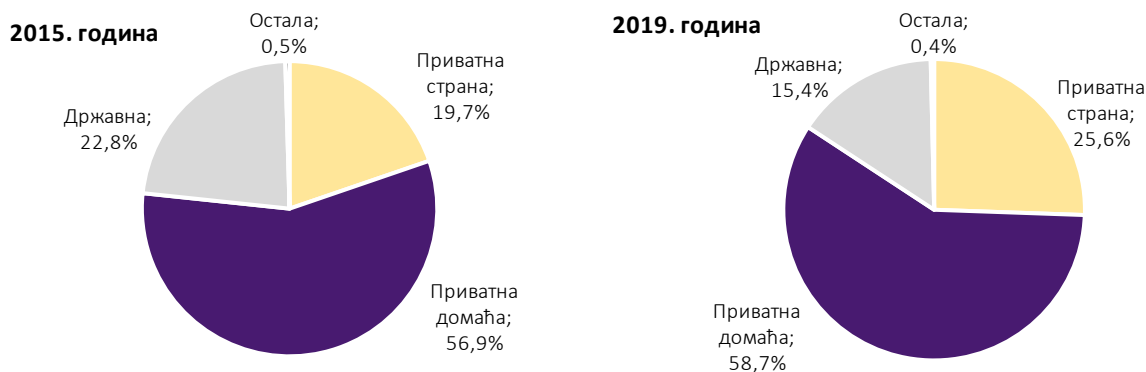
Графикон 41. Кретање броја запослених по својинској структури привреде

Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

- У 2019. компаније са већинским страним капиталом запошљавале су 300.000 радника, у домаћим приватним предузећима радило је 688.000, док је 181.000 радника запослена у државном сектору;
- У структури запослених повећано је учешће запослених у приватним страним компанијама (са 19,7% на 25,6%) и у приватним домаћим предузећима (са 56,9% на 58,7%), на уштрб смањења броја запослених у државним предузећима (са 22,8% на 15,4%);
- Годишње стопе раста запослености у приватним страним компанијама су биле двоцифрене: 10,5% у 2016., 11,6% у 2017., 10,7% у 2018. и 12,2% у 2019.

Графикон 42. Промене у својинској структури запослених 2015-2019.

Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

6. Перформансе својинске структуре привреде

6.5. Квалитативне перформансе својинске структуре привреде

Анализа квалитативних перформанси пословања својинске структуре привреде показује да су сви показатељи квалитативних перформанси пословања страних приватних компанија на вишем нивоу у односу на ове показатеље пословања домаћег приватног сектора. Државни сектор послује нерентабилно, неликвидно и непрофитабилно.

Табела 33. Квалитативни показатељи својинске структуре привреде

	2015			2016			2017			2018			2019		
	ПС	ПД	Д	ПС	ПД	Д	ПС	ПД	Д	ПС	ПД	Д	ПС	ПД	Д
Продуктивност (у хиљ. РСД)	2.704	1.337	1.582	2.628	1.459	2.049	2.756	1.468	2.164	2.782	1.529	2.436	2.880	1.685	2.190
Економичност	1,04	1,01	0,97	1,04	1,03	0,99	1,06	1,03	1,06	1,05	1,05	1,04	1,06	1,05	0,97
Рентабилност	8,3	0,9	-1,8	8,8	4,4	-1,0	12,9	4,9	2,5	9,6	9,1	1,0	10,4	8,0	-1,7
Солвентност	1,6	1,4	1,7	1,5	1,5	1,8	1,6	1,5	1,8	1,6	1,5	1,9	1,7	1,5	1,9
Општи рацио ликвидности	1,07	0,98	0,51	1,08	1,04	0,53	1,19	1,03	0,53	1,13	1,06	0,53	1,18	1,07	0,51
Редуцирани рацио ликвидности	0,75	0,66	0,39	0,77	0,69	0,41	0,82	0,68	0,40	0,77	0,69	0,41	0,81	0,69	0,38
Стопа нето добити	3,4	0,4	-4,0	3,4	2,3	-2,7	5,2	2,5	6,3	4,1	4,7	2,8	4,9	3,9	-4,8
Стопа пословне добити	5,8	4,5	3,4	5,8	5,3	7,0	6,0	4,9	5,3	5,8	4,6	8,7	5,7	5,4	0,2
ROA	4,4	1,4	-0,1	4,3	2,8	0,1	6,3	3,0	2,2	4,8	4,8	1,1	5,4	4,2	-0,7
ROE	10,4	1,3	-2,9	10,7	6,2	-1,4	15,6	6,9	3,4	11,3	13,1	1,3	12,1	11,2	-2,4
Задуженост 1.	60,6	62,6	50,1	61,6	61,0	49,0	58,9	61,1	48,7	58,7	60,8	46,1	56,6	61,7	47,3
Задуженост 2.	153,7	167,2	100,3	160,3	156,6	95,9	143,2	157,4	95,0	141,9	154,9	85,4	130,3	160,8	89,6

Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

Напомена: ПС-приватна страна предузећа; ПД-приватна домаћа предузећа; Д-државна предузећа; ROA – стопа приноса на пословну имовину; ROE – стопа приноса на капитал; Задуженост 1.- однос укупних обавеза и укупних извора финансирања; Задуженост 2.- однос укупних обавеза и капитала.

- Продуктивност страних приватних компанија је константно виша од продуктивности домаћих приватних компанија, однос се благо смањило, 2015. је продуктивност страних компанија била двоструко виша од продуктивности домаћих предузећа, да би 2019. тај однос био нешто нижи, односно стране компаније су имале 70% већу продуктивност од домаћих. Интересантно, да је продуктивност државних предузећа 30% виша од домаћег приватног сектора;
- Економичност је незнатно виша код страних предузећа (1,06 наспрам 1,05), приметан је тренд уједначавања;
- Рентабилност страних компанија је 2015. била 8 пута виша, да би се диспаритети 2019. смањили на 30% вишу рентабилност страних компанија. Државни сектор послује константно нерентабилно;
- Солвентност приватног страног сектора је константно виша од домаћег приватног сектора (1,7 наспрам 1,5 у 2019.);
- Ликвидност страних компанија је константно на вишем нивоу, посебно ако анализирамо оштрију ликвидност преко редуцираног рацио ликвидности (однос у 2019. је 0,81 наспрам 0,69);

6. Перформансе својинске структуре привреде

- Профитабилност пословања страних компанија је већа, и то посебно укупна профитабилност, диспаритети у стопи нето добити су већи (4,9% наспрам 3,9%) него што су диспаритети у пословној профитабилности (однос пословне добити у 2019. је 5,7% наспрам 5,4%);
- Диспаритети у приносу на пословну имовину (ROA) страних компанија у односу на домаћа предузећа су се постепено из године у годину смањивали, али си и даље значајни (5,4% наспрам 4,2%). Диспаритети у приносу на капитал (ROE), су такође, 2015. били високи, да би се 2018. десила обрнута ситуација да су приноси на сопствени капитал код домаћег приватног сектора били већи (13,1% наспрам 11,3%), што се 2019. није задржало, односно ROE страних компанија је био већи од ROA домаћег приватног сектора (12,1% према 11,2%);
- Задуженост страних компанија је, уз незнатне осцилације, на нижем нивоу од задужености домаћег приватног сектора, посебно ако се анализира однос укупних обавеза и капитала (Задуженост 2., однос у 2019. однос 130,3 према 160,8), док однос укупних обавеза и укупних извора финансирања (Задуженост 1.) показује мање диспаритете (у 2019. однос 56,6 наспрам 61,7).

7.1. Негативни ефекти пословања предузећа са 0 или 1 запосленим

Ефекти пословања предузећа са 0 или 1 запосленим представљају транзициони раритет, који све више оптерећује пословање привреде. Наиме, више од 50% предузећа у привреди је са 0 или 1 запосленим која константно стварају 1/3 текућих и више од 40% кумулираних губитака.

Основни налази:

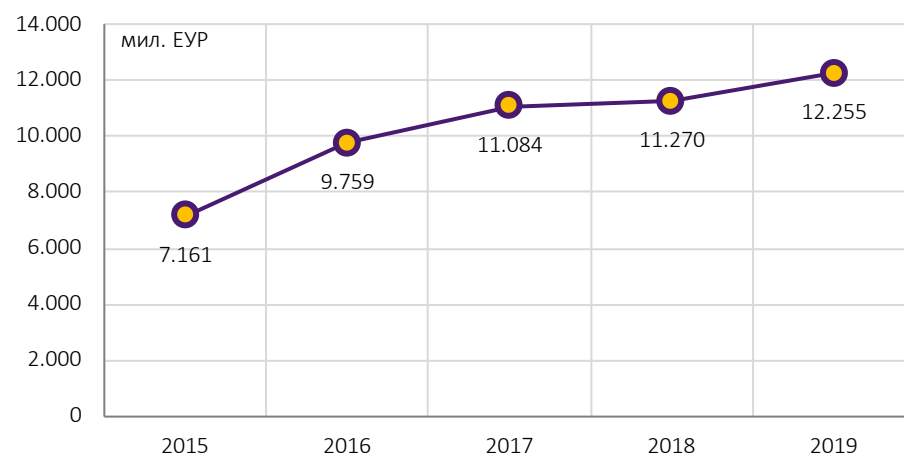
- Континуиран раст броја предузећа са 0 или 1 запосленим у периоду 2015-2018. за 15% (7.200 нових предузећа). Мада је њихов број у 2019. смањен за 3% и број запослених за 1,3% (са 23.180 на 22.877), ефекти њиховог пословања су још више погоршани;
- Текући губици представљају 33% укупних губитака привреде, док кумулирани губици достижу 41,3% кумулираних губитака привреде;
- Нето финансијски резултат је константно негативан и износи 436 мил. ЕУР у 2019.

Табела 34. Пословање предузећа са 0 или 1 запосленим

	2015.		2016.		2017.		2018.		2019.	
	Износ (мил. ЕУР)	%	Износ (мил. ЕУР)	%	Износ (мил. ЕУР)	%	Износ (мил. ЕУР)	%	Износ (мил. ЕУР)	%
Број предузећа	49.045	51,8	53.014	53,1	55.921	53,7	56.243	53,1	54.625	52,3
Број запослених	22.425	2,3	22.777	2,2	23.198	2,1	23.180	2,0	22.877	2,0
Нето добит	210	5,6	233	5,7	330	6,0	389	6,4	378	6,5
Нето губитак	544	17,1	728	28,3	756	32,4	629	27,4	814	32,8
Кумулирани губитак	7.161	24,8	9.759	33,3	11.084	35,2	11.270	36,6	12.255	41,3
Нето финансијски резултат	-333		-495		-426		-240		-436	

Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

Графикон 43. Раст кумулираних губитака предузећа са 0 или 1 запосленим

Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

7. Проблеми у пословању привреде

7.2. Перформансе пословања микро предузећа

Све квалитативне перформансе пословања скоро 90.000 микро предузећа (предузећа до 9 запослених) су испод просека привреде, њихово пословање је несолвентно, нерентабилно, неликвидно, ниско профитабилно, оптерећено губицима и задуженошћу.

Табела 35. Перформансе пословања микро предузећа

		2015		2016		2017		2018		2019	
		Привреда	Микро	Привреда	Микро	Привреда	Микро	Привреда	Микро	Привреда	Микро
Рентабилност		1,11	-3,77	2,84	-4,51	5,46	-2,01	6,13	0,07	5,22	-0,03
Солвентност		1,54	1,14	1,57	1,10	1,59	1,10	1,63	1,12	1,63	1,07
Ликвидност	Општи рацио	0,87	0,83	0,91	0,79	0,93	0,78	0,95	0,81	0,97	0,75
	Редуцирани рацио	0,60	0,60	0,63	0,57	0,63	0,56	0,64	0,58	0,64	0,50
Профитабилност	Стопа нето добити	0,79	-3,00	2,07	-3,56	3,83	-1,61	4,29	0,06	3,47	-0,02
	Стопа пословне добити	4,73	2,75	5,59	3,15	5,31	3,30	5,37	3,74	5,06	4,36
	ROA	1,56	-0,58	2,17	-1,05	3,43	0,03	3,64	0,56	3,12	0,46
	ROE	1,65	-12,17	3,96	-19,37	7,36	-9,16	8,06	0,28	6,91	-0,20

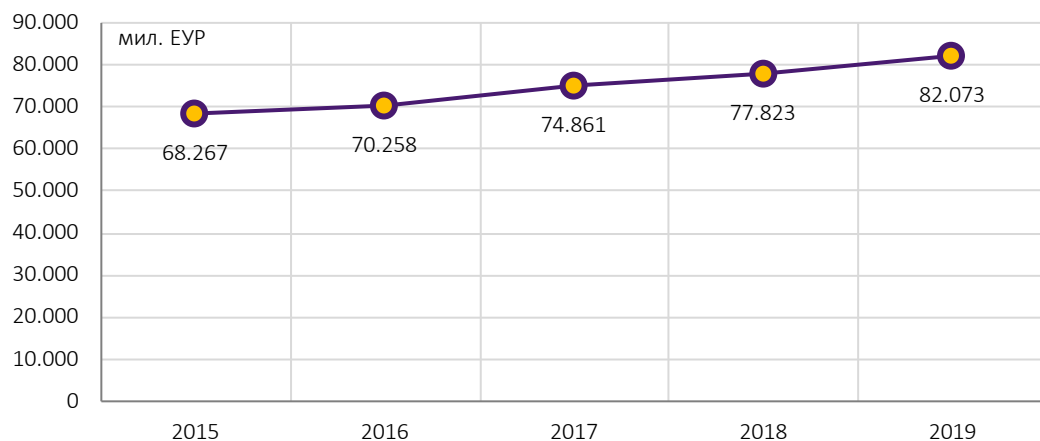
Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

- Рентабилност микро предузећа је константно у негативној зони, јер је нето резултат константно негативан;
- Несолвентност микро предузећа је резултанта високих обавеза које оптерећују пословање микро предузећа;
- Неликвидно пословање је резултанта с једне стране недостатка потребних обртних средстава, а са друге, висине краткорочних обавеза;
- Сви показатељи профитабилности показују да је пословање микро предузећа непрофитабилно (константно већи укупан нето губитак од нето добити, ROA је 6 пута нижи од просека у привреди, принос на капитал у 2019. је негативан).

7.3. Обавезе и задуженост

Један од хроничних проблема привреде је тренд раста укупних обавеза и задужености. Укупне обавезе привреде су у протеклих 5 година повећане за 7%, задуженост привреде је и даље висока и поред смањења због повољних екстерних извора финансирања.

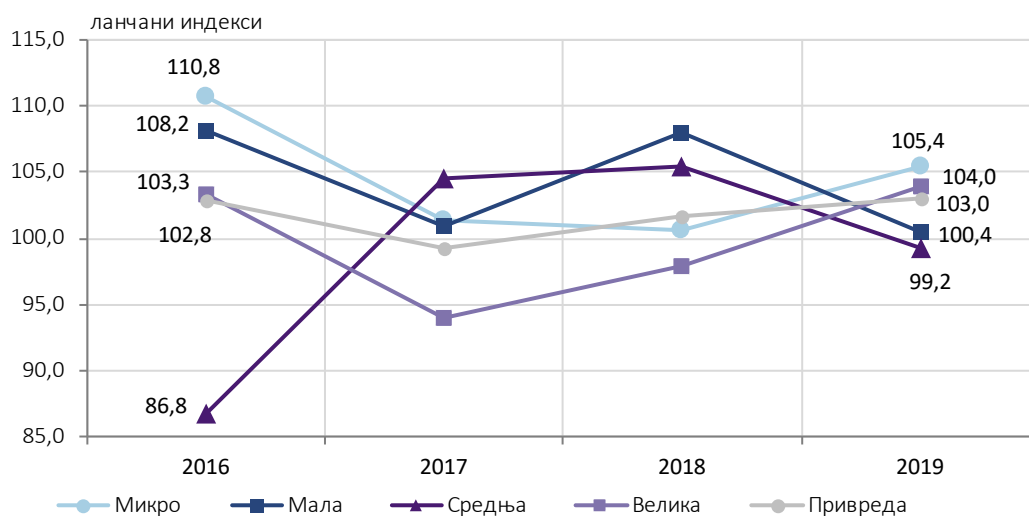
Графикон 44. Тренд раста укупних обавеза привреде 2015-2019.

Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

- Укупне обавезе привреде привреде у периоду 2015-2019. просечно су расле по стопи од 1,7% (кумулатив 6,9%), раст са 68,2 млрд. ЕУР на 82,1 млрд. ЕУР;
- У структури обавеза по 1/3 укупних обавеза лоцирано је у микро и великим предузећима, која су у 2019. имала изнад просечни раст обавеза (5,4% и 4,0%). Средња предузећа са 18,4% укупних обавеза смањила су своје обавезе (-0,8%), док су мала предузећа са 15,4% имала незнатан раст својих обавеза (0,4%).

Графикон 45. Тренд раста обавеза предузећа по величини

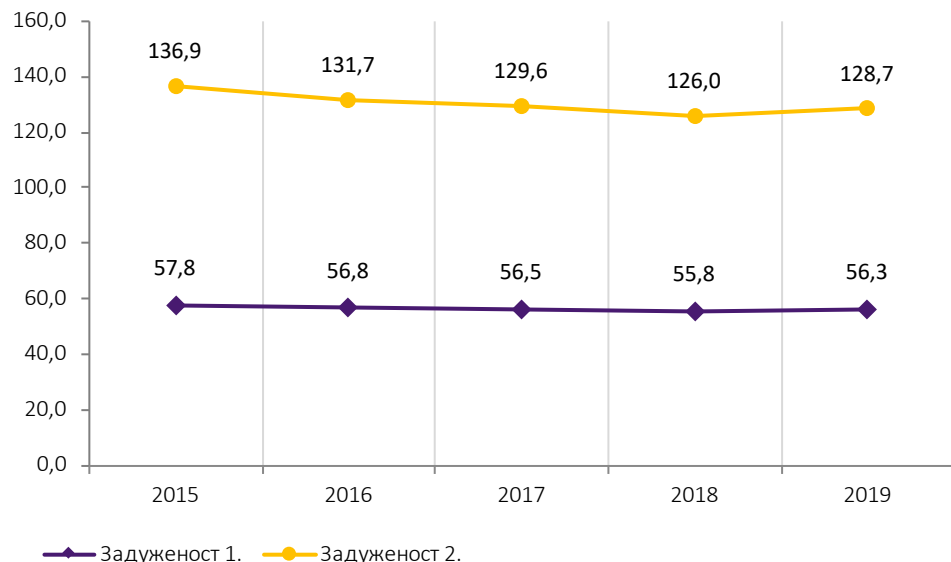

Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

7. Проблеми у пословању привреде

- **Задуженост 1.** анализирана кроз однос укупних обавеза и укупних извора финансирања показује благи тренд пада од 2015. до 2019. (за 2,5 п.п.) захваљујући повољној екстерној ситуацији, пре свега, пад каматних стопа и повољни услови кредитирања;
- **Задуженост 2.** анализирана кроз однос укупних обавеза и капитала је имала благи тренд пада у периоду 2015-2018. и поновни раст у 2019. На промене у тренду кретања ове задужености утицао је тренд кретања у структури капитала (стопа раста сопственог капитала у читавом периоду је расла по просечној стопи од 6,4%).

Графикон 46. Тренд задужености привреде 2015-2019.

Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

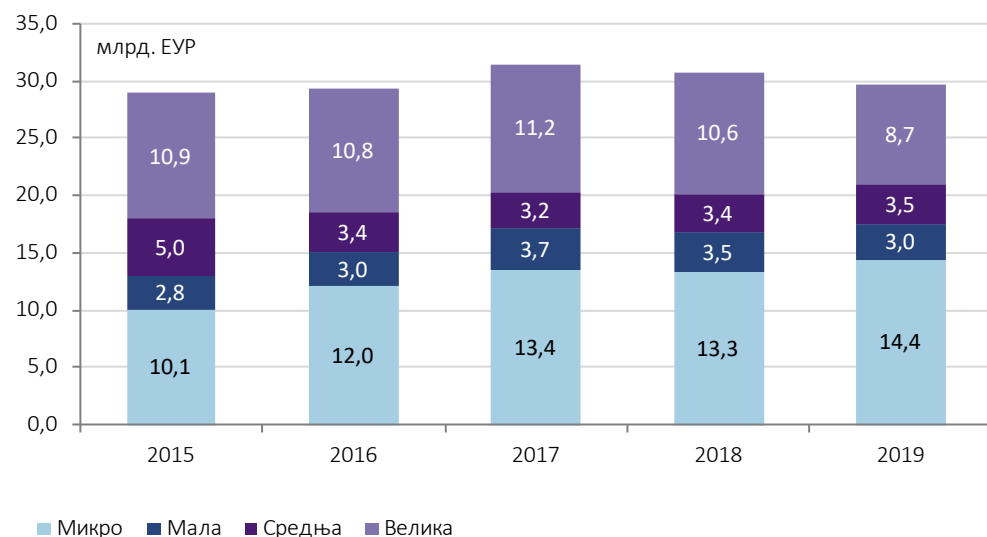
Напомена: Задуженост 1. - однос укупних обавеза и укупних извора финансирања; Задуженост 2.- однос укупних обавеза и капитала.

7.4. Кумулирани губици

Кумулирани губици привреде у 2019. износе скоро 30 млрд. ЕУР, али је позитиван сигнал да је њихов реалан раст заустављен 2018. У структури кумулираних губитака 48,6% је лоцирано у микро предузећима, 10% у малим, 11,9% у средњим и 29,4% у великим.

- Кумулирани губици су у периоду 2015-2019. реално пали за 8,6%, односно просечно су падали за 2,2%;
- Највише су смањени кумулирани губици код средњих (-37,1%), затим у великим (-29%), и на крају у малим предузећима (-6,9%);
- Истовремено, повећани су губици у микро предузећима за 27%.

Графикон 47. Кумулирани губици лоцирани на предузећа по величини

Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

7.5. Стопа изгубљеног капитала⁴⁰

Стопа изгубљеног капитала у привреди је значајно побољшана у периоду 2015-2019., али је још увек висока (36,6%). Проблем је у пословању микро предузећа која су једино повећала стопу изгубљеног капитала.

- Губитак изнад капитала у вредности од 11,9 млрд. ЕУР исказало је 25.267 предузећа, што значи да је 24,2% предузећа пословало без капитала;
- Привреда је смањила стопу изгубљеног капитала за 7,7 п.п. у периоду 2015-2019. због смањења кумулираних губитака;
- Средња предузећа су направила велики позитиван искорак, смањење стопе изгубљеног капитала са 48,6% на 25,4%, захваљујући и смањењу кумулираних губитака и расту сопственог капитала;
- Велика предузећа у 2019. имају најмању стопу изгубљеног капитала (22,5%).

Табела 36. Стопа изгубљеног капитала 2015-2019.

	2015	2016	2017	2018	2019
Микро	78,9	85,1	85,6	82,0	88,2
Мала	32,8	32,6	35,7	32,5	24,2
Средња	48,6	33,1	28,8	27,4	25,4
Велика	32,5	30,5	29,0	26,4	22,5
Привреда	44,2	42,4	41,6	38,7	36,5

Извор: РЗС-истраживање на основу података АПР.

⁴⁰ Однос кумулираног губитка и збира кумулираног губитка и сопственог капитала.

7. Проблеми у пословању привреде

7.6. Спољни дуг

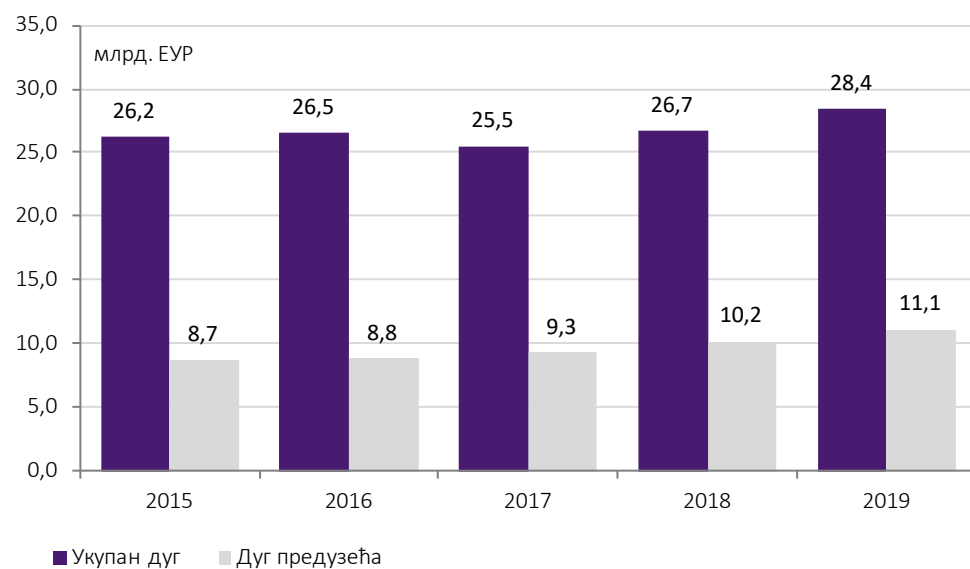
Спољни дуг Србије у периоду 2015-2019. је повећан за 2,18 млрд. ЕУР. Дуг привреде је повећан за 2,44 млрд. ЕУР. Јавни сектор је смањио дуг за 1,43 млрд. ЕУР, док је дуг банака порастао за 1,17 млрд ЕУР.

Табела 37. Структура спољног дуга 2015-2019. (у мил. ЕУР)

	Јавни сектор	Предузећа	Банке	Остало	Укупан спољни дуг	% БДП
2015.	15.295,5	8.692,2	2.242,8	3,9	26.234,4	73,5
2016.	15.679,7	8.810,9	1.998,0	5,7	26.494,4	72,1
2017.	13.910,2	9.271,2	2.335,6	9,5	25.526,4	65,1
2018.	13.424,6	10.163,3	3.063,3	11,0	26.662,2	62,2
2019.	13.865,0	11.127,9	3.410,4	14,6	28.417,9	61,9

Извор: РЗС-истраживање на основу података НБС.

Графикон 48. Укупан спољни дуг и дуг предузећа 2015-2019.

Извор: РЗС-истраживање на основу података НБС.

1. **Циљани пакет помоћи привреди и здравству** узрокован последицама COVID-19.
 - У оквиру привреде фокус помоћи усмерити на домаћи предузетнички сектор у Прерађивачкој индустрији и Грађевинарству, као и у осталим секторима привреде у зависности од стопе пада прихода и запослености, као и могућим негативним ефектима у наредном периоду;
 - Обезбедити финансијску стабилност, одрживост и квалитет здравственог система примерен потребама контроле епидемије;
2. **Институционално-структурне реформе** у циљу побољшања перформанси привреде и одрживог привредног раста, како би се обезбедила флексибилност и убрзан раст у постпандемијском периоду. Структурна анализа перформанси привреде у протеклих 5 година је детектовала кључне проблеме и узроке ниске конкурентности. Реформске активности треба да обезбеде амбијент који је повољан за развој домаћег предузетништва и раст приватних инвестиција како би се повећало поверење на релацији предузетништво -институције. Приоритетне активности би требало усмерити на:
 - **Институционално обједињавање кључних структурних реформи које доприносе привредном расту, што укључује трансформисање јавних предузећа и подстицање бржег развоја домаћег предузетништва.** Програм нове Владе би требало фокусирати на ове реформске активности кроз институционално преобликовање надлежности министарстава, као и кроз реорганизацију министарства привреде;
 - **Спровођење приоритетних реформи у јавном сектору привреде,** пре свега реструктурирање и економско-финансијска консолидација, јавних предузећа, на свим нивоима, као и сагледавање могућности и модалитета партиципације приватних улагача у вршењу јавних функција;
 - **Побољшање ефикасности управљања државном имовином;**
 - **Убрзање решавања стечаја.**
3. **Системске мере за побољшање пословања привреде**
 - **Доношење Националне стратегије привредног развоја 2021-2030.** Циљ је повећање ефикасности јавног управљања кроз увођење интегрисаног система стратешког планирања и управљања привредним и регионалним развојем, које би обухватило синхронизацију дугорочног, средњорочног и краткорочног стратешког планирања као основ за усмеравање буџетских средстава, праћење и вредновање.
 - **Формирање Развојне банке Србије.** Основна функција националне (домаће) развојне банке била би корекција тржишних последица пословања, због системских ризика у финансијском систему, меког буџетског ограничења, дисторзије тржишта и незаинтересованости банака. Економски је сасвим оправдано, сврсисходно и рационално, да се државна средства по разним фондовима обједине, концентришу и уложе у нову финансијску институцију – развојну банку, чији би оснивач била држава, са стратешким задатком да се средства улажу у привредне програме и пројекте (на основу утврђених транспарентних критеријума) који су од националног и развојног значаја и који би допринели повећању привредног раста, инвестиција, извоза и запослености. Извори средстава за укупан капитал развојне банке морају да буду повољнији од тржишних извора, што ће њиховим корисницима обезбедити нижу цену капитала, већу дугорочност аранжмана и ниже трошкове коришћења, у односу на стандардне услове комерцијалних банака. Основни капитал за почетак рада банке треба да уложи држава, у другој фази би се објединили сви облици развојног финансирања из јавних извора, укључујући и Фонд за развој, док би се у трећој фази објединило и управљање изворима развојног финансирања из иностранства (кредити Светске банке, развојних банака ЕУ, донације, и др).

- **Формирање гарантног фонда.** Модел би се примењивао за *greenfield* пројекте, тако што би држава преко својих обвезница подстицала укључивање банака са повољним кредитима за финансирање инвестиција. Гарантни фонд, као стручано и независно регулаторно тело, прецизирало би јасне критеријуме за све учеснике у ланцу: државу, банке и носиоца пројекта. Ефекти примене овог модела су сасвим мерљиви, позитивни и мултипликовани: држава би свој дуг (емисију обвезница) ставила директно у функцију развоја; кроз систем мултипликације држава у инвестицијама учествује с релативно подношљивим нивоом дуга, а обезбеђују се знатна инвестициона средства, држава стиче имовину кроз заједничко улагање, које је својеврстан вид јавно-приватног партнерства, а остварени профит постаје изворни буџетски приход, кроз *greenfield* пројекте обезбеђује се отварање нових радних места, банкама се отвара могућност пласмана у државне обвезнице, под условом да кредитирају развојне пројекте, приватном сектору се обезбеђују преференцијални развојни кредити;
 - Доношење државног **Програма дигитализације привреде** у коме би се делегирали пројекти од значаја за повећање њене конкурентности;
 - Подстицање раста оних области Прерађивачке индустрије и конкретних домаћих предузећа који имају потенцијал за раст пословног прихода (*core business*);
 - Донети годишњи **Програм мера и активности за праћење ликвидности привреде**;
 - Формирање секторских индустријских зона;
 - Креирање модалитета извозних подстицаја.
4. **Унапређење пословног амбијента у циљу растерећења предузетника од административног и финансијског оптерећења**
- Смањење административних трошкова пословања предузетника;
 - Смањење парафискалних намета;
 - Спровођење мера либерализације тржишта услуга;
 - Смањити трајање судских поступака и унапредити примену електронске комуникације на судовима;
 - Циљано подстицање развоја домаћег предузетништва;
 - Програм дигитализације пословања сектора ММСП;
 - Јачање поверења домаћих предузетника за инвестирање у Прерађивачку индустрију кроз јачање институција које су битне за функционисање привреде (Министарство привреде, ПКС, струковне асоцијације, и др);
 - Програм подршке домаћим грађевинским фирмама и произвођачима код пројектата где је држава инвеститор и код јавних набавки, као и кроз помоћ у организацији заједничког наступа на страним тржиштима;
5. **Реформа образовања у складу са потребама привреде**
- Увођење програмског финансирања високог образовања базирано на мерљивим резултатима;
 - Финансијска подршка образовним установама које имају директну сарадњу са привредом;
 - Креирање подстицаја за велике системе који за своја иновативна решења ангажују домаће компаније;
 - Субвенционисање дошколовавања запослених лица;
 - Формирање регионалних центара компетентности.
6. **Еколошки пројекти.** Подстицајни пакети привредним субјектима и секторима у циљу побољшања ефикасности ресурса кроз коришћење чистих технологија и заштиту животне средине.
7. **Енергетска ефикасност и коришћење ОИЕ у производним индустријама и секторима.** Подстицање програма повећања енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије усмерити на сектор ММСП и на регионалном нивоу.

Одсек за комуникацију и информисање
Тел.: 011/24-01-284
Имејл: stat@stat.gov.rs

Библиотека
Тел.: 011/24-12-922, лок. 251
Имејл: biblioteka@stat.gov.rs

Број страна: 76
Тираж: 40

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

311

ТРЕНДОВИ / Републички завод за статистику ; одговара
Миладин Ковачевић. - 2004 (март)- . - Београд : Републички
завод за статистику, 2004- (Београд : Републички завод
за статистику). - 27 cm

Тромесечно. - Је nastavak: Ekonomski trend = ISSN 0354-1401
ISSN 1820-1148 = Трендови - Република Србија. Републички
завод за Статистику
COBISS.SR-ID 114642700

- 1 Глобални и регионални контекст: привредни раст и структурне реформе
- 2 Макроекономски биланс, 2015-2019.
- 3 Ефекти пословања привреде, 2019.
- 4 Перформансе пословања привреде у периоду опоравка, 2015-2019.
- 5 Перформансе пословања прерађивачке индустрије, 2015-2019.
- 6 Перформансе својинске структуре привреде, 2015-2019.
- 7 Проблеми у пословању привреде